

1984/85:145

Onsdagen den 15 maj

Kl. 10.00

1 § Justerades protokollet för den 7 innevarande månad.

2 § Föredrogs

finansutskottets betänkanden

1984/85:26 om teckning av aktier i en penningmarknadscentral (prop. 1984/85:125 delvis och förs. 1984/85:25).

1984/85:27 om anslag för budgetåret 1985/86 till byggnadsstyrelsen m. m. (prop. 1984/85:100 delvis) samt

1984/85:28 om fortsatt valutareglering (prop. 1984/85:153).

Anf. 1 TALMANNEN:

Finansutskottets betänkanden 26, 27 och 28 kommer att debatteras i tur och ordning. Voteringarna äger rum i ett sammanhang efter avslutad debatt.

Först upptas alltså finansutskottets betänkande 26 om teckning av aktier i en penningmarknadscentral.

Teckning av aktier i en penningmarknadscentral

Anf. 2 FILIP FRIDOLFSSON (m):

Herr talman! Regeringen har i en proposition föreslagit riksdagen att bemyndiga regeringen att vidta åtgärder för att möjliggöra statens medverkan i en nybildad penningmarknadscentral. Finansutskottets betänkande 26 behandlar denna fråga. Jag vill helt kort kommentera den reservation, undertecknad av utskottets samtliga borgerliga ledamöter, som fogats till betänkandet.

Vi är helt eniga om att riksbanken och riksgäldskontoret skall vara företrädare som ägare. Vad vi tvistar om är frågan om statens medverkan som ägare i penningmarknadscentralen. Vi reserverar oss inte kunnat finna något som talar för en sådan medverkan. Lars Tobisson, Nils Åsling och Björn Molin framhåller i sina motioner att det är riksbanken och riksgäldskontoret som direkt under riksdagen svarar för penningpolitiken. Regering-

*Teckning av aktier i
en penningmark-
nadscentral*

en behöver därför inte inicha aktier och styrelsepost i bolaget för att ha tillräcklig insyn i penningmarknadscentralens verksamhet.”

Herr talman! Med det anförda yrkar jag bifall till reservationen, som har Björn Molin som första namn.

Anf. 3 ARNE GADD (s):

Herr talman! I finansutskottets betänkande 26 behandlas, som Filip Fridolfsson nyss sade, frågor om aktieteckningen i en penningmarknadscentral. Bakgrunden är, som framhålls i utskottets skrivning, den omfattning som handeln med statsskuldväxlar, bankcertifikat och företagscertifikat numera har. Den utestående volymen uppgår för närvarande till 150 miljarder kronor. Penningmarknadscentralen skall drivas i form av ett aktiebolag. Intressenterna skall enligt förslaget vara staten – genom regeringen, riksgäldskontoret och riksbanken –, statshypotekskassan, banker och övriga fondkommissionärer.

Förslaget innebär att utskottet föreslår riksdagen att

dels bemyndiga regeringen att vidta de åtgärder som behövs för statens medverkan,

dels anslå 240 000 kr. för regeringens aktieteckning,

dels bemyndiga riksgäldsfullmäktige att utfärda garantiförbindelser på 3 600 000 kr.,

dels bemyndiga riksgäldsfullmäktige att få teckna aktier och vidta övriga erforderliga åtgärder för riksgäldsfullmäktiges medverkan i penningmarknadscentralen.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Som Filip Fridolfsson framhöll har det fogats en reservation från finansutskottets borgerliga ledamöter. I den framhålls att ”allmän enighet råder om att riksbanken och riksgäldskontoret skall vara företrädare som ägare i den nybildade penningmarknadscentralen”.

Reservanterna vill dock inte acceptera att regeringen skall företrädas i styrelsen för penningmarknadscentralen. I reservationen nämns också den synpunkten, vilken inte hör till dagens aktuella fråga, att statens engagemang i värdepapperscentralen bör minska. Här finns alltså en principiell skillnad mellan oss. Eftersom regeringen har ett övergripande ansvar för den ekonomiska politiken i landet, är det enligt utskottets mening felaktigt att minska dess engagemang i värdepapperscentralen och ett direkt värde att regeringen vid sidan av riksdagens organ som ägare tar del i styrelsearbetet i penningmarknadscentralen.

Reservationens synpunkter, som avviker från utskottsmajoritetens, bör alltså av principiella skäl avvisas.

Än en gång, herr talman, yrkar jag alltså bifall till finansutskottets hemställan i betänkandet 26, vilket alltså innebär avslag på de principiella synpunkter som finns i reservationen.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslutet redovisas efter debatten om finansutskottets betänkande 28.)

Anf. 4 TALMANNEN:

Kammaren övergår nu till att debattera finansutskottets betänkande 27 om anslag till byggnadsstyrelsen m. m. I fråga om detta betänkande hålls gemensam överläggning för samtliga punkter.

Byggnadsstyrelsen, m. m.**Anf. 5 RUNE RYDÉN (m):**

Herr talman! Till finansutskottets betänkande 27 om anslag till byggnadsstyrelsen m. m. finns fogade två moderata reservationer, till vilka jag inledningsvis ber att få yrka bifall.

I den första reservationen följer vi upp en motion av Per Petersson m. fl. i vilken föreslås en översyn, syftande till avveckling av statens fastighetsinnehav i vissa fall. Det finns visserligen ett beslut från 1981 om att statens bestånd av uthyrningsfastigheter skall avvecklas i vissa stycken, men vi tycker inte att det räcker.

Staten äger genom olika myndigheter mycket stora landarealer och många byggnader. Av ekonomiska skäl borde mycket av detta ägande kunna avyttras till enskilda och till kommuner. Det är t. ex. många lantbruksnämnder som sedan många år tillbaka har stora innehav av skogsmark och jordbruksmark. Dessa marker borde, enligt vår uppfattning, i snabb takt överföras till aktiva brukare.

Staten äger också genom skilda myndigheter en mängd fastigheter som inte längre behövs för sitt tidigare ändamål. Det kan gälla fastigheter som har ersatts av nybyggnader och inte längre utnyttjas av staten. Fastigheterna förfaller då gradvis och kostar underhåll utan att ge staten någon eller i vissa fall endast ringa nytta.

I min egen kommun finns det ute på Revingefältet många sådana exempel. Postverket, försvarsmakten, statens järnvägar, domänverket och lantbruksnämnderna är exempel på statliga myndigheter som har många hus och stora arealer utan effektiv användning. Det är enligt min uppfattning ett samhällsintresse att även statens ägande är rationellt. Därför bör det tillses att i avsedd verksamhet överflödiga hus avvecklas eller utnyttjas för andra, mer angelägna statliga ändamål. Detsamma bör naturligtvis gälla för skog och jord i statens ägo.

Vi tycker därför att det är rimligt att man ser över statens fastighetsinnehav och har svårt att förstå varför majoriteten inte har kunnat följa oss på den punkten.

Den andra reservationen rör frågan om omvandling av byggnadsstyrelsen till fastighetsbolag. Den är baserad på en motion av Per-Richard Molén m. fl.

Byggnadsstyrelsen är ju den centrala förvaltningsmyndigheten i vad gäller anskaffning av lokaler för statliga myndigheter och förvaltning av statliga fastigheter. Styrelsen är uppbyggd på fem regioner. Den centrala förvaltningen är uppdelad på sju byråer. Verket har inte mindre än 2 160 anställda. 750 av dem är sysselsatta med fastighetsdrift och ca 400 med byggnadsverk-

samhet i egen regi. Egenregiverksamheten omsätter en kvarts miljard kronor per budgetår.

Nu är det så att byggnadsstyrelsen saknar konkurrens i sin organisation och därför kan förmodas – jag säger *förmodas* – vara mindre effektiv i sin förvaltning. De skillnader som finns i fråga om ledningssystem mellan byggnadsstyrelsen och den svenska marknaden i övrigt gör det svårt att utan mycket noggranna och ingående analyser visa på skillnader i lönsamhet och avkastning i förhållande till förmögenhetsmassa och insatta administrativa resurser. Det som behövs för att reda ut detta och för att få en stimulans för byggnadsstyrelsen är konkurrens. Byggnadsstyrelsen är enligt vår uppfattning en alltför stor enhet och bör med fördel kunna delas upp på flera enheter, så att kostnads-, intäkts- och effektivitetsjämförelser kan göras. Enligt min mening bör byggnadsstyrelsens förvaltande verksamhet överföras på två eller kanske flera fastighetsbolag. På det sättet bör man kunna uppnå fyra positiva effekter:

För det första bör man kunna få en effektivare förvaltning av fastigheter och kapital.

För det andra kan man använda kapitalmarknaden för investeringar. Därigenom behöver man inte belasta den statliga budgeten, vilket i dag bör vara en lättnad.

För det tredje bör en utförsäljning av vissa delar av aktiekapitalet kunna innebära en neddragning av låneskulden.

För det fjärde bör fastighetsbyten och försäljningar kunna underlättas.

Enligt reservanternas mening bör en uppdelning av byggnadsstyrelsen på två fastighetsbolag bli positiv, och vi vill därför att man skall arbeta i den riktningen.

Anf. 6 GUNNAR NILSSON i Eslöv (s):

Herr talman! Till finansutskottets betänkande nr 27, om anslag till byggnadsstyrelsen m. m., har fogats tre reservationer.

I reservation nr 1 av Rune Rydén m. fl. föreslås i enlighet med en moderatmotion att riksdagen förordar en snabbutredning i syfte att avveckla statliga fastigheter och statligt ägd jord- och skogsmark som ej utnyttjas på ett effektivt sätt.

Utskottet har efter hörande av byggnadsstyrelsen avstyrkt motionen. Enligt utskottets mening arbetar byggnadsstyrelsen och övriga mark- och fastighetsförvaltande myndigheter på ett sådant sätt att det innebär ett effektivt nyttjande av mark och fastigheter. Resurser som inte kan nyttjas i den egna verksamheten bör avyttras.

När det gäller bostadsfastigheter har riksdagen redan våren 1981 fattat ett beslut som innebär att statens bestånd av bostadsfastigheter successivt avvecklas.

Utskottsmajoriteten ser därför ingen anledning att nu vidta ytterligare åtgärder med anledning av statens fastighetsinnehav.

Herr talman! Jag yrkar därför avslag på reservation nr 1.

I moderaternas reservation nr 2 föreslås att riksdagen begär en översyn av

byggnadsstyrelsens status och organisation. Syftet med en sådan översyn skulle enligt de moderata motionärerna och reservanterna vara att överföra byggnadsstyrelsens verksamhet på två eller flera fastighetsbolag. Detta, menar man, skulle leda till ökad effektivitet genom konkurrens och till en avlastning av statsbudgeten genom att staten enbart blev hyresgäst.

Utskottsmajoriteten delar inte denna uppfattning. Utskottet anser att de ökande kraven på besparingar, samordning och effektivt resursutnyttjande i de flesta fall bäst kan tillgodoses genom en samlad förvaltning, som kan anlägga en helhetssyn på statens lokalförsörjning och effektivt utnyttja de samordningsmöjligheter som uppstår.

Det resultat som byggnadsstyrelsen efter tillämpning av marknadsmässiga hyror kan redovisa, hävdar sig väl i jämförelse med privata fastighetsförvaltares resultat och ger en acceptabel avkastning på statens fastighetskapital. Det finns därför inte heller några ekonomiska skäl för staten att avhända sig ett eget fastighetsbestånd och en egen fastighetsförvaltning.

Herr talman! Med det anförda yrkar jag avslag på reservation nr 2.

I reservation nr 3 har centerns och folkpartiets representanter anförts, att när det gäller principen att minska budgetbelastningen genom utförsäljning av statliga tillgångar borde utskottet ha hänvisat till den avvikande mening som de borgerliga utskottsledamöterna avgav i finansutskottets yttrande till näringsutskottet om försäljning av statliga företag.

Herr talman! Jag vill i all korthet hänvisa till utskottsmajoritetens mening i samma yttrande och yrkar avslag på reservation nr 3 och bifall till finansutskottets hemställan i betänkande nr 27.

Anf. 7 RUNE RYDÉN (m):

Herr talman! Jag skall fatta mig helt kort i min replik till Gunnar Nilsson i Eslöv. Han säger att utskottets majoritet efter hörande av byggnadsstyrelsen har kommit fram till slutsatsen att allt är bra som det är. Det är inte så märkligt att byggnadsstyrelsen har en sådan uppfattning – det är självklart att den försvarar sitt eget revir. Säkerligen har också alla som arbetar inom byggnadsstyrelsens ram ambitionen att göra ett utmärkt arbete; fattas bara annat.

Men det är inte alls säkert att en organisation som är så stor som byggnadsstyrelsen har den optimala effektiviteten. Vad vi vill få till stånd är en fördelning av fastighetsinnehavet på två eller flera fastighetsbolag, varigenom man antagligen skulle få en effektivare fastighetsförvaltning.

Vad sedan gäller statens fastighetsinnehav vill jag bara peka på ett enda exempel. Gunnar Nilsson, och det är ett som jag har mycket nära till, nämligen Revingefältet i Skåne, där statens fastighetsförvaltning leder till att många fastigheter, som skulle kunna försälgas till människor i trakten och användas på ett rationellare sätt, i stället förfaller. Jag tycker att statens fastighetsinnehav i det fallet är alldeles för stelbent förvaltad.

Att Gunnar Nilsson rent allmänt har den uppfattningen att staten skall äga fastigheterna kan jag i och för sig förstå. Han representerar ju ett socialistiskt parti.

Onsdagen den
15 maj 1985

*Byggnadsstyrelsen,
m. m.*

Anf. 8 GUNNAR NILSSON i Eslöv (s):

Herr talman! Jag ser det som en koncernfråga att man har en samlad lösning av statens fastighetsförvaltning. Staten har dessutom en rad speciallokaler som det är mycket svårt att lämna ut till privat förvaltning, och även detta är ett motiv för en samlad lösning.

Frågan om en utförsäljning syftande till minskning av budgetunderskottet behandlades bl. a. under finansdebatten här i kammaren. I det sammanhanget avvisade kammaren förslaget om utförsäljningen, med motiveringen att det är en helt felaktig politik att enbart för att täcka underskottet i den löpande verksamheten minska statens förmögenhet och avhända sig framtida kapitalavkastning.

Herr talman! Jag finner inte att det har framkommit några nya argument sedan de här frågorna senast diskuterades i kammaren.

Anf. 9 RUNE RYDÉN (m):

Herr talman! Gunnar Nilsson i Eslöv säger att statens fastighetsinnehav är en koncernfråga och att staten skall ha sina fastigheter samlade under en hatt. Det påminner litet grand om den planekonomi som man på socialdemokratiskt håll gärna vill ha. Jag hade hoppats på att Gunnar Nilsson skulle ha litet större förståelse för marknadskrafternas spel och för den möjlighet till effektivisering som kan uppstå vid en uppdelning av exempelvis byggnadsstyrelsen.

Vidare säger Gunnar Nilsson att en utförsäljning av statens markinnehav i vissa sammanhang är en felaktig ekonomisk politik, med tanke på budgetbelastning och annat. Jag kan så till vida instämma att detta ingalunda är huvudmålet. Vad det gäller är i stället att fastigheter och mark kan utnyttjas effektivare om dessa tillgångar säljs ut. Men den sekundäreffekt som uppkommer på det finansiella området behöver man sedan inte tacka nej till.

Herr talman! Jag vill till sist säga att Gunnar Nilsson inte med ett enda ord kommenterade situationen på Revingefältet, vilken djupt angår alla oss som bor i Skåne.

Anf. 10 GUNNAR NILSSON i Eslöv (s):

Herr talman! Rune Rydén hävdar att man skulle få en bättre effektivitet genom konkurrens. Som jag sagt tidigare har man dock med jämförbara resultatredovisningar i byggnadsstyrelsen, i domänverket osv. klarlagt att man har en effektiv verksamhet och en god avkastning.

Moderaterna har i sin reservation framhållit att man inte skall förstatliga för förstatligandets egen skull. Jag kan, herr talman, hålla med om att förstatligande inte skall vara något självändamål. Men det är lika fel att, som moderaterna här gång efter gång förespråkar, privatisera för privatiseringens egen skull.

Anf. 11 RUNE RYDÉN (m):

Herr talman! Jag vill bara säga att vi från moderat håll tycker att privatisering för privatiseringens egen skull i många stycken är en viktig väg,

eftersom det har visat sig att privata intressen på ett effektivare sätt kan förvalta fastigheter och markinnehav än vad staten kan göra. Vi vill, som jag pekat på, att t. ex. byggnadsstyrelsen delas upp på två eller flera fastighetsbolag. Vi är övertygade om att om man gör det, kommer man att få till stånd en effektivare fastighetsförvaltning.

Än en gång, herr talman: Vad tycker Gunnar Nilsson i Eslöv om den situation som vi har på Revingefältet?

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslutet redovisas efter debatten om finansutskottets betänkande 28.)

Anf. 12 TALMANNEN:

Kammaren övergår nu till att debattera finansutskottets betänkande 28 om fortsatt valutareglering.

Fortsatt valutareglering

Anf. 13 HUGO HEGELAND (m):

Herr talman! Till finansutskottets betänkande 28 är fogade tre reservationer som de borgerliga partierna gemensamt har avgivit, nämligen reservationerna 1, 2 och 3, till vilka jag omgående yrkar bifall.

Den första reservationen gäller regeringens önskan att förlänga valutaregleringen med ytterligare ett år. Enligt vår mening är det nu verkligen hög tid att liberalisera valutalagstiftningen, som har varit i kraft ända sedan 1939. Vi dras fortfarande med denna beredskapslagstiftning, som ju är avsedd för extraordinära krislägen.

Valutaregleringen kan sägas vara ett exempel på svensk isolationism. Många länder i världen har avskaffat sina valutaregleringar. Storbritannien gjorde det över en natt år 1979, och det gick utmärkt. Danmark och Norge har i stor utsträckning liberaliserat sin lagstiftning på det här området. Västtyskland och USA har inga valutarestriktioner. Men i Sverige envisas vi med att år efter år bibehålla denna antikvariska valutareglering.

Från industrihåll har påpekats att en av de allra viktigaste frågorna just nu är en avveckling av valutaregleringen, eftersom den så uppenbart försämrar företagets möjligheter att använda sin goda likviditet till omplaceringar och till investeringar utomlands. I den mån man vill föramortera tidigare korglån motverkas också detta – vi har ju utestående korglån på inte mindre än 150 miljarder.

Särskilt vi inom moderata samlingspartiet betraktar det som en grundläggande mänsklig rättighet att hushållen fritt får förfoga över sina tillgångar, oberoende av nationsgränser. I och med att det inte är tillåtet för en person att föra ut sitt kapital måste vederbörande så att säga flytta tillsammans med detta. Detta förhållande påskyndar givetvis emigrationen av många skickliga företagare, vilket är en mycket beklaglig effekt av valutaregleringen. Det visar bara att det inte går att hejda marknadens krav genom olika regleringar.

I den gemensamma reservationen om en ytterligare liberalisering av valutalagstiftningen påpekar vi att denna har skadliga effekter på samhälls-ekonomi och att den minskar möjligheterna att uppnå s. k. samhällsekonomisk balans. Den är därför olämplig för att styra kapitalrörelserna. Den allra senaste utvecklingen har visat att det inte går att föra en ekonomisk politik som strider mot omvärldens. Vi kan inte heller föra en valutapolitik som strider mot omvärldens. En följd av regeringens försök att föra en sådan politik är det panikpaket som vi fick häromdagen.

Det intressanta är, herr talman, att man i det pressmeddelande som finansdepartementet lät utsända i samband med panikpaketets presentation påstår att regeringens ekonomisk-politiska strategi ligger fast. Det låter väldigt imponerande. Som många kanske minns var Napoleon den som mera systematiskt lärde sina generaler att tänka och även handla strategiskt. De som var lärankiga befordrades snabbt till marskalkar. Jag tycker inte att någonting tyder på att någon av statssekreterarna eller departementsråden inom finansdepartementet bär en marskalkstav i sin ränsel.

I samband med presentationen av sitt paket hävdar regeringen bl. a. att detta skall motverka valutautflödet. Det är emellertid en illusion att tro att man kommer att uppnå några effektiva resultat. En omedelbar effekt har ju blivit en kraftig räntehöjning med minst 2 procentenheter. Det i sin tur slår på investeringarna. Utan att röja några större hemligheter vill jag nämna att finansministern vid en utfrågning i dag inför finansutskottet underligt nog sade att avsikten var att dämpa investeringarna. Det var ett historiskt tillfälle. Det lär inte ha hänt tidigare att en finansminister har kallats till finansutskottet för att närmare redogöra för ett oväntat paket. Det är rätt underligt att avsikten är att också dämpa investeringarna, eftersom investeringsnivån fortfarande ligger under den nivå vi hade 1976, då investeringskvoten var ungefär 20–21 %. I dag ligger den bara på mellan 16 och 17 %. Visserligen gläds finansministern i kompletteringspropositionen åt att industrins investeringar ökar kraftigt. Men de ökar från en låg nivå, och då finns det ingen anledning att vidta åtgärder som dämpar dessa investeringar.

Detta att man tvingas till panikåtgärder är alltså en effekt av våra regleringar. Men man rör bara vid ytan, för den avgörande orsaken till den för höga konsumtionen i Sverige är ju inte att företagen investerar för mycket utan att staten har ett konsumtionsöverskott, som visar sig i ett stort budgetunderskott. Det är detta som driver fram ytterligare ingrepp och regleringar. När man inte vill dämpa den statliga konsumtionen utan tvärtom – för att dämpa valutautflödet – vidtar åtgärder som slår på räntenivån, som i sin tur hämmar investeringsnivån och investeringsaktiviteten i samhället, då når man precis motsatt effekt än vad man tidigare hävdade skulle utmärka regeringens ekonomisk-politiska strategi. Kjell-Olof Feldt har ju i tidigare sammanhang betonat betydelsen av att främja investeringarna, men nu när vi får en viss uppgång tvingas man till panikåtgärder. Den viktigaste orsaken till detta är det stora budgetunderskottet, som tyder på en för stor statlig konsumtion.

I den tredje reservationen slutligen, herr talman, vill vi att man skall

undersöka möjligheterna att skapa en gemensam nordisk aktiemarknad. Det är kanske en besvärlig väg, men vi tycker att det är motiverat att närmare undersöka detta. Vi talar ju väldigt mycket om nordiskt samarbete, och det vore väl en utmärkt illustration av tyngden i det talesättet, om vi verkligen ville göra en sådan utredning.

Anf. 14 BJÖRN MOLIN (fp):

Herr talman! Riksdagen har nu att ta ställning till frågan om en förlängning av valutaregleringen, ett ställningstagande som riksdagen har haft att göra många gånger tidigare, och skiljelinjerna har varit ungefär desamma. Från vår sida har vi ifrågasatt valutaregleringen som ett effektivt styrinstrument, medan socialdemokraterna och kommunisterna har trott mera på valutareglering. I tre reservationer från de icke-socialistiska partierna skisserar vi hur vi ser på en framtida valutapolitik.

Vi menar först och främst att valutaregleringen skall förlängas bara till den 31 december i år. Valutaregleringen har ju förlängts år från år utan att man har haft några särskilda motiv till det. Det finns en valutakommitté, vars förslag kommer inom kort. Det har sagts i många år att förslaget är att vänta, men nu lär detta löfte vara riktigt, och då borde de förslag som kommer från valutakommittén kunna behandlas relativt snart. Vår slutsats är att valutaregleringen bör förlängas endast till årsskiftet 1985-1986.

När det sedan gäller förändringarna i valutalagstiftningen har valutakommittén låtit upprätta ett antal expertrapporter, vilkas slutsatser är ganska entydiga, nämligen att valutaregleringar inte hjälper. Vad de nu skulle hjälpa emot! Jag noterar att utskottsmajoriteten inte, lika litet som regeringen, anför några egentliga motiv för den fortsatta valutaregleringen. Man för i stället ett långt formresonemang om att man i avvaktan på valutakommitténs betänkande skall låta allting vara som det är.

Jag tror t. ex. att det är alldeles oriktigt att föreställa sig att man skyddar sysselsättningen i Sverige genom valutareglering. Det har varit ett av de motiv som återopats i riksdagsdebatterna att man ger svenska företag större möjligheter att hålla sin produktion inom Sverige, om man har en valutareglering. Men det finns ingenting som tyder på det. Tvärtom visar dessa rapporter entydigt att även på detta område är regleringstänkandet skadligt. Alla regleringar förorsakar kostnader, både direkta och indirekta. Det är direkta kostnader i form av att riksbanken behöver administrativa resurser för att tillämpa denna reglering. De exporterande företagen måste också ha resurser med anledning av valutaregleringen. Det innebär också indirekta kostnader för samhället i form av en felallokering av resurser.

I avvaktan på att valutakommitténs betänkande resulterar i beslut av riksdagen borde alltså vissa liberaliseringar kunna genomföras inom ramen för nuvarande lagstiftning. Det finns ju en liberaliseringsstadga inom OECD. Vi kan konstatera att Sverige i dag är det land som tagit det kortaste steget mot en liberalisering. Vi borde redan nu åtminstone kunna gå över till de regler som gäller i Danmark och Norge. Sverige utmärker sig för närvarande ofördelaktigt genom att ha den hårdaste regleringen av de internationella kapitalrörelserna.

Som också den föregående talaren antydde är det som hänt den senaste veckan en ganska god illustration till hur verkningslös valutaregleringen är. Sverige är ett starkt utrikeshandelsberoende land. Vi är alltså också beroende av att ha fungerande betalningar till och från utlandet.

Vad är det då som leder till ett valutautflöde? Detta är ju bara ett uttryck för att man senarelägger hemtagandet av betalningar för svenska exportprodukter. Det är ingenting som man kan påverka genom en valutareglering. Det avgörande är att man för en inhemsk ekonomisk politik som inger förtroende i omvärlden och att man kan hålla budgetunderskottet nere och kostnaderna i den svenska produktionen på en sådan nivå att vår exportindustri kan klara sig i internationell konkurrens.

De senaste dagarnas händelser illustrerar också svårigheten att föra en egen nationell räntepolitik. Man kan uttala sig hur mycket som helst till förmån för lågräntepolitik, men när den egna ekonomiska politiken brister blir man ändå tvungen att föra en högräntepolitik. Det är precis vad som nu sker. Man blir tvungen att ganska drastiskt höja räntan. Rantegapet mellan Sverige och andra länder växer, för att vi på det viset skall kunna hålla kvar kapital i Sverige.

Jag tror alltså, herr talman, att det är en felsyn att man skall kunna motverka brister i den inhemska ekonomiska politiken genom den här typen av regleringar. Valutaregleringen fyller ingen funktion. Den bör på lång sikt helt avskaffas, och det bör på kort sikt vara möjligt att göra ett antal liberaliseringar på det sätt som anges i reservation nr 2.

Anf. 15 CARL-HENRIK HERMANSSON (vpk):

Herr talman! Det är utan tvivel så att denna debatt ligger rätt i tiden. De åtgärder som regering och riksbank nyligen har vidtagit har motiverats och diskuterats i pressen, och det är helt klart att en av de tendenser som de har tagit hänsyn till är den starka spekulation som har förekommit i en förändring av den svenska kronans värde. Man kan från borgerligt håll använda den mycket svaga och ursäktande formuleringen att det bara handlar om en senareläggning av hemtagning av betalningar för svenska produkter. Men vad som har förekommit är att stora svenska företag och kapitalgrupper medvetet har låtit bli att ta hem betalningar för produkter som har sålts till utlandet, för att i stället använda dessa medel i utlandet till en spekulation i förändringar av den svenska kronans värde. Det är ett väsentligt moment i de problem som finns för närvarande.

Nu slår inte de åtgärder som regeringen och riksbanken har vidtagit mot spekulanterna, utan de slår tyvärr i stället mot majoriteten av de svenska medborgarna: löntagare, pensionärer, barnfamiljer, unga människor som står i begrepp att sätta bo och nu finner att allting har blivit mycket dyrare – också avbetalningslån. Det är människor som icke har deltagit i någon spekulation i den svenska kronan, som inte har något överskott på köpkraft i sina portmonnärer utan som har tvingats finna sig i reallönesänkning under en lång rad av år och nu också tvingas finna sig i en fortsatt reallönesänkning under detta år.

Jag vill erinra om, eftersom frågan har dragits in i debatten, att det för vanliga människor inte handlar om en räntehöjning med 2 % som möter dem när de tvingas försöka ta ett lån i en bank, utan det handlar om en räntehöjning med upp till 4 % på en gång. Detta är verkligen en räntechock, och det är en oerhört kraftig åtgärd som regeringen har vidtagit och som enligt min och vpk:s mening slår fel, mot fel grupper i samhället.

Vad som vore nödvändigt är i stället det som vi diskuterar här i dag, nämligen åtgärder mot spekulatören när det gäller betalningarna till och från Sverige. Här finns då olika åsikter. De borgerliga partiernas företrädare har redan framträtt och gett uttryck för sin uppfattning. De vill inte bara, som de litet milt säger, liberalisera valutaregleringen, utan de vill helt avskaffa valutalagen och valutaförordningen fr. o. m. den 31 december i år. De vill alltså helt slopa den nuvarande regleringen av penningströmmarna över Sveriges gränser.

Jag måste ställa en fråga till de borgerliga partiernas företrädare: Tror ni att en sådan åtgärd skulle minska spekulatören i den svenska kronan? Skulle den ha ökat möjligheterna för riksdag och regering att bemästra det läge som är i dag? Motsatsen är naturligtvis fallet; det skulle ha blivit ännu svårare att svara med korrekta motåtgärder mot den spekulatören som har förekommit.

Från vpk:s sida tycker vi att det naturliga i stället är att skärpa valutaregleringarna. I den motion med anledning av kompletteringspropositionen som så småningom skall behandlas också här i kammaren har vi ställt två sådana krav. Vi tar upp frågan om en centralisering av valutahandeln, och vi lägger förslag om en särskild skatt på utlandsinvesteringar.

Därmed har jag kommit över till det som också spelar en roll i den aktuella ekonomiska utvecklingen, men som samtidigt är viktigt på längre sikt. Det rör sig om tre fenomen:

1. Ett ökat beroende för Sverige av utlandet, framför allt av de stora transnationella företagen.
2. Effekterna av ökade investeringar av de svenska storföretagen i utlandet.
3. Det ökade utländska ägandet i Sverige.

På alla de här tre områdena har vi från vpk:s sida krävt åtgärder. När det gäller de två senare förhållandena diskuterar vi dessa konkret i dag med anledning av betänkandet från finansutskottet.

Jag vill erinra om att det under de senaste åren har skett en dramatisk ökning av de svenska företagens investeringar i utlandet. Sedan 1980 – dvs. på fyra år – har utlandsinvesteringarna, alltså svenska företags investeringar i andra länder, fyrdubblats i löpande penningvärde. Om man tar hänsyn till den samtidiga prisstegringen blir resultatet en tredubbling. Under många år skedde denna snabba ökning av investeringarna utomlands jämsides med att industriinvesteringarna inom Sverige minskade. Under 1984 ökade både industriinvesteringarna i Sverige och svenska företags investeringar utomlands. Men ökningstakten för de senare var större. Också under de gångna månaderna 1985 har den här ökningen av svenska företags investeringar i utlandet fortsatt. I fjol uppgick de tillstånd som riksbanken lämnade när det

gäller svenska direkta investeringar i utlandet till 15 miljarder kronor. Men det täcker ändå inte hela omfånget av dessa investeringar. De sker delvis mot lån som tas upp i utlandet eller med hjälp av vinstmedel osv.

Den här processen har fortskridit utomordentligt långt. Det skedde nyligen en granskning av årsredovisningarna från 1983 för 400 svenska företag, med sammanlagt något över 360 000 anställda utomlands. Av de här 400 företagen hade 44 av de största företagen 781 000 anställda; därav var 317 000, eller omkring 40 %, anställda utomlands. Många av de svenska storföretagen har fler anställda i utlandet än i Sverige. Det gäller praktiskt taget alla våra största och mest kända företag.

Det är alldeles självklart, tycker jag, att detta skapar problem för den svenska ekonomins utveckling. Det har tidigare också uppmärksammats från regeringens sida. Jag vill referera till ett uttalande av industriminister Thage G. Peterson i Aftonbladet den 17 oktober förra året:

”Jag är klart orolig över denna utveckling. Vi har cirka en miljon anställda i den svenska industrin och samtidigt över 300 000 anställda utomlands. Det är helt felaktiga proportioner, ett utomordentligt stort problem.”

Ja, det är det här problemet som vi från vpk:s sida tycker att man måste göra någonting åt. Vi har ställt tre krav i vår motion, krav som vi har upprepat flera år. Det första är att riksbanken skall ompröva sitt beslut, som fattades under den borgerliga eran, att inte längre pröva sådana här svenska direktinvesteringar i utlandet ur bytesbalanssynpunkt. Det kravet ställdes tidigare också från socialdemokratisk sida.

Vi har för det andra krävt en sådan förändring i valutaförfattningarna att utlandsinvesteringar endast skall godkännas om det kan påvisas att de utgör ett ömsesidigt samhällsekonomiskt intresse – alltså för Sverige och för det land där investeringen sker.

För det tredje har vi begärt sådana ändringar i valutaförfattningarna att de som är anställda i ett företag eller en koncern skall ha vetorätt när det gäller företagets utlandsinvesteringar. Det skall krävas att de ger sitt godkännande.

Vad säger då finansutskottets socialdemokratiska och borgerliga majoritet om de här kraven? Jo, de avvisas helt – dvs. det är bara det första kravet som man över huvud taget tar upp och diskuterar. Man säger att man skall vänta tills valutakommittén har lagt fram sitt förslag. Då kan man göra en mer samlad bedömning.

Krav två och tre, som jag nämnde, tar man över huvud taget inte upp till diskussion i utskottets betänkande.

Jag måste ställa frågan: Är man helt likgiltig för det kravet, som har rests från många fackliga organisationer, att de anställda i företagen skall ha någonting att säga till om när det gäller investeringar av pengar som de har skapat genom sitt arbete? Jag vill också fråga utskottets socialdemokratiske talesman varför man från socialdemokratisk sida har frångått tidigare ståndpunkter i de här frågorna. Under den tid man stod i opposition och de borgerliga hade regeringsmakten framförde man krav på skärpning i de här avseendena. Nu, när man själv sitter i regeringsställning, avvisar man precis samma krav. Jag måste då ställa frågan: Vilken är egentligen den socialdemo-

kratiska ståndpunkten när det gäller de här sakerna? Är det den man hade under oppositionstiden eller är det den som man har i regeringsställning?

Jag vill vidare säga några ord om kravet på skärpning av reglerna för utlänningars aktieförvärv i svenska företag. Tendensen under de senaste åren har varit att sådana förvärv har ökat kraftigt. Vi har haft en stark ökning av försäljningen av svenska aktier sedan 1979. Under 1984 var det en viss tillbakagång i nettoexporten av svenska aktier, men under 1985 har vi på nytt fått en kraftig ökning. Enbart under första kvartalet 1985 var nettoexporten av aktier 1,9 miljarder kronor, vilket var mer än under hela 1984.

Vi menar från vpk att det också här krävs skärpta regler. Vi vill att riksbanken skall återgå till sin tidigare restriktiva praxis när det gäller tillstånd för utlänningar att köpa aktier i svenska företag. Vi ställer också på den punkten kravet att de fackliga organisationernas företrädare skall delta i beslut i valutastyrelsen om tillstånd till utländska köp av svenska aktier. Nu har man den egendomliga ordningen att när sådana frågor behandlas i valutastyrelsen, får de fackliga organisationernas företrädare inte vara med. Vi anser detta helt orimligt.

Herr talman! Med det anförda vill jag yrka bifall till de båda vpk-reservationerna vid finansutskottets betänkande.

Anf. 16 HUGO HEGELAND (m) replik:

Herr talman! Det finns ett par anledningar till att jag har begärt replik. En av dem är Carl-Henrik Hermanssons försök att skylla det oroliga läget på valutamarknaden på företagens spekulationslusta. Det är nonsens! Totalt rör det sig om transaktioner under ett år på ca 400 miljarder kronor. Som finansministern erinrade om i dag på morgonkvisten så är det en omsättning på 2 miljarder kronor per dag, och på en vecka är man uppe i 14 miljarder kronor. Om företagen vill vänta med att ta hem exportinkomster en vecka slår det med 14 miljarder på bytesbalansen. Det behöver inte ha ett skvatt med spekulation att göra, utan det kan vara vanlig normal försiktighet eller ett handlande av sunt förnuft. Hur pengarna placeras under den veckan är också ointressant, eftersom det inte påverkar den svenska kronan på något sätt, som C.-H. Hermansson antydde.

Det är riktigt att vi fick frågan om vi tror att ett totalt slopande av valutaregleringen skulle öka förtroendet för den svenska kronan. Själva sloandet ökar inte förtroendet, utan den åtgärden måste kombineras med en serie andra åtgärder som inger förtroende – att man för en ekonomisk politik som inger förtroende. Då behöver man inte någon valutareglering. Det avgörande är alltså att följden av en förtroendeingivande allmän ekonomisk politik gör att man kan slopa valutaregleringen. Det måste handla om ett stort paket. Det går inte att bara vidta en isolerad åtgärd.

Vad valutaregleringen visar, och det tycker jag att C.-H. Hermansson borde ha övertygats om, är just att dessa reglerande ingrepp inte hjälper. Nu vill C.-H. Hermansson ha en skärpt valutareglering. Det är precis motsatsen till den internationella utvecklingen. Inte ens regeringen är inne på den linjen.

Slutligen: Jag är rätt skeptisk mot talet om att bankerna passar på att höja sina räntor med upp till 4 procentenheter. Jag tror inte att detta gäller över hela linjen. Det kanske gäller vissa lån. I allmänhet är det så, herr talman, att bankerna förlorar på en höjning av räntenivån. Den slår med en gång på obligationsportföljen, och bankerna får stora kapitalförluster, framför allt vid en räntehöjning på minst 2 procentenheter av diskontot. Därför är det mycket möjligt att effekten av denna räntehöjning, plus de justeringar utöver 2 procentenheter som bankerna har vidtagit vad gäller vissa utlåningsräntor, blir minskade vinster för bankerna efter årets slut.

Anf. 17 CARL-HENRIK HERMANSSON (vpk) replik:

Herr talman! Jag skall inte vara så indiskret som Hugo Hegeland att jag avslöjar vad finansminister Feldt sade i dag när han besökte finansutskottet. Den regel som brukar gälla är att vad man säger i ett utskott stannar inom dess väggar.

Det är helt klart att i motiveringen för de åtgärder som vidtagits, av vilka jag är kritisk mot en del, har just frågan om spekulation när det gäller förändring av den svenska kronans värde förekommit och betonats offentligt också från riksbankens sida. Nu försöker Hugo Hegeland försvara denna spekulation. Jag måste säga att jag är ytterst förvånad över att en av svenska folket vald företrädare här i riksdagen vill försvara den spekulation som har förekommit.

Det är riktigt, att om företagen skulle skjuta upp hemtagandet av sina betalningar en vecka, motsvarar det ungefär 14–15 miljarder kronor i den svenska betalningsbalansen. Men detta är ju ett mycket stort belopp. Om man ser på de siffror som har anförts från riksbankens sida, och som riksbankschefen själv använder som motivering för åtgärderna, finner man att dessa siffror mycket väl ryms inom de 14–15 miljarderna.

Normal försiktighet talar Hugo Hegeland om. Nej, detta är normal kapitalistisk spekulation och ingenting annat.

När det gäller bankernas räntesatser är det inget tvivel om att bankerna har tagit tillfället i akt att hugga för sig. Det finns de som t. o. m. talar om bankernas julafton i detta sammanhang. Bankerna kommer inte att förlora på den räntehöjning som har skett, utan summan av åtgärderna blir helt säkert att bankerna kommer att öka sina vinster jämfört med vad som gällde vid utgångsläget.

Anf. 18 HUGO HEGELAND (m) replik:

Herr talman! Jag anade inte att C.-H. Hermansson var så otroligt väluppfostrad att han ansåg att det var en indiskretion att tala om vad finansministern sade i finansutskottet. Det jag återgav kan man läsa i varje elementär lärobok om utrikeshandel och i den senaste tidens debattartiklar i pressen. De siffror jag nämnde är som sagt inga hemligheter. Jag återgav bara vad finansministern i sin tur har återgett från andra källor. Att delge andra den typen av citat ingår även i en väluppfostrad ledamots beteende.

C.-H. Hermansson var förvånad över att en företrädare för riksdagen

kunde försvara den spekulation som han påstod att företagen har gjort sig skyldiga till. Men det finns inga bevis för att svenska exportföretag har spekulerat i den svenska kronans devalvering. Alla kommer ihåg Kjell-Olof Feldts uttalande i intervjuboken. Han fick frågan om han skulle vidta någon ytterligare devalvering. Han svarade rakt ut att om vi devalverar en gång till så går det åt helsike. Förlåt uttrycket, herr talman, men om man skall citera finansministern, händer det ofta att det kommer med kraftuttryck. Så sade finansministern, och han är helt bunden av detta. Ingen torde tro på en devalvering av den svenska kronan före höstens val – och efteråt vet ingen hur det går.

Här beskylls de svenska företagen för spekulation utan minsta bevis. En normal försiktighet, där man avväger vinstmöjligheter mot förlustrisker, kan förskjuta hemtagningen av exportinkomsterna. Av vilken anledning detta egentligen har skett vet vi fortfarande faktiskt inte. Det är väl bäst att avvakta.

C.-H. Hermansson talade om bankernas julafton. Det var någon vildsint krönikör som slängde ur sig detta uttryck. Vi får väl se på julafton, om bankerna verkligen har gjort dessa jättevinst. Jag vågar slå vad om en ny femhundredalapp att bankerna kommer att redovisa mindre vinster i år jämfört med föregående år.

Anf. 19 CARL-HENRIK HERMANSSON (vpk) replik:

Herr talman! God uppfostran. Hugo Hegeland, förekommer i de mest skilda kretsar i vårt land. Det finns bara olika meningar om vad som är god fostran. Jag tycker faktiskt att dit hör att man inte offentligt relaterar diskussioner som förts i ett av riksdagens utskott. Men detta är en underordnad fråga.

Det väsentliga i sammanhanget är att Hugo Hegeland fortsätter såsom representant för moderata samlingspartiet här i riksdagen att försvara den faktiska spekulation som har förekommit och som ingen kan bestrida. Varför förändrar de stora företagen plötsligt sina rutiner när det gäller att ta hem exportinkomster som de har förvärvat i utlandet? Varför inträdde "normal försiktighet" först för ett par veckor sedan? Varför uppsköt man då plötsligt hemtagandet av valutor från utlandet? Såsom Hugo Hegeland själv anförde kan detta innebära en förändring i betalningsströmmarna, som uppgår till 14–15 miljarder kronor bara på en vecka. Var och en förstår vad detta betyder i påfrestningar på riksbankens valutareserv. Om inte annat kan Hugo Hegeland fråga Gunnar Sträng, som sitter strax intill honom och som känner till dessa frågor mycket väl, om innebörden i en sådan förändring av valutahemtagningen.

Den vinstökning som affärsbankerna har passat på att hugga till i samband med den stora höjningen av riksbankens diskonto, en höjning som vi anser vara alldeles för kraftigt tilltagen och som slår blint mot stora grupper i samhället, tror jag inte att vi behöver vänta till julafton för att kunna konstatera. Det är nu som bankerna firar sin jul.

Talmannen anmälde att Hugo Hegeland anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

Anf. 20 BO SÖDERSTEN (s):

Herr talman! Frågan om valutaregleringen har debatterats med jämna mellanrum i riksdagen. Den har typiskt nog sedan 1982 kommit tillbaka varje år. I år kanske den har fått en extra krydda genom vad som inträffat helt nyligen och den räntehöjning som vi fick i måndags.

Låt mig först säga några ord om själva sakfrågan. Det finns två grundläggande orsaker till de stora kapitalrörelser som förekommer i dagens internationella ekonomi. En har sin grund i reala faktorer: Om länder har ett underskott i sin bytesbalans, får de ett utflöde av valutor som måste täckas antingen med upplåning utomlands eller neddragning av valutareserven. Och skulle de vara lyckliga nog att ha ett överskott, får de en inströmning av valutor.

Men kapitalrörelserna har inte enbart sin grund i sådana handelsströmmar. De kan också bero på helt självständiga förändringar i ett lands förmögenhet och förmögenhetssammansättning. Om internationella kapitalplacerares tror att en valuta kan komma att devalveras, kan de spekulera mot valutan och i realiteten tvinga fram en devalvering. En sådan kan sedan i sin tur bli mycket kraftigare än vad reala faktorer skulle motivera. Den här mekanismen, som ekonomer brukar kalla överanpassning eller på engelska "overshooting", är väl känd från litteraturen och också från erfarenheten.

Vi har nu under de senaste tolv åren sedan 1973 haft ett system med rörliga växelkurser. Det har förekommit mycket kraftiga svängningar även i de stora ländernas valutakurser, och små länder kan utsättas för mycket stora svårigheter på grund av sådana här mekanismer. Detta är ett av skälen till att man kan behöva ha en valutareglering.

Hugo Hegeland sade att England avskaffade sin valutareglering 1979 över en natt, och det skedde ingenting där. Det här med verkligheten kan vara bekymmersamt ibland, men för att påstå någonting sådant måste man vara ganska okänslig eller blind för vad som sker.

Från 1979 till 1981 skedde en oerhört kraftig appreciering, uppskrivning, av den engelska valutan. Det ledde i sin tur till att stora delar av engelsk industri slogs ut. Nordvästra England är nu ett slags ödeland, i städer som Birmingham och på andra platser. Antalet arbetslösa steg på 18 månader från en miljon till tre miljoner. Om man inte tycker att det är konsekvenser att räkna med, då vet jag inte vad för slags verklighetsuppfattning man har.

Någon analys till grund för de borgerliga kraven saknas helt. Man vill ha frihet i största allmänhet och kräver ett slags liberalisering av valutapolitiken. Vpk tar en helt motsatt ståndpunkt och vill öka kontrollen av internationella kapitalrörelser, främst i samband med direktinvesteringar.

Vi menar från socialdemokratiskt håll att vi nog får välja en ståndpunkt mellan dem som intas av höger- och vänsteroppositionen. Vi tror inte att en valutareglering ensam kan kontrollera kapitalrörelserna i en öppen ekonomi som den svenska. Grundläggande för att bevara kontrollen måste vara en väl

dimensionerad penning- och finanspolitik, men en valutareglering kan vara ett bra komplement, och den behövs som hjälpmedel för att styra både portfölj- och direktinvesteringar.

Carl-Henrik Hermansson försöker göra ett stort nummer av att vi skulle ha ändrat ståndpunkt, men det kan jag inte se att vi har gjort.

Man kan i princip skilja mellan två olika typer av direktinvesteringar. Den ena har anknytning till företagets verksamhet t. ex. när det gäller att bygga ut dotterföretag för marknadsföring. Jag tror inte att vi bör försöka hindra de relativt stora internationella svenska företagen från att på effektivast möjliga sätt marknadsföra sina produkter utomlands.

Ibland kan det hända att företag flyttar ut verksamheter på grund av att det ger komparativa fördelar – i fråga om t. ex. lönekostnader. Det här är en komplicerad materia där det inte går att ge någon direkt och entydig tumregel.

Faktum är att vi har nu ganska ordentlig kontroll över direktinvesteringar. Riksbanken försöker se till att dessa till övervägande del finansieras med utländska medel – jag tror att så sker till ungefär 75 %. Påståendet att vi inget skulle göra eller att vi är omedvetna om problemen är alltså inte korrekt.

Jag tror inte att det i och för sig är något fel på Carl-Henrik Hermanssons avsikter, och det är alls inget fel på hans vältalighet. Däremot tror jag att hans verklighetssyn är alltför förenklad för att den skall kunna läggas till grund för någon mer fruktbar politik.

De borgerliga kommer alltså med sina krav på att vi skall avskaffa valutaregleringen, och i år är de särdeles poänglösa. Den valutapolitiska kommittén har ju arbetat sedan många år, och den kommer inom kort att lägga fram sitt stora slutbetänkande. Då finns det anledning att återkomma till frågan. Att regeringen skulle kunna presentera en proposition redan till hösten är en omöjlighet. Däremot bör en proposition i frågan kunna lämnas till nästa vårriksdag.

Den här frågan har också en politisk sida. Olika borgerliga regeringar hade sex år på sig att avskaffa valutaregleringen. De gjorde ingenting. De borgerliga partierna är också företrädare i den valutapolitiska kommittén. Låt oss vänta och se vad deras företrädare där har att komma med! Jag har en känsla av att deras syn på frågan kan vara betydligt mer nyanserad än den som de borgerliga talarna här visar upp när de försöker utnyttja saken för politiska ändamål ett valår.

Olika talare här har sagt att de senaste dagarnas händelser visar att valutaregleringen inte kan vara effektiv etc. Nu vet vi att i en ekonomi av den typ som vi lever i kommer vi alltid att utsättas för oförutsedda händelser. Det är precis vad som har skett på bytesbalansens område. Vi har haft en ovanligt kall vinter med en oljeimport som har varit större än normalt. Vi har haft en ökning i konsumtionen som har varit oförutsedd; det har exempelvis släppts loss extra sparande som ett arv från de borgerliga åren. Vi verkar att ha haft en ytterligare nedgång av sparandet och en ökning av konsumtionskrediterna. Vi har haft en i och för sig oerhört önskvärd uppgång i investeringarna som har varit enormt stark, men den har fått vissa sidoeffekter på

bytesbalansen som inte är direkt välkomna. Vi har en lagercykel som verkar att vara ovanlig. Normalt skulle lageruppgången, som alltid kommer i en högkonjunktur, ha börjat för kanske 18 eller 24 månader sedan. Vi har haft höga räntor. Det verkar som om företagen har lagt om sina processer och rationaliserat lagerhållningen kraftigt. Men till slut slår de i taket, och nu börjar en oväntad uppgång i lagercykeln.

Det här är saker som alltid kommer att inträffa i en marknadsekonomi av den typ som vi lever i. När vi nu märker och kan belägga att vi har haft en försvagning av bytesbalansen i storleksordningen 8 miljarder och en utströmning av valuta de senaste två veckorna, från den 2 till den 10 maj, på 2,5 miljarder, är det givetvis tid att reagera. Den här utströmningen av valuta tycker jag inte att man skall se som så harmlös som man vill försöka få den till från den borgerliga sidan.

Det finns ingen anledning för oss att moralisera och lägga skulden på någon särskild part, men faktum är att det här är ett av de litet obehagliga inslagen i en kapitalistisk marknadsekonomi. Det finns all anledning för regeringen att med de medel den kan ha försöka kontrollera och stävja sådana företeelser. Men medlen är inte så många, och det naturliga medlet att använda i den här situationen är en räntehöjning. Det är också det som regeringen nu har använt.

Förhoppningsvis skall vi, om inte saker och ting är alldeles felinställda, också komma att klara ut situationen med de åtgärder som vi har vidtagit. Men det är förvisso sant att de här åtgärderna kommer att drabba ganska stora grupper i vårt land på ett sätt som naturligtvis är ofördelaktigt. Den räntehöjning som drevs fram i måndags har sin grund i förändringar i den svenska ekonomin som ingen kunde förutse. Jag känner inte till någon prognosmakare som för några månader sedan kunde förutse kombinationen av alla de händelser som sedan kommit att äga rum.

Vi förutsätter inte heller att räntehöjningen på kort sikt skall vara särskilt populär, men den har varit nödvändig. Vi räknar nämligen med att regera även efter den 15 september. Därför är vi beredda till kraftåtgärder för att slippa att utvecklingen på utrikeshandelns område spårar ur som var fallet under de borgerliga regeringsåren.

Med det, herr talman, ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan i betänkande 28 och avslag på reservationerna.

Anf. 21 HUGO HEGELAND (m) replik:

Herr talman! Bo Södersten nämnde att en effekt av valutareglerns hävande i Storbritannien 1979 skulle ha varit en kraftig efterföljande appreciering. Det kan ju aldrig vara till nackdel för ett land att den egna valutatan stiger i värde. Då får man ju köpa billigare i utlandet än tidigare. Jag har alltså svårt att se att det skulle vara till nackdel för ett land. Det visar tvärtom att valutareglern var helt onödig.

Bo Södersten vill skylla den stora arbetslösheten i England på frisläppet av valutakontrollen. Men den viktigaste förklaringen till den är fortfarande strukturella faktorer och problem på den engelska arbetsmarknaden samt

svårigheter att anpassa löneutvecklingen efter produktivitetsutvecklingen.

Så undrade Bo Södersten, och det gjorde han också för ett drygt år sedan när vi diskuterade den här frågan, vad den borgerliga regeringen gjorde åren 1976–1982, när vi fortfarande hade valutareglering. Jo, det var den borgerliga regeringen som tillsatte utredningen om valutaregleringens avskaffande, den s. k. valutakommittén. Man var t. o. m. så objektiv att man tog en framstående socialdemokrat och f. d. riksbankschef till ordförande. De borgerliga regeringarna varade i sex år, men utredningen har hållit på i åtta med att utreda dessa problem och ännu inte kommit med något förslag. Det är väl inte så konstigt att det inte hände något under de sex åren när problemen inte ens hade hunnit utredas.

Bo Södersten sade helt riktigt att det har skett förändringar i vad gäller företagens lagercykel. Bara det räcker för att det skall uppstå stora förändringar i betalningsströmmarna. Det är som sagt var inte fråga om någon spekulation från företagets sida, vilket somliga tycks tro, dock icke Bo Södersten. Han var mycket försiktig och ville inte lägga skulden för det uppkomna läget på någon särskild part. Han hänvisade i stället till olika tekniska faktorer. Men bara en omläggning av företagets strategi när det gäller lagerinvesteringar kan få dessa stora effekter. Att inte Bo Södersten ville lägga skulden för utvecklingen på någon särskild part beror väl mest på att regeringen själv är den mest skyldige på grund av den ekonomiska politik den för. Om den inte inger förtroende uppkommer dessa rubbningar.

Anf. 22 BJÖRN MOLIN (fp) replik:

Herr talman! Det var ett lamt försvar som Bo Södersten presterade för att vi skall ha kvar valutaregleringen. Han sade att den kunde fungera som ett komplement till den ekonomiska politiken. Den fråga man omedelbart ställer sig är till vilken nytta den har varit i det nu uppkomna läget. Jag är nämligen övertygad om att man, om man för en effektiv och stram finanspolitik och inte försätter sig i den situation som Sverige nu har gjort, inte behöver någon valutareglering. Om man däremot för en slapp finanspolitik och får ett stort budgetunderskott och ett stort behov av upplåning, kan inte valutaregleringen motverka det. Då är den inte till någon hjälp. Min första fråga till Bo Södersten är därför hur nu gällande valutareglering har bidragit till att begränsa utflödet och stabilisera kronan.

Bo Södersten säger sedan att vi skulle ha påstått att detta valutautflöde är harmlöst. Självfallet har vi inte gjort det. Det är tvärtom mycket allvarligt att så mycket pengar under maj månad har gått ur landet. Det har framtvingat dels en drastisk räntehöjning, dels en serie restriktioner, t. ex. mot avbetalningshandeln. Det är alltså verkligen inte ett harmlöst valutautflöde, och det har inte heller lett till harmlösa åtgärder. Poängen är att regleringsinstrumenten inte har varit till någon hjälp.

Vi har länge väntat på ett förslag från valutapolitiska kommittén. Jag har fullt förtroende för folkpartiets representant i kommittén. Hon och jag har precis samma uppfattning.

I all korthet vill jag säga till Bo Södersten och C.-H: Hermansson att det är

alldeles givet att de svenska företagen kommer att disponera sina finansiella resurser på bästa sätt, dvs. man försöker placera befintliga resurser till högsta räntesats. Det hade varit utomordentligt anmärkningsvärt om företagen inte hade gjort det. Självfallet betingas de svenska företagens internationella engagemang av hur kostnadsläget ser ut på olika håll, dvs. var man har de bästa produktionsförutsättningarna.

Det vi säger i den här reservationen är ju att så länge Sverige är så beroende av tillgången till de utländska finansiella marknaderna – dels därför att Sverige har en i förhållande till bruttonationalproduktionen stor utrikeshandel, dels därför att Sverige alljämt måste låna en massa pengar i utlandet – så kommer Sverige aldrig att kunna avskärma sig från de finansiella marknaderna. Det är klart att det också minskar våra möjligheter att föra en nationell räntepolitik.

Denna utveckling sker helt oberoende av valutaregleringen. Valutaregleringen har icke visat sig vara något användbart instrument i detta sammanhang.

Anf. 23 CARL-HENRIK HERMANSSON (vpk) replik:

Herr talman! Bo Södersten ställde frågan till de borgerliga: Vad gjorde ni under de sex år ni satt i regeringsställning? Det måtte företrädarna för de borgerliga partierna ha glömt. De gjorde faktiskt en del på det här området. De liberaliserade, som det hette, valutareglerna på olika sätt och underlättade därmed för de stora kapitalgrupperna och de stora företagen att driva en valutapolitik som gynnar deras egna vinster och intressen men som faktiskt missgynnar samhällets intressen.

På den tiden kritiserade socialdemokraterna i oppositionsställning de åtgärder som de borgerliga partierna hade företagit. Jag minns själv från finansutskottet hur de socialdemokratiska representanterna där skrev reservationer med stark kritik av de borgerliga regeringarnas s. k. liberalisering av valutapolitiken och valutaregleringen – reservationer som vi kunde instämma i och som vi delvis har tagit upp i de förslag som vi har ställt i dag och som nu diskuteras. Det gäller bl. a. de fackliga organisationernas inflytande, och det gäller också delar av den liberalisering som de borgerliga genomförde.

Nu har det märkliga inträffat, att socialdemokraterna försvarar denna liberalisering och denna brist på inflytande för de fackliga organisationernas företrädare. I oppositionsställning däremot kritiserade man detta mycket hårt från socialdemokratisk sida. Det är detta jag syftar på när jag säger att man har ändrat ståndpunkt.

Jag vill veta vilken som är den socialdemokratiska ståndpunkten och frågar därför återigen: Är det den man intog under den borgerliga regeringstiden, eller är det den man intar när socialdemokraterna själva sitter i regeringsställning?

Bo Södersten talar om förenklad verklighetssyn, men den mest förenklade verklighetssynen ger han själv prov på när han säger att man inte skall lägga skulden för den utveckling, som regeringen och riksbanken har tagit till intäkt för denna kraftiga räntehöjning, på några särskilda grupper. Det är väl

ändå att reducera sin verklighetssyn högst betänkligt, herr Södersten? Helt klart är ju att de som tjänar på den utveckling som har varit och som nu försiggår är spekulanterna, de stora företagen och kapitalägarna och bankerna, som tjänar stora pengar på de vidgade ränteskillnaderna. Detta är de grupper vilkas intressen man borde diskutera, och man borde försvara svenska folkets majoritet, som är oskyldig till den utveckling som har förekommit men som drabbas hårt av de åtgärder som regering och riksbank har företagit och som man föreslår att vi skall godkänna här i riksdagen.

Anf. 24 BO SÖDERSTEN (s) replik:

Herr talman! Låt mig ta upp det som C.-H. Hermansson sade här senast. Jag uttryckte mig kanske något oklart, men min grundläggande tankegång var följande.

C.-H. Hermansson är själv marxist. Han känner till att det lönar sig föga att moralisera. Det är fullständigt poänglöst att anklaga en kapitalist för att han vill maximera vinsten och bete sig efter kapitalistiska principer. Det är det som leder till inslag av spekulation. Kapitalägare och storföretag spekulerar mot en valuta för att öka sin vinst. Detta är inte särskilt vackert, men det är ett faktum, ett inslag i det system som vi lever i och åtminstone tills vidare måste leva med.

Vad vi då kan göra är förstås att minska möjligheterna till spekulation – och det gör vi med hjälp av exempelvis den valutareglering som vi i dag använder oss av. Vi använder också andra former av ekonomisk-politiska medel för att stoppa spekulatjonen.

Om någon hörde på mitt inledningsanförande, så fann han att jag gav en ganska noggrann analys – dels varför spekulatjonen är ett normalt inslag i vår typ av ekonomi, dels varför det finns mycket goda skäl att försöka stävja och begränsa den. Jag tog också ett konkret exempel från England. Vad som hände i England 1979, när valutaregleringen avskaffades, var att man fick en våldsam uppgång av pundets värde. Stora delar av engelsk industri miste sin konkurrenskraft, slogs ut. På 18 månader steg antalet arbetslösa från en miljon till tre miljoner. Frånvaron av styrning av valutakursen var ett fundamentalt inslag i den processen. Det är ett av skälen till att vi vill ha en valutareglering.

Björn Molin frågar mig: Men har valutaregleringen över huvud taget gjort någon nytta? Ja, jag är övertygad om att den har gjort nytta. Om vi inte hade haft någon kontroll över exempelvis portföljinvesteringar, så hade vi kanske inte i samband med TCO-strejken haft en utströmning av 2,5 miljarder – då hade vi kanske haft en utströmning av 5 miljarder eller 7 miljarder.

Sådana saker går av naturliga skäl inte att belägga. Jag kan inte påstå att jag har rätt, och jag kan inte heller påstå att Björn Molin nödvändigtvis har fel. Men var och en som har en rationell hållning till tillvaron vet att vi måste arbeta med rimliga hypoteser. Och gör vi det, då säger all erfarenhet att det i sådana här lägen är mycket värdefullt att ha tillgång till en valutareglering.

Anf. 25 HUGO HEGELAND (m) replik:

Herr talman! Bo Södersten fortsätter sin argumentering om följderna av den engelska apprecieringen. Men den är ingalunda så entydig som man har framställt den här. Min korta repliktid tillåter inga längre utläggningar. Men det intressanta är att Bo Södersten nu säger att ett av skälen till att vi vill ha valutareglering i Sverige är just att vi vill undvika en appreciering. Det är ju rätt fantastiskt. Här säger han att man spekulerar i en devalvering, och så behåller vi valutaregleringen – för om vi släpper den, skulle vi tydligen få en appreciering av den svenska kronan.

Det finns en invändning mot dessa regleringar. Alla regleringar föder nya regleringar, eftersom de är ineffektiva. Så länge människorna har någon frihet utnyttjar de den friheten – de hittar ju alltid kryphål.

Dessutom tillkommer en faktor. Assar Lindbeck – icke helt okänd – påpekar att sådana här statliga ingrepp till slut blir så komplicerade att beslutsfattarnas kapacitetsgräns för länge sedan överskridits – och det är därför som de politiska beslutsfattarna i regeringsställning så ofta gör misstag.

Anf. 26 BJÖRN MOLIN (fp) replik:

Herr talman! Bo Södersten säger här att man genom valutaregleringen skulle minska möjligheterna till vad Södersten kallar spekulation. Men spekulatören i det här sammanhanget består ju bara i att man senarelägger hemtagningar av betalningar därför att man tror att man tjänar pengar på det. Vad gör vi då i Sverige? Jo, vi höjer räntan för att det skall bli mera lönande med hemtagning av dessa betalningar. Jag tycker att det är ett helt naturligt förfarande, och Söderstens tillrättavisande av Hermansson i det här sammanhanget var ganska träffande.

När jag upprepar frågan vad som är syftet med valutaregleringen säger Bo Södersten: Det skulle ha kunnat bli ännu värre om vi inte hade haft valutaregleringen. På något sätt är detta oerhört typiskt för reglerings-tänkarna. För säkerhets skull bör vi ha kvar den här regleringen, med tanke på eventuellt kommande elände.

Jag vill säga till Bo Södersten att jag har en mera optimistisk syn på människor. Jag tror att om man tar bort den här regleringen – och detsamma gäller beträffande en mängd andra regleringar – kommer enskilda människor och även hela vår ekonomi att fungera bättre. Var inte så pessimistisk i fråga om människor, Bo Södersten!

Anf. 27 CARL-HENRIK HERMANSSON (vpk) replik:

Herr talman! Jag vill säga till Bo Södersten och även till Björn Molin, som så varmt instämde i Bo Söderstens synpunkter – vilka han kallade en tillrättavisning av mig – att det aldrig är poänglöst att anklaga det kapitalistiska systemet, för det bygger hela sin verksamhet på regeln om profitmaximering och låter profitens storlek vara avgörande för vad som händer. Detta får följderna i form av ekonomiska kriser och långsiktig stagnation, som vi för närvarande kan observera i en rad länder. Sverige icke

undantaget, på det industriella området; miljöförstöring m. m.

Det avgörande är emellertid att man inte bara skall anklaga kapitalismen utan också bekämpa den och minska möjligheterna för spekulation. Jag väntar därför fortfarande på svar från Bo Södersten på frågan varför socialdemokratin från det att man stod i oppositionsställning till dess att man nu återigen sitter i regeringen har ändrat sin ståndpunkt till konkreta, bestämda åtgärder som syftar till bekämpning av spekulatjonen.

Det har här talats mycket om regleringssamhället och om att det inte lönar sig att reglera. Men man måste när det gäller valutaströmmarna och de konkreta förhållanden som vi har i dag på det internationella handelsområdet, med det stora inflytande som de transnationella koncernerna har, ställa sig frågan: Vem är det som skall reglera olika saker? Från borgerlig sida hänvisar man till något som man kallar för marknaden. Men alla vet att de liberala idealen när det gällde det kapitalistiska samhällets utveckling inte kunde förverkligas ens på 1800-talet. Ännu mindre kan det ske i dag med den starka koncentration och centralisation av kapital och makt som vi har fått.

I dag är det monopolen i olika former som behärskar den internationella marknaden. Avstår de suveräna staterna från att använda sitt inflytande här, lämnar man över det till de stora transnationella koncernerna och låter dem sköta regleringen. Jag har uppfattat folkpartiets och moderata samlingspartiets ståndpunkt så, att det är detta som man skall göra.

Anf. 28 BO SÖDERSTEN (s) replik:

Herr talman! Vi har inte bytt fot. Vi har intagit en ståndpunkt som vi alltid har intagit, att ett visst mått av regleringar är nödvändigt på detta område. Vi får därför, på det sätt som jag tidigare beskrivit, reglera både direktinvesteringar och portföljinvesteringar.

Man får dock inte hänge sig åt illusionen att man hundra procentigt kan reglera en kapitalistisk ekonomi med den typen av åtgärder. Det fundamentala måste vara att driva en effektiv penning- och finanspolitik.

Till Hugo Hegeland vill jag säga att jag anförde England som ett mycket talande exempel på vilka skadeverkningar som kan bli följden av en slopad valutareglering och en oreglerad appreciering av växelkursen – låt vara att uppskrivningen sker på grund av marknadskrafterna. I England har man ju fått sådana enormt drastiska effekter som en höjning av arbetslösheten från 1 miljon arbetslösa till 3 miljoner. Jag tror inte att man ens från moderat håll kan tycka att England är något särskilt bra föredöme i det här sammanhanget.

Björn Molin säger att regleringar aldrig kan föra något gott med sig. Jo, det är precis vad de kan! Allt tyder på att om vi inte hade den nuvarande valutaregleringen med kontroll av bl. a. portföljinvesteringar, skulle sannolikheten för att vi finge snabba, kortsiktiga kapitalströmmar öka. O.K., det är möjligt att det från den enskilde placerarens, den enskilde kapitalistens, synvinkel vore rationellt att avskaffa valutaregleringen, men sett i ett samhällsekonomiskt perspektiv vore det inte vare sig önskvärt eller rationellt.

Bakom den borgerliga attityden finns det på något sätt en naiv föreställning om att vi lever i den bästa av världar. Men det gör vi inte. Vi lever i ett Västeuropa som har en alldeles för hög arbetslöshet. Vi borde inte ha 20 miljoner arbetslösa, utan vi borde bringa ned arbetslösheten till hälften. Vi har ju bakom oss ett system, Bretton Woods-avtalet, som gällde från slutet av 1940-talet till början av 1970-talet, då vi hade ett effektivt samarbete på valutaområdet med i grunden fasta växelkurser. Då var det en mycket kraftigare tillväxt och en mycket lägre arbetslöshet. Det kan vara en smaksak om man vill använda ordet reglering eller ordet samarbete, men på socialdemokratiskt håll begriper vi att vi måste ha en styrning på valutaområdet om vi skall kunna klara frågorna om sysselsättning och välfärd.

Anf. 29 NILS ÅSLING (c):

Herr talman! Den debatt om valutaregleringen som vi här lyssnat till illustrerar rätt klart hur föråldrad den nuvarande valutaregleringen egentligen är. När det gäller den handel över gränserna som är ett livsvillkor för levnadsstandarden i landet är vi beredda att så långt det är möjligt tillämpa frihandelsprincipen. Vi lever i hög grad på den svenska exportindustrins förmåga att hävda sig i en internationell konkurrens. I Norden har vi en fri arbetsmarknad. Över huvud taget har utvecklingen under senare år gått mot ett integrerat internationellt samarbete. Men i Sverige har vi hållit kvar vår valutareglering. Vi har hänvisat till arbetet i valutakommittén, och det har man gjort också i dagens debatt, men principiellt måste vi erkänna att valutaregleringen har överlevt sig själv.

Man kan naturligtvis återföra debatten också till att gälla det aktuella ekonomiska läget. En del debattörer har gjort det, men som väsentligt intryck av den delen av debatten kvarstår att ingen, inte heller regeringsföreträdarna, vill göra gällande att valutaregleringen på något avgörande sätt har bidragit till att stabilisera vårt ekonomiska läge. Chockhöjningen av räntan och de finanspolitiska åtgärderna i den proposition som regeringen lägger fram i dag är resultatet av ett gravt misslyckande med den ekonomiska politiken.

Den s. k. tredje vägen, som regeringen har anvisat, håller ju inte måttet. Man har bommat sina inflationsmål. Man håller uppe en hög arbetslöshet. Man har en stor och växande internationell och svensk skuldsättning från den svenska statens sida. Över huvud taget är den ekonomiska kris vi befinner oss i ett tecken på att regeringens ekonomiska politik inte har fyllt måttet – något som man annars har rätt att kräva – när det gäller att uppnå ekonomisk stabilitet. Här har alltså valutaregleringen inte spelat någon roll. Här har vi inte med valutaregleringens hjälp kunnat på något sätt avskärma oss från den internationella utvecklingen. Valutaregleringens effekt har varit marginell. Det finns alltså i den senaste händelseutvecklingen egentligen inget argument för att behålla valutaregleringen.

En och annan av debattörerna här i dag har kanske förläst sig på Marx och ser spekulation bakom alla ekonomiska operationer. Jag vill för min del gärna klart deklarerat att en normal handel och en växande internationell

handel självfallet förutsätter ganska omfattande kapitalrörelser över gränserna. Vad debattörerna på den kanten glömmer är att svensk industri i dag i så väsentlig omfattning har sin aktivitet på den internationella marknaden, att de kapitalrörelser vi bevittnar och som en del i debatten kallar spekulation ingår som ett relativt normalt beteende i ett näringsliv som arbetar på den internationella marknaden.

Däremot kan man kanske komma att se vissa negativa effekter av valutaregleringen. Det är alldeles uppenbart så att den allvarliga ekonomiska situation som svensk ekonomi befinner sig i har åstadkommit ett säljtryck på svenska aktier på den internationella marknaden, dvs. att tilltron till svensk ekonomi inte är vad den borde vara, vilket har åstadkommit ett säljtryck. Då upptäcker man plötsligt att internationella placerare inte har något alternativ. På grund av den valutareglering vi har kan man inte flytta över sitt intresse, sitt engagemang, till exempelvis svenska obligationer. Detta kan komma att skapa en negativ effekt, som vi i dag inte kan överblicka, en effekt som uppenbarligen varken riksbanken eller finansdepartementet har förutsett, när man gjorde försöket att bromsa en i hög grad oroande utveckling.

Får jag till sist, herr talman, säga att frågan om den fria nordiska aktiemarknaden ju kom upp till debatt i detta sammanhang igen. Jag noterar att på nytt är det en passivitet och en uppgivenhet som regeringens företrädare uppvisar när det gäller OECD:s kapitalliberaliseringsstadga. Fortfarande är det ju så att en fri nordisk aktiekapitalmarknad skulle vara ett väsentligt inslag i ett intimare samarbete inom den nordiska gemenskapen. Fortfarande är det så att man efterlyser aktivitet från den svenska regeringen i fråga om reella förhandlingar med OECD för att modifiera kapitalliberaliseringsstadgan och göra det möjligt att utnyttja fördelarna av ett intimare nordiskt samarbete.

Anf. 30 CARL-HENRIK HERMANSSON (vpk):

Herr talman! Jag skall inte förlänga den här debatten. Jag vill bara kort konstatera att centerpartiets företrädare i denna debatt anser att spekulation bör vara ett normalt inslag i samhällsekonomin.

Anf. 31 NILS ÅSLING (c):

Herr talman! Vad jag sade i mitt anförande var att fria kapitalrörelser är ett normalt och rimligt inslag i ett fritt varuutbyte, vilket är en förutsättning för det svenska näringslivets utveckling.

Anf. 32 GUNNAR STRÄNG (s):

Herr talman! Jag har suttit och lyssnat på denna debatt – jag kan säga att jag har gjort det med stigande förvåning.

Jag är alldeles övertygad om att oavsett vilken regering det än blir som har ansvaret efter höstens val, så kommer den inte att kunna göra rent bord med valutaregleringen vid kommande årsskifte, som motionerna och reservationerna går ut på. Så är det av följande skäl.

Vi har för närvarande en, vi kan kalla den för privat, utlandsskuld i

*Fortsatt valuta-
reglering*

näringslivet som uppgår till 140 miljarder kronor. Samtidigt har det svenska näringslivet i dag utomordentligt god likviditet – dess likviditet rör sig omkring 175 miljarder. Näringslivet har bortåt 100 miljarder bara i den s. k. specialinlåningen i bankerna.

Med devalveringarna 1981 och 1982 i bakhuvudet och med tanke på den utveckling som vi har haft i fråga om kursen på dollar är jag inte alls överraskad av om det finns ett utomordentligt starkt intresse från det svenska näringslivets sida av att snabbt göra sig fritt från sin utlandsskuld, som i allmänhet är upptagen i dollar.

Det kan man göra, om man ser det från nationens synpunkt, den dag då vi har ett stort och starkt överskott i bytesbalansen. Men det har vi inte i dag. Om vi skall vara optimistiska kan vi kanske räkna med att det under 1985 skall råda en rimlig balans, en rimlig jämvikt i bytesbalansen. Men var och en som tänker igenom det aktuella spørsmålet vet med sig att det säkerligen kommer att dröja några år innan vi har lyckats komma dithän att vi har så stora överskott i bytesbalansen att man kan räkna med att man kan släppa loss den önskan som föreligger i dag i näringslivet, nämligen att näringslivet med utnyttjande av sin likviditet snabbt skall kunna göra sig fritt från den utlandsskuld i dollar som det dras med.

Jag upplever denna företeelse i riksbanken varje vecka. Företagen är ju när de lånar tvingade att binda sig för en period, i allmänhet fem år, innan de skall återbetala sina skulder. Det kommer dagligen till valutastyrelsen och valutakontoret önskemål om att man snabbt och i förväg skall få göra sig fri från sin utlandsskuld – det är dagens situation och dagens verklighet.

Vi har en valutareserv på 35 miljarder kronor. Den privata utlandsskulden uppgår till 140 miljarder. Det finns, som jag har nämnt, en dokumenterad önskan inom det likvida svenska näringslivet att snabbt göra sig fri från sina utlandsskulder.

Skulle någon ansvarig i dag vilja ta på sitt samvete att släppa valutareglernas kontroll över denna utveckling? Var och en kan ju räkna ut vad det skulle innebära. Det är därför, herr talman, som jag med stigande förvåning har lyssnat på debatten.

Anf. 33 NILS ÅSLING (c):

Herr talman! Jag kan ge Gunnar Sträng rätt i att det inte är möjligt att med omedelbar verkan avskaffa valutareglerna. En sådan åtgärd förutsätter en ekonomisk politik av ett helt annat märke än den vi har för närvarande. Den förutsätter självfallet också att vi har en grundläggande balans i vår ekonomi. Det bör tilläggas till den tidigare debatten, någon var inne på det men det kanske bör betonas igen, att valutareglerna principiellt – och det var ju närmast från principiell synpunkt som detta diskuterades – har överlevt sig själv. Tidpunkten när den avvecklas får bli beroende av när de ekonomiska villkoren i övrigt medger en avveckling.

Beträffande likviditeten i näringslivet vill jag säga att det är självklart att det finns en strävan inom näringslivet att göra sig fri från utlandslånen. Det finns ett annat problem som är förknippat därmed. Vi har en stor likviditet i

näringslivet, och detta ligger utanför den tillsyn och den reglering som gäller finansbolag och banker. Detta är således i viss mån ett nationellt problem, som vi måste lösa om vi skall kunna bemästra det problem som vi nu diskuterar.

Anf. 34 BJÖRN MOLIN (fp):

Herr talman! Dess värre måste jag säga att även Gunnar Sträng är företrädare för det regleringstänkande som Bo Södersten tidigare här visade sig vara förespråkare för. Naturligtvis finns det många skuldtyngda svenska företag med skulder i utlandet som de vill göra sig av med. Det kan man inte göra utan vidare med hänsyn till vår valutareserv. Lösningen av problemet, Gunnar Sträng, kan i längden inte vara en valutareglering, utan vi måste föra en sådan ekonomisk politik och näringspolitik i detta land att det på nytt blir naturligt för de svenska företagen att investera, ta lån och bygga upp sin produktionskapacitet. Det är detta som är vår huvudinvändning mot den ekonomiska politik som socialdemokratin har fört, med löntagarfonder och annat som har hejdat det svenska näringslivets naturliga utveckling.

Jag är från mina liberala utgångspunkter övertygad om att valutareglering, prisreglering, införande av allehanda fonder, tvångsinsättningar av medel på konton i riksbanken och den typen av regleringspolitik i längden inte alls är någon lösning på de problem som Gunnar Sträng här nämnde.

Anf. 35 HUGO HEGELAND (m):

Herr talman! Jag tycker att Gunnar Strängs inlägg var mycket representativt för en gammal trogen socialdemokrat. Socialdemokraterna har svårt att tänka sig att bedriva ekonomisk politik utan en mängd regleringar. Det är intressant att läsa finansdepartementets pressmeddelande. Effekten av den hittills förda politiken har ju skapat dagens läge, och i pressmeddelandet står det bl. a. följande: "De inträffade händelserna gör det nödvändigt att vidta en rad ekonomisk-politiska åtgärder — — —." Det är just effekten av en reglering: den föder en rad nya ingrepp och regleringar. Vill man inte ändra på detta är det lätt att argumentera för en bestående ordning. Men andra länder har inte fallit för denna argumentering. Varför skulle Sverige vara så unikt att det inte går att ta bort valutaregleringen? Den måste vi ha av allting. Man sade detsamma när Ludwig Erhard på sin tid avskaffade alla regleringar i Västtyskland. Men det skedde ju ett under. Även Sverige kanske är moget för ett under.

Anf. 36 GUNNAR STRÄNG (s):

Herr talman! Jag försökte återföra den här debatten till det verklighetsunderlag som jag tycker skall finnas i varje diskussion. Jag får till svar att vi kan göra oss av med valutaregleringen vid kommande årsskifte, bara man för en annan politik. Här för herr Molin in en debatt om löntagarfonder. Allmänt tal kan inte förändra den verklighet som vi har och som jag försökte illustrera i mitt förra anförande.

Först den dag vi har fått ett ordentligt överskott i bytesbalansen kan vi

klara av vår utlandsskuld. Den är när det gäller de privata företagens utlandsskulder oroväckande stor. Företagen är dessutom likvida i alldeles särskild grad i dag och vill av kända skäl bli fria från sin utlandsskuld. Vi orkar inte klara av detta förrän den dag vi kan hänvisa till det överskott i bytesbalansen som jag erinrade om. Märk väl: Varje miljon i utlandsskuld skall betalas i valutor. Det är detta som är problemet. Se på den privata utlandsskulden, för all del även statens utlandsskuld, i förhållande till den valutareserv som vi har. Tänk er för vilken press på valutareserven det skulle innebära om man lämnade fritt utan att ha detta stabila överskott i bytesbalansen. Det blir ju en katastrof, som i sin tur kommer att kräva ingripanden som vi helt enkelt inte vill tänka oss omfattningen och graden av. Det är en verklighetsfrämmande debatt ni för när ni ställer konkreta krav på att göra slut på valutaregleringen om ett halvår, när situationen är som den är.

Överläggningen var härmed avslutad.

Finansutskottets betänkande 26

Utskottets hemställan bifölls med 168 röster mot 141 för reservationen av Björn Molin m. fl.

Finansutskottets betänkande 27

Punkt 1

Mom. 1 (översyn i syfte att avveckla statliga fastigheter)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 1 av Rune Rydén m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 3 (översyn av byggnadsstyrelsens status)

Utskottets hemställan bifölls med 232 röster mot 77 för reservation 2 av Rune Rydén m. fl.

Övriga punkter och moment

Utskottets hemställan bifölls.

Finansutskottets betänkande 28

Mom. 1 (fortsatt valutareglering)

Utskottets hemställan bifölls med 165 röster mot 144 för reservation 1 av Björn Molin m. fl.

Mom. 2 (liberalisering av valutalagstiftningen)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 2 av Björn Molin m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 3 (gemensam nordisk aktiemarknad)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 3 av Björn Molin m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 4 (begränsning av svenska företags investeringar i utlandet)

Utskottets hemställan bifölls med 292 röster mot 16 för reservation 4 av Jan-Olof Ragnarsson. 1 ledamot avstod från att rösta.

Mom. 5 (regler för utlännings aktieförvärv i svenska företag)

Utskottets hemställan bifölls med 289 röster mot 17 för reservation 5 av Jan-Olof Ragnarsson. 1 ledamot avstod från att rösta.

3 § Föredrogs

Finansutskottets betänkande

1984/85:31 Anslag för budgetåret 1985/86 till riksgäldskontoret samt ändring i lagen om riksgäldskontoret (prop. 1984/85:100 delvis och förs. 1984/85:22)

Utskottets hemställan bifölls.

4 § Vissa uppbornds- och taxeringsfrågor m. m.

Föredrogs skatteutskottets betänkande 1984/85:49 om vissa uppbornds- och taxeringsfrågor m. m.

Anf. 37 KNUT WACHTMEISTER (m):

Herr talman! Få nya skatteregler har väckt så mycket kritik som den sedan två år verkande s. k. angiverilagen. Det som människor mest reagerat mot är skyldigheten att i självdeklarationen lämna uppgift om någon uppdragstagarare under året utfört arbete åt uppdragsgivaren för mer än 1 000 kr.

Ursprungligen var beloppsgränsen 500 kr. Den våldsamma kritiken förmodade inte regeringen att slopa den förhatliga uppgiftsskyldigheten, utan man nöjde sig med att höja gränsen för uppgiftsskyldighet till 1 000 kr.

Lagen drabbar först och främst småhus- och lägenhetsägare, och redan vid införandet var vi moderater kritiska mot förslaget. Det visade sig mycket snabbt att de ökade kraven på vanliga enskilda medborgare, som dessutom ofta helt saknar erfarenhet som arbetsgivare, inte alls hade någon förankring i rättsmedvetandet.

Redan för två och ett halvt år sedan, när lagen fattades av riksdagen, framhöll vi från moderat håll att syftet med uppgiftsskyldigheten mycket effektivare skulle uppnås om man, som vi föreslog, beviljade rätt till avdrag för reparationer på schablontaxerade småhus. I och med att avdrag krävdes förelåg ju också behov av att dokumentera reparationerna i fråga. Vi kräver att lagen om uppgiftsskyldighet för småhusägare och lägenhetsinnehavare slopas.

I en gemensam borgerlig reservation kräver vi ånyo att uttaget av preliminär B-skatt återförs från nuvarande 120 % till 100 % av den slutliga skatten året näst före inkomståret.

De nya reglerna om 120-procentigt uttag innebär att regeringen förväntar

*Vissa uppbörds-
och taxeringsfrågor
m. m.*

sig antingen en stadig årlig inkomstökning för rörelseidkarna eller också, vid oförändrad real inkomst, en tioprocentig inflation. Men det senare alternativet kan man naturligtvis inte åsyfta, eftersom inflationen 1984 beräknades till 4 % och innevarande år till 3 %.

Företagarnas inkomstutveckling har sannerligen inte varit gynnsam, särskilt inte med tanke på bl. a. höjda arbetsgivaravgifter och försämrade avskrivningsregler. En allmän uppräkningsregler. En allmän uppräkningsregler med 20 % är oskälig, och skatteuttaget bör återföras till tidigare nivå.

I reservation nr 3, som också den är gemensam för de tre borgerliga partierna, begär vi att företagsskattekommittén får tilläggsdirektiv att i samråd med skatteförenklingskommittén se över beskattningsreglerna för företagsledare i fåmansföretag.

Av egen erfarenhet vet jag bl. a. hur krångligt, tidsödande och onödigt det är att behöva fylla i deklaraionsblankett nr 10.

Ett annat onödigt krångel för egenföretagaren innebär de nu gällande reglerna om avsättning för egenavgifter. Fr. o. m. 1983 års taxering skall en kategori näringsidkare, nämligen den utan i firman medhjälpande make eller maka, medta egenavgifterna i sina räkenskaper.

Eftersom avdraget för egenavgifter inte får användas till resultatutjämnings eller konsolidering i bokföringen, skulle det inte medföra några som helst skattekonsekvenser om man inte tog med egenavgifterna i bokföringen utan blott redovisade dem i självdeklarationen. Många anledningar till missförstånd och felaktigheter skulle då försvinna, varför taxeringslagen absolut bör ändras på denna punkt. Då såväl bokföringsnämnden som riksskatteverket uppenbarligen har uppmärksammat saken, får man förutsätta att regeringen tar initiativ till en ändring. Av den anledningen har vi nöjt oss med ett särskilt yttrande i frågan.

Med det sagda, herr talman, yrkar jag bifall till de tre reservationerna till utskottets betänkande.

Anf. 38 STIG JOSEFSON (c):

Herr talman! I skatteutskottets betänkande nr 49 behandlas vissa frågor om uppbörd och taxering, bl. a. reglerna för debitering av B-skatt. I en partimotion från centern krävs att den regel som fastställdes på hösten 1982 upphävs och att en återgång sker till tidigare bestämmelse om att den slutliga skatten året före uppbördsåret skall utgöra grund för det kommande årets preliminära B-skatt. Ett bibehållande av regeln med en uppräkningsregler med 120 % skulle för många innebära att en för hög skatt uttas under inkomståret.

Utskottsmajoriteten hänvisar nu till den sammantagna effekten av B-skatteuppbörden och konstaterar därvid att kvarstående skatt och överskjutande skatt totalt sett uppgår till ungefär samma nivå.

Avsikten med B-skatteuttaget är att det skall tillämpas på personer med inkomster som är svåra att förutse på ett tidigt stadium. Detta borde beaktas vid fastställandet av uppbördsreglerna. Småföretagare, jordbrukare och pensionärer är stora grupper som tilldelas B-skatt. Det är inte grupper vars

inkomster stiger i den takt som en uppskrivning till 120 % av skatteuttaget innebär. Visserligen kan vederbörande preliminärdeklarera, men svårigheten att bedöma inkomstens storlek är betydande. Det är dessutom ett extra besvär att göra en preliminärdeklaration.

Ofta framhålls från socialdemokraternas sida att skatten skall erläggas när inkomsterna uppstår. Hade man uppnått ett skattesystem där så kunde ske skulle nog många känna stor tillfredsställelse. Men det har man inte lyckats med hitintills. För exempelvis jordbrukare med enbart vegetabilieproduktion blir inkomsten samlad till årets sista fyra månader. Ända fram till dess är det ganska ovisst hur stor inkomsten blir. Därför anser vi reserveranter att riksdagen måste besluta om en tillbakagång till de regler som gällde före 1983.

I den centermotion som jag tidigare nämnde yrkas också att företagens inbetalning av skatter och avgifter skall förenklas, liksom att företagens uppgiftsskyldighet skall begränsas.

På den förstnämnda punkten har utskottsmajoriteten i viss mån gått motionärerna till mötes. Utskottet skriver att det nu förutsätts att frågan snart kan lösas. Vi motionärer hoppas verkligen att ärendet inte blir liggande, utan att förslag snarast presenteras för riksdagen.

Beträffande punkten begränsningar av företagens uppgiftsskyldighet och en översyn av skyldigheten för fåmansföretagare att avge deklaraionsblankett 10 har utskottet visserligen uttalat sig välvilligt, men någon åtgärd för att verkligen försöka åstadkomma förenklingar har man inte velat gå med på. I reservation 3 understryker vi reserveranter nödvändigheten av åtgärder för att förenkla reglerna för beskattning av företagsledare i småföretag.

I ett särskilt yttrande berörs rätten till avdrag för reparationer av småhus. Redan 1979 begärde riksdagen, efter ett yrkande i en centermotion, en utredning angående denna fråga, men fortfarande har inget utredningsförslag framlagts. Nu sägs emellertid att bostadskommittén inom kort kommer att slutredovisa sitt förslag och att kommittén därvid också skall redovisa förslag på denna punkt. Ställt inför detta faktum har vi inte reserverat oss, utan avvaktar vad bostadskommittén kommer fram till.

Herr talman! Med utgångspunkt i vad jag har anfört ber jag härmed att få yrka bifall till reservationerna 2 och 3 samt i övrigt till utskottets hemställan.

Anf. 39 KJELL JOHANSSON (fp):

Herr talman! I det betänkande som vi nu debatterar står folkpartiet bakom reservationerna 2 och 3. Den senare handlar om företagens uppgiftsskyldighet. Med tanke på kammarens pressade tidsschema i dag skall jag nöja mig med att yrka bifall till reservationen och hänvisa till vad tidigare talare har sagt.

Då det gäller reservation 2, som handlar om debitering av B-skatt, måste jag ändå säga några ord.

Många stod nog frågande när regeringen hösten 1982 föreslog en så kraftig ökning av preliminärskatteuttaget som med 10 % årligen. Själv skrämdes jag av den bild av den ekonomiska utvecklingen som regeringen tydligt hade

när den fann sig föranlåten att göra detta. I dagens situation framstår en uppräknig till 120 % som en ren orimlighet.

Behovet att höja preliminärskatteuttaget bestäms i huvudsak av fyra faktorer. Den mest närliggande är naturligtvis höjningar av skatter och arbetsgivaravgifter, som då i sin tur föranleder en höjning av det preliminära uttaget. Den andra orsaken jag kan tänka mig är en real inkomstökning, som självfallet bör öka preliminärskatteuttaget. Övriga faktorer är inflationen och att investeringsutvecklingen påverkas.

Vi vet att reala inkomstökningar som motiverar en så här kraftig höjning av preliminärskatteuttaget inte kommer att uppstå. Det påpekas också i reservationen att inkomstökningarna för småföretagare har varit mycket måttliga.

Då återstår inflationen. Jag har tidigare kritiserat regeringen för dess oförmåga att hålla inflationen nere. Trodde socialdemokraterna på denna förmåga, skulle de naturligtvis införa ett fullständigt inflationskydd och inte totalt avskaffa det som i dag finns. Inte heller skulle regeringen i så fall vidta den åtgärd som vi nu debatterar, att höja preliminärskatteuttaget. Det driver ju på prisökningarna.

Enda fördelen som kan noteras – om det nu är en fördel – är att det har blivit lättare att beräkna inflationen i vårt land. Man tillämpar vad som skulle kunna kallas multiplikationsmetoden. Man tar regeringens inflationsmål och multiplicerar det med 2. Då har man fått fram det faktiska utfallet.

Herr talman! De åtgärder som regeringen vidtar stärker inte tilltron till regeringens vilja att bekämpa inflationen. Tvärtom ökar de inflationen. De pengar som företagarna skall betala i preliminär skatt måste tas ut på priserna.

Ytterst handlar det naturligtvis om förtroendet för regeringens politik. Min avslutande fråga då det gäller debitering av B-skatt blir därför: Befarar skatteutskottets socialdemokratiska majoritet att detta förtroende är så naggat i kanten att företagarna nu skall minska sina investeringar? Det är den återstående orsaken till att kraftigt höja uttaget av preliminärskatt.

Herr talman! Jag avvaktar svaret och yrkar bifall till reservation 2.

Avslutningsvis skall jag säga några ord om motion 1487 av mig och Rune Ångström.

När de nya reglerna om samordnad uppbörd av källskatt och arbetsgivaravgifter beslutades sattes föreningslivet, inte minst idrottsföreningarna, i en fullständigt orimlig situation. Föreningarnas funktionärer riskerade att få syssla med skatteindrivning och byråkrati i stället för ungdoms- och idrottsverksamhet. Ett arbete på att komma till rätta med detta har nu inletts, vilket jag noterar med tillfredsställelse.

Jag har för dagen inget yrkande, men jag ämnar komma tillbaka om frågan inte får en tillfredsställande lösning.

Anf. 40 OLLE WESTBERG (s):

Herr talman! Skatteutskottets betänkande 49 som vi nu behandlar rör, som vi hört av föregående talare, vissa uppbörds- och taxeringsfrågor. Till

utskottets betänkande har fogats tre reservationer, som jag kort skall kommentera.

I reservation nr 1 yrkas att reglerna för uppgiftsskyldighet skall upphöra att gälla för småhus- och lägenhetsinnehavare. Moderaterna i utskottet står ensamma för den reservationen. Det finns alltså en bred enighet i utskottet om att nämnda regler åtminstone tills vidare måste finnas kvar. Uppgiftsskyldigheten för småhusägare och lägenhetsägare för uppdragsersättningar har tillkommit som ett led i försöken att komma till rätta med den s. k. grå arbetskraften. Enligt utskottsmajoritetens uppfattning är det ännu för tidigt att uttala sig om effekterna av den nuvarande lagstiftningen.

Att, som reservanterna vill, redan nu upphäva lagen, utan att ersätta den med någon annan kontrollåtgärd, är ej försvarbart. Möjligheten att lösa kontrollproblem på andra vägar ingår i bostadskommitténs utredningsuppdrag. Förslag från kommittén kan väntas inom kort och bör enligt majoritetens uppfattning avvaktas, innan ställning tas till andra lösningar av frågan.

I reservation nr 2 yrkas från de borgerliga ledamöterna i utskottet att uttaget av preliminär B-skatt skall återföras till den tidigare nivån, dvs. ett uttag på 100 % mot det nu gällande uttaget på 120 %. Som motiv för en återgång till den tidigare nivån anför reservanterna bl. a. att inkomstutvecklingen för egna företagare varit svag under de senaste åren – något som det väl kan råda delade meningar om.

Från utskottsmajoritetens sida kan vi ej av tillgängliga uppgifter finna motiv att nu gå ifrån den 20-procentiga uppräkningsnivån. Av de siffror som redovisas i utskottets betänkande framgår det att B-skatteuttaget generellt inte varit för högt utan snarare för lågt. Man bör även ha med i bedömningen de stora ränteförluster staten skulle få vid en återgång till ett 100-procentigt uttag.

Reservanterna framför att gällande regler leder till en belastning för riksskatteverket genom ett ökat antal jämningsansökningar. Som framgått av uppgifter utskottet fått från riksskatteverket har jämningsansökningar ej påverkats i märkbar grad. Det bör även framhållas att – enligt de uppgifter som erhållits från verket – det visar sig att erfarenheterna av reglerna hittills är positiva. Det finns alltså motiv för att bibehålla nuvarande uttagsprocent i stället för att gå tillbaka till tidigare nivå.

Till Kjell Johansson vill jag säga att vi från utskottsmajoritetens sida inte tror att företagen skall minska investeringarna genom att sådana här åtgärder vidtas. Den enda anledningen till att ha ett uttag på 120 % är att det har gjorts och görs ett underuttag på preliminär B-skatt.

I reservation nr 3 yrkas att tilläggsdirektiv skall ges till två kommittéer i fråga om förenklingar av de särskilda beskattningsreglerna för företagsledare i fåmansföretag.

Utskottsmajoriteten har ej något att invända mot uttalandet att uppgiftsskyldigheten för företagen i möjligaste mån bör förenklas och att regeringen uppmärksammat bör följa utvecklingen i förevarande fråga.

Vi utgår också från att alla uppslag till förenklingar av deklara-tionsblanketterna skall tas till vara i det pågående utredningsarbetet.

Jag vill också nämna att regeringen nyligen gett riksskatteverket i uppdrag att utforma ett nytt system för hur företagen skall lämna uppgifter för beskattning. Systemet bygger på ett förslag från eko-kommissionen. Det innebär bl. a. att i stort sett samtliga näringsidkare skall lämna uppgifter om sina skattemässiga förhållanden på ett standardiserat räkenskapsschema. Riksskatteverket skall bedriva utredningsarbetet i kontakt med bl. a. organisationer som företräder näringslivet. Utskottsmajoriteten anser därför att några ytterligare åtgärder ej är erforderliga i denna fråga.

Jag yrkar med detta bifall till utskottets hemställan i dess helhet.

Anf. 41 KNUT WACHTMEISTER (m):

Herr talman! Olle Westberg vill inte slopa uppgiftsskyldigheten enligt den s. k. angiverilagen. Skälet är, säger han, att det inte finns någon annan kontrollåtgärd. Men vi har redovisat just en annan kontrollåtgärd, nämligen avdragsrätt för reparationer. För inte så länge sedan antog en borgerlig riksdagsmajoritet ett uttalande att man borde se över reglerna så att man kunde skapa avdragsrätt för sådana reparationer. Ingenting har hänt, och därför tycker vi att det är på tiden att vi kräver att dessa uppgiftsskyldigheter skall utgå ur lagstiftningen.

När det gäller det 120-procentiga uttaget av B-skatt säger Olle Westberg att det går ungefär jämnt upp och att staten skulle förlora mycket i räntor om man återgick till 100 %. Det är nog riktigt att staten skulle göra en viss förlust på räntor. I preliminär A-skatt tar man ut 5 miljarder för mycket. Det gör sig staten alltså en ordenlig hacka på.

När Olle Westberg säger att det går ungefär jämnt upp är det riktigt, men det betyder inte att det är rättvist över hela linjen. Volvo, som är vårt största företag, betalade förra bokföringsåret 1 600 milj. kr. i skatt. 10 miljoner för litet i inbetald preliminärskatt motsvaras av att 10 000 B-skattare betalar in kanske 1 000 kr. för mycket. Man kan inte säga att detta system är bra bara för att saldot av överskjutande skatt och kvarstående skatt är lika. Det finns många enskilda varianter där det kan slå fel. Möjligheten att lämna preliminär skatt tycker många är besvärlig och en hel del känner inte till den. Det är alltså motiverat att återgå till de 100 % vi har haft tidigare.

Anf. 42 STIG JOSEFSON (c):

Herr talman! När det gäller frågan om ränteförluster kan man diskutera vem det är som gör dessa ränteförluster. I det exempel som jag anförde i mitt förra inlägg är det faktiskt skattebetalaren som får stå för ränteförlusterna i och med att han får betala skatten betydligt tidigare än han får inkomsten. Syftet med B-skatten är att den skall tillämpas när man har en inkomst som är oregelbunden. Detta vill man inte från socialdemokratiskt håll ta någon som helst hänsyn till, och det innebär att man här utsätter en del av dem som betalar B-skatt för en onödig kostnad – en kostnad som är högre än motsvarande kostnad för dem som har jämna inkomster och A-skatt. Menar Olle Westberg att det är riktigt att man totalt sett skall ha samma nivå för samtliga B-skattare och att det skall finnas en balans när det gäller kvarvarande skatt och tillkommande skatt?

Den andra frågan som jag berörde i mitt förra inlägg gällde förenklingen av uppgiftsskyldigheterna. Där säger Olle Westberg att man nu har tillsatt en utredning som syftar till att företagen skall lämna likartade uppgifter på ett standardformulär. Jag ryser inför denna tanke. Skall man ha samma formulär för storföretagen som för småföretagen och därmed ställa till ännu mer trassel för småföretagarna? Det vore bättre att ta fram en blankett som passade för yrkesgruppen än att skapa en standardisering som skall vara likartad för de jättestora företagen och de små företagen.

Detta ser jag på med stor oro. Det vore nästa fas där Datasverige skall gå före förnuftet.

Anf. 43 KJELL JOHANSSON (fp):

Herr talman! Jag får nu höra att det har varit ett underuttag av preliminärskatt. Det är ganska naturligt, i och för sig. Jag redovisade fyra faktorer som gör att det uppstår ett underuttag. En av de faktorerna var inflationen. Vid hög inflation uppstår ett underuttag. Detta är sannolikt förklaringen till att det har varit på det här sättet. Men nu är frågan om ni tänker stå fast vid inflationsmålet på 3 %. Då bortfaller ju den biten. Och eftersom Olle Westberg dessutom försäkrade att investeringarna inte skulle sjunka, har vi ju tagit bort ytterligare en faktor. Då blir de två återstående faktorerna som kan motivera detta uttag antingen att ni tänker höja skatter och avgifter kraftigt eller att företagarna kan vänta sig en sällsynt god realinkomstutveckling. Nu ber jag Olle Westberg att svara: Vilken av de här båda sakerna kommer att inträffa?

Anf. 44 OLLE WESTBERG (s):

Herr talman! Jag tycker att det är ett litet konstigt resonemang ni för från borgerligt håll. Enligt det skulle det vara fråga om ett stort överuttag av preliminärskatt för B-skattarna. Jag kan visa på att riksrevisionsverket har gjort beräkningar för 1985, varav framgår att underuttaget fortfarande – trots ett uttag på 120 % – blir ca 4 miljarder kronor för 1985.

Skulle det i något enskilt fall bli ett alltför stort preliminärskatteuttag har ju varje B-skattebetalare möjlighet att begära jämkning. De har alltid haft den möjligheten, och som jag pekade på i mitt huvudanförande har det inte hos riksskatteverket – där vi har hört oss för i denna fråga – varit någon påtaglig ökning av jämkningsansökningarna. Inkomstutvecklingen för B-skattarna har legat så att preliminärskatteuttaget ungefär har stämt överens med den slutliga skatten.

Varför skall B-skattarna ha en ännu större skattecredit än de har i dag? De löntagare som betalar A-skatt har inte någon skattecredit alls. Deras preliminärskatt stämmer i stort sett överens med vad de får betala i slutlig skatt. Där finns en stor skillnad.

Anf. 45 STIG JOSEFSON (c):

Herr talman! Jag blev faktiskt förvånad när Olle Westberg sade att inkomstökningen för B-skattarna har varit av den omfattning som han

nämner. Det säger den statistik som Olle Westberg hänvisar till inte ett dugg om – utan den visar det totala resultatet. Om det, under den tid reglerna har tillämpats, har skett en förbättring, så att den preliminära B-skatten mer har överensstämmt med den verkliga inkomsten – och därmed påverkat totalresultatet – kan man givetvis få fram siffror som dessa. Men det är ganska orimligt att grunda ett påstående om att B-skattare – exempelvis jordbrukare och småföretagare – skulle ha haft en sådan inkomstökning på siffror avseende det totala resultatet. Jag kan inte låta bli att klart reagera mot ett sådant påstående!

Anf. 46 KNUT WACHTMEISTER (m):

Herr talman! Olle Westberg hörde tydligen inte riktigt på mitt senaste anförande. Nu säger han att den kvarstående skatten och den överskjutande skatten tar ut varandra för A-skattarna. Det är fel. Enligt 1984 års taxering gjordes ett överuttag på 5 100 milj. kr. – som alltså A-skattarna betalade in för mycket och på vilket staten tjänade mycket pengar i form av räntor. Det är alltså inte riktigt att det går jämnt ut för A-skattarna.

Anf. 47 KJELL JOHANSSON (fp):

Herr talman! Olle Westberg sade att det låter som om det skulle vara ett stort överuttag av skatter. Nej, det har det inte varit, men det beror på att inflationen har varit mycket hög.

Men om regeringen tänker hålla sitt inflationsmål och hålla inflationen vid 3 % blir det ett mycket stort överuttag om uttaget uppgår till 120 % – om det inte är så att ni väntar en fantastisk inkomstutveckling för småföretagarna, om ni inte väntar er att investeringarna skall sjunka kraftigt eller om ni inte planerar att höja skatter och avgifter mycket kraftigt.

Kan vi få reda på vilka åtgärder ni tänker vidta, som motiverar det här skatteuttaget! Tänker ni släppa inflationsmålet, tänker ni se till att småföretagarna får en mycket fin inkomstutveckling, skall ni genomföra kraftiga skattehöjningar – eller vad handlar det om?

Anf. 48 OLLE WESTBERG (s):

Herr talman! Jag vill vidhålla det jag sagt tidigare, nämligen att 120 % hittills har visat sig vara en bra nivå. Skulle det visa sig att det slår för snett, måste man naturligtvis se över det hela. Jag tror inte att man direkt skall jämföra inflationsutvecklingen och den vinst eller den lön som företagare tar ut ur sitt företag. Man kan peka på hur det var under den borgerliga tiden då vi hade en hög inflation men en reallönesänkning för de flesta löntagarna. Det går alltså inte att alla gånger göra de jämförelser ni gör. Jag yrkar bifall till hemställan i skatteutskottets betänkande 49.

Anf. 49 KJELL JOHANSSON (fp):

Herr talman! Jag tvingas att begära ordet, eftersom det inte är de uttag som företagarna gör som bestämmer skatten för vederbörande, utan det är den

faktiska resultatutvecklingen i företaget för den kategori som vi här talar om. Det trodde jag var bekant för en ledamot av skatteutskottet.

Nr 145

Onsdagen den
15 maj 1985

Överläggningen var härmed avslutad.

Polisregister

Mom. 1a (vissa uppdragsersättningar, m. m.)

Utskottets hemställan bifölls med 222 röster mot 72 för reservation 1 av Knut Wachtmeister m. fl.

Mom. 4 (debiteringen av B-skatt)

Utskottets hemställan bifölls med 161 röster mot 133 för reservation 2 av Knut Wachtmeister m. fl.

Mom. 7a (företagens uppgiftsskyldighet)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 3 av Knut Wachtmeister m. fl. – bifölls med acklamation.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

5 § Föredrags

justitieutskottets betänkanden

1984/85:27 om polisregister och

1984/85:30 om anslag till åklagarväsendet (prop. 1984/85:100 delvis).

Anf. 50 TALMANNEN:

Justitieutskottets betänkanden 27 och 30 kommer att debatteras i tur och ordning. Voteringarna äger rum i ett sammanhang efter avslutad debatt.

Först upptas alltså justitieutskottets betänkande 27 om polisregister.

Polisregister

Anf. 51 PER ISRAELSSON (vpk):

Herr talman! I betänkande nr 27 från justitieutskottet besvaras två motioner som berör polisregister. Den motion som jag skall uppehålla mig vid är en vpk-motion från januari 1984 med Marie-Ann Johansson som första namn. Yrkandet går ut på att riksdagen hos regeringen skall begära en parlamentariskt sammansatt utredning med uppgift att göra en översyn av lagen om polisregister m. m. och att polisregisterkungörelsen anpassas till den form lagen kommer att få efter en översyn. I detta sammanhang bör då också övervägas om inte den som registrerats kan få del av de uppgifter som är sekretessbelagda i den registrerades eget intresse. Denna delfråga tas för övrigt upp i den andra motionen av Hans Petersson i Röstånga.

I vpk-motionen ges en utförlig motivering för de ställda kraven. Jag hänvisar här till motionen men skall ange några huvudsakl. Vi ifrågasätter

inte behovet av ett spaningsregister och inte heller att det skall kunna fungera på ett effektivt sätt. Vad vi ifrågasätter är de nuvarande lagreglerna och av dessa följande tillämpningsbestämmelserna i kungörelsen. Den nuvarande lagregleringen och kungörelsen kom till när registret fördes manuellt och reglerna är inte antagna med hänsyn till att registret sedan år 1979 är baserat på ADB. Det rör sig sålunda om att en gammal lag reglerar ett nytt register. Bara detta borde föranleda att regleringen omprövades.

För vår del anser vi att det dessutom kan anföras flera andra skäl för en omprövning av den legala regleringen av polisens spaningsregister. Vi reser frågan om inte den nuvarande kretsen av myndigheter och enskilda som kan få del av uppgifter i spaningsregistret är för vid och borde kunna begränsas i samband med en översyn av reglerna. Risker för obehörig spridning av uppgifter ökar uppenbart genom att uppgifter är tillgängliga via dataterminaler. Vi menar också att lagreglerna som de nu ser ut är så elastiska att de ger utrymme för en tämligen godtycklig tolkning. Reglerna behöver därför skärpas upp och preciseras i samband med en översyn och anpassning till nu förekommande rutiner.

Klara regler för hur länge en uppgift får finnas kvar i registret måste fastläggas. Om vi menar allvar med att den som avtjänat sitt straff skall ges möjlighet att börja om i ett hederligt liv, måste den hotande skuggan från belastningarna i registret kunna försvinna inom en rimlig tid och inte först när vederbörande fyller 80 år, en ålder som många av oss kanske inte ens kommer att uppnå. Det är också viktigt att klara regler läggs fast om hur gallring av uppgifter i registret skall gå till och att dessa regler verkligen efterföljs.

Vad sedan gäller den enskildes rätt att få ta del av uppgifter i spaningsregistret, som är sekretessbelagda av hänsyn till honom själv, anser vi att en sådan rätt bör införas. De problem som skulle tänkas kunna uppkomma genom denna rätt, som att arbetsgivare skulle kunna påfordra straffrihetsintyg, måste kunna motverkas genom skyddsregler. Den förstärkning av den personliga integriteten som en rätt till dessa uppgifter skulle innebära är av sådan tyngd att det måste få väga över när denna fråga prövas.

I utskottets betänkande redovisas gällande rätt på området och redogörs för pågående utredningsarbete. Man hänvisar till att rättsväsendets informationssystem (SARI) år 1981 avlämnat ett förslag till ny brottsregisterlag som är avsedd att ersätta polisregisterlagen. Man hänvisar också till en departementspromemoria från samma år med förslag till regler för den enskildes insyn i kriminal- och polisregistren. Dessa promemorior är föremål för överväganden inom justitiedepartementet, där man avser att upprätta en samlad promemoria som skall remissbehandlas. Mot denna bakgrund finner utskottet att det inte finns skäl för riksdagen att företa sig några sådana initiativ som föreslås i vår motion.

För min del anser jag det fortfarande angeläget att en parlamentariskt sammansatt kommitté får möjlighet att ta ställning till detta material med utgångspunkt i vad vi har sagt i vår motion.

Eftersom vpk inte är företrätt i justitieukskottet har vi inte kunnat följa upp

den här motionen i en reservation. Därför yrkar jag, herr talman, bifall till motionen, som har nummer 1983/84:2178.

Anf. 52 LENNART BLOM (m):

Herr talman! Som framgår av betänkandet har också utskottet den uppfattningen att den fråga vi nu diskuterar är betydelsefull och så snart som möjligt bör bringas till en lösning. Motsättningen är i själva verket begränsad till att motionärerna velat ha en parlamentarisk utredning nu, medan utskottet menar att det arbete som redan är nedlagt rimligtvis inom en nära framtid bör leda till positivt beslut. Utskottet har klart uttalat detta önskemål och anser sig kunna utgå från att riksdagen så snart det är möjligt får tillfälle att ta ställning till ett förslag i ämnet. Det är grunden till att utskottet inte har kunnat biträda motionen. Vi räknar alltså med att detta ärende skall komma snabbare till kammaren genom den tågorordning som utskottet förordar än genom att man tillsätter en parlamentarisk utredning.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Anf. 53 PER ISRAELSSON (vpk):

Herr talman! Det är positivt att jag har fått besked om att denna fråga skall behandlas skyndsamt, men jag vill betona att det som vi lägger tyngdpunkten vid i vår motion inte är att den enskilde skall få del av registret, vilket vi också anser viktigt, utan att man gör den här totala översynen. Jag är inte helt övertygad om att det kommer att ske i den vidd som vi har yrkat på i motionen. Men kommer så att ske, är det givetvis positivt. Detta kommer att få prövas när ett förslag föreligger här i riksdagen.

Jag anser dock fortfarande att det skulle vara bra, om en parlamentariskt tillsatt kommitté fick möjlighet att gå igenom det här materialet. Det skulle ju kunna ske ganska snabbt, om det är framtaget så långt som här har anförts.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslutet redovisas efter debatten om justitieutskottets betänkande 30.)

Anf. 54 TALMANNEN:

Kammaren övergår nu till att debattera justitieutskottets betänkande 30 om anslag till åklagarväsendet. I fråga om detta betänkande hålls gemensam överläggning för punkterna 1 och 2.

Åklagarväsendet

Anf. 55 ARNE SVENSSON (m):

Herr talman! I det betänkande 1984/85:30 från justitieutskottet som nu behandlas upptas förslag om anslag till åklagarväsendet.

I stora delar är utskottet enigt och tillstyrker departementschefens förslag, men i reservation 1 yrkar moderata samlingspartiets utskottsledamöter avslag på förslaget om inrättande av en rådgivande nämnd hos riksåklagaren.

Nr 145

**Onsdagen den
15 maj 1985**

Åklagarväsendet

Förslaget om en rådgivande nämnd har kommit från en utredning som behandlat frågor angående riksåklagaren och hans kansli. Utredningen har föreslagit inrättande av en sådan nämnd hos riksåklagaren för att därmed öka medborgarinflytandet.

Under remissbehandlingen har det emellertid visat sig att ett betydande antal remissinstanser varit i huvudsak negativa eller tveksamma inför utredningens förslag om denna form av medborgarinflytande hos riksåklagaren.

Som skäl till denna tveksamhet har remissinstanserna anfört bl. a. det betänkliga i att i rådande statsfinansiella läge genomföra ett förslag som, låt vara marginellt, kostar pengar, utan att några bärande skäl egentligen förebragts till stöd för en ändring av det hittillsvarande, väl fungerande arbetet inom den centrala åklagarmyndigheten.

Det har också framhållits att man har svårt att inse att den föreslagna nämnden på de områden som avses skulle ha något av värde att tillföra verksamheten, utan att den kan befaras bara bli en nämnd för nämndens egen skull.

Moderata samlingspartiet finner alltså ingen anledning att inrätta en rådgivande nämnd hos riksåklagaren, en nämnd som enligt vår mening skulle medföra onödiga kostnader och ytterligare byråkrati.

Herr talman! Med det anförda yrkar jag bifall till reservation 1 i justitieutskottets betänkande 1984/85:30.

Anf. 56 HANS PETERSSON i Röstånga (fp):

Herr talman! Till de centrala rättssäkerhetsfrågorna hör reglerna om de processuella tvångsmedlen och främst reglerna om anhållande och häktning. Under mer än ett decennium har frågan om hur man skall kunna förkorta anhållningstiderna varit föremål för kritik i den allmänna debatten, i motioner till riksdagen, i utredningar osv. Europadomstolen har fastslagit att de svenska bestämmelserna om anhållande och häktning inte överensstämmer med den europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna.

Ur både humanitära och allmänt kriminalpolitiska synpunkter är det därför viktigt att skyndsamt finna vägar för att förkorta tiden mellan frihetsberövande och häktningsförhandlingar. Ett sätt är att vi inför jourdomstolar, så att häktningsförhandlingar kan hållas under dagar då domstolarna inte sammanträder.

Folkpartiets förslag som det framförs dels i motion, dels i reservation innebär att domare skall ha jour under helger för att kunna inställa sig och hålla häktningsförhandlingar. Därigenom kan tidsfristen mellan det att åklagaren har framställt sin begäran om häktning fram till själva häktningsförhandlingens avkortas. Vi har jourhavande kriminalpoliser och jourhavande åklagare, och då måste det vara rimligt att också pröva ett system med jourhavande domare.

Herr talman! Med detta yrkar jag bifall till reservation 2.

Herr talman! I justitieutskottets betänkande 1984/85:30 behandlas åklagarväsendet jämte motioner.

Samtliga nivåer inom åklagarväsendet är eller har varit föremål för en översyn. En ändrad regional organisation träder i kraft den 1 juli i år. Även den lokala organisationen är föremål för översyn.

En särskild utredning har sett över riksåklagaren och hans kansli samt avgett ett betänkande med samma namn. Frågor som främst behandlas är organisationen av riksåklagarens kansli, medborgarinflytande på central nivå och formerna för tillsynsverksamheten.

I riktlinjerna för verksamheten föreslås en förstärkning för att riksåklagaren skall kunna fullgöra viktiga judiciella funktioner. Det är också angeläget att riksåklagaren tillgodoser behovet av riktlinjer, arbetsmetodik, rättsfallsöversikter och liknande när det gäller nya brottsformer eller bekämpningen av sådana typer av brottslighet som statsmakterna prioriterar högt.

Förslagen innebär en ökad satsning på rådgivning och information. Dessa riktlinjer föranleder inte något särskilt uttalande från utskottet.

Tillsynsverksamheten består av inspektioner, överprövning och utfärdande av föreskrifter och allmänna råd. I de nu föreslagna riktlinjerna görs vissa inskränkningar i överprövningsförfarandet. Utskottet anser att det finns utrymme för förändringar på de områden som departementschefen föreslår. Utskottet understryker därvid att det, liksom för närvarande, alltid skall finnas möjlighet att överpröva redan överprövade beslut när det gäller principiella och betydelsefulla frågor.

Utskottet har nu i sitt betänkande, liksom tidigare, uttalat att tillsynsverksamheten fyller en viktig funktion, och utskottet slår också fast att en överprövning alltid kan ske mot bakgrund av den allmänna tillsynsskyldigheten.

Herr talman! I riktlinjerna ingår också ett förslag om att inrätta en rådgivande nämnd med fem ledamöter med parlamentarisk förankring.

Nämndens kompetensområde skall inte omfatta en åklagarfunktions utövande i det särskilda fallet, men däremot administrationen av åklagarväsendet, verksamheten när det gäller att utfärda föreskrifter och allmänna råd och den del av tillsynsverksamheten som ligger utanför den egentliga åklagarfunktionen.

Nämnden eller någon ledamot skall också ha möjlighet att aktualisera en fråga av principiell natur.

Till denna del har fogats reservation nr 1 av Arne Svensson m. fl. I reservationen avstyrks inrättandet av en rådgivande nämnd. Motiveringen är att verksamheten inte lämpar sig för medborgarinflytande samt att det blir kostnadsökning och byråkratisering till följd.

Utskottet anser att förslaget ligger väl i linje med de tankar utskottet uttryckte 1982, då utskottet behandlade en motion om medborgarinflytande hos riksåklagaren. Jag vill understryka att ett enhälligt utskott då uttalade att det här var fråga om en verksamhet som lämnar utrymme för en meningsfull medverkan av lekmän. Utskottet pekade då bl. a. på att riksåklagaren genom

sina administrativa uppgifter har ett starkt inflytande på resursanvändningen inom åklagarväsendet och genom anvisningsverksamheten inverkar på rättstillämpningen i stort. En ökad insyn genom ett medborgarinflytande skulle också göra allmänheten mera förtrogen med denna verksamhet, och förtroendet för åklagarverksamheten skulle troligen öka därigenom. Utskottets enhälliga ställningstagande år 1982 ligger väl i linje med den positiva syn på värdet av lekmannainflytande, inte minst på rättsväsendets område, som vi alla är överens om.

Remissutfalet på det förslag om medborgarinflytande hos riksåklagaren som nu är aktuellt har varit blandat. Några remissinstanser menar, att om ett medborgarinflytande skall införas, då är en rådgivande nämnd den lämpligaste formen.

Den kostnad som inrättandet av en sådan nämnd skulle utgöra är helt obetydlig och kan inte vara av avgörande betydelse för om medborgarinflytande skall införas eller ej. Förslaget kan inte heller leda till en ökad byråkratisering. Snarare borde ett ökat medborgarinflytande motverka byråkratisering.

I reservation nr 2 av Hans Petersson i Röstånga föreslås att jourdomstolar införs på försök i syfte att förkorta tiden mellan frihetsberövandet och häktningsförhandlingen. Utskottet delar uppfattningen att det är mycket angeläget att finna vägar att förkorta tiden mellan frihetsberövandet och häktesförhandlingen. På denna punkt är vi helt överens.

1983 års häktesutredning har fått i uppgift att se över just reglerna om häktning och anhållande. I direktiven ingår att lämna förslag som leder till att anhållande- och häktningstiderna kan bli kortare. Utredningen väntas lämna förslag i år.

Vidare övervägs för närvarande inom justitiedepartementet de förslag beträffande jourdomstolar som har presenterats av rättegångsutredningen.

Eftersom frågan är under övervägande finns det all anledning att avvakta de förslag som kommer.

Herr talman! Jag yrkar bifall till justitieutskottets hemställan i dess helhet och avslag på reservationerna nr 1 och 2.

Överläggningen var härmed avslutad.

Justitieutskottets betänkande 27

Utskottets hemställan bifölls med 289 röster mot 16 för utskottets hemställan med den ändring däri som föranleddes av bifall till motion 1983/84:2178 av Marie-Ann Johansson m. fl.

Justitieutskottets betänkande 30

Punkt 1

Mom. 1 (rådgivande nämnd)

Utskottets hemställan bifölls med 229 röster mot 75 för reservation 1 av Arne Svensson m. fl.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkt 2

Mom. 2 (jourdomstolar)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 2 av Hans Petersson i Röstånga – bifölls med acklamation.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

6 § Föredrogs

Justitieutskottets betänkanden

1984/85:31 Tillägg till den europeiska konventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna m. m. (prop. 1984/85:123)

1984/85:32 Anslag till justitiekanslern (prop. 1984/85:100 delvis)

1984/85:33 Anslag till brottsförebyggande rådet (prop. 1984/85:100 delvis)

1984/85:35 Tilläggsbudget III till statsbudgeten för budgetåret 1984/85 såvitt avser domstolsväsendet (prop. 1984/85:125 delvis)

Kammaren biföll vad utskottet i dessa betänkanden hemställt.

7 § Arrendatorers rätt att förvärva arrendestället

Föredrogs lagutskottets betänkande 1984/85:35 om arrendatorers rätt att förvärva arrendestället (prop. 1983/84:136 delvis).

Anf. 58 MONA SAINT CYR (m):

Herr talman! För ett år sedan beslutade Sveriges riksdag om ett nytt slags fideikommissrätt, nämligen vad beträffar jordbruksarrenden. Företagargruppen arrendatorer gavs därmed en ensidig rätt att överlåta arrende till make eller avkomling, i strid med tidigare huvudregel om förbud att överlåta utan jordägarens samtycke.

Med en tvingande lagstiftning tog Sveriges riksdag över beslutanderätten över enskild egendom. Jag karakteriserade detta som ett övergrepp gentemot individen och egendomsrätten. Samtidigt utgjorde beslutet ett ingrepp i jordbruksnäringen till men för en fungerande arrendemarknad.

Riksdagen står i dag i begrepp att fortsätta på den inslagna vägen. Det gäller nu lagen om förköpsrätt för jordbruks- och bostadsarrendatorer. Det betyder denna gång att riksdagen ånyo tar över de beslut som eljest fattas i en överenskommelse mellan två fria parter – säljare och köpare, dvs. jordägare och arrendator.

Det är inte längre fråga om att värna besittningsskydd eller att skapa social rättvisa. Detta har redan uppnåtts med en tidigare lagstiftning. Det är fastmer fråga om en politikernas intervensjon i en krympande sektor av ett

fritt näringsliv. I dag demonstrerar jordbrukare runtom i vårt land för sin rätt till en skälig levnadsnivå men också *mot* hotande intrång i enskilt ägande i form av förestående socialistiska marklagar. Den lagstiftning som riksdagen i dag står beredd att antaga går i samma riktning; mot en alltmer politikerstyrd utveckling på jordbrukets område. De berörda grupperna, jordägare och arrendatorer, anses inte längre kompetenta att själva träffa avtal. Sveriges riksdag gör det åt dem. Mot detta synsätt och denna hantering reserverar sig moderata samlingspartiet.

Jordbruket är redan i dag en överreglerad näring. Ytterligare lagstiftning som detaljreglerar näringen är inte önskvärd. Jordförvärvslagen ger redan nu arrendatorn en företrädesrätt vid försäljning av den arrenderade egendomen. Arrendatorns ställning påverkas för övrigt inte vid en eventuell försäljning till någon annan. Besittningsskyddsregeln gäller därvidlag. Vi har i Sverige tidigare haft en lagstiftning om förköpsrätt. Den visade sig inte vara ändamålsenlig, varför den avskaffades. Men efter bara ett tiotal år skall den nu likafullt återinföras. Motivet torde vara ett annat än omsorgen om gruppen arrendatorer. Motivet är en socialistisk strävan att härska och styra över enskilda människor och deras vardag. Det är att märka att lagen ej äger tillämpning på staten som överlåtare eller förvärvare. Hembud krävs inte heller då en kommun är förvärvare. Statens intressen – den starka partens – står som vanligt över den svagares, dvs. den enskilde medborgarens.

Beträffande bostadsarrendatorerna, som också berörs i detta betänkande, kan konstateras att dessa har ett än starkare besittningsskydd än jordbruksarrendatorerna, speciellt när bostadsarrendet utgörs av hela eller större delen av den mark som skall säljas.

Den föreslagna lagen har varit föremål för en ingående behandling i lagutskottet. Den lyftes ut ur betänkandet 1983/84:35, eftersom den inte varit föremål för remissbehandling. Den utsattes för stark kritik under remissbehandlingen och har omarbetats av utskottet i ett flertal avsnitt samt remitterats till lagrådet för ytterligare synpunkter. En av orsakerna härtill är att 1982 års ombildningslag stått modell för den nu ifrågavarande lagstiftningen. Den lagen har nämligen vållat svårigheter då den skulle omsättas i praktiken. Troligt är att än värre problem kan uppstå när lagen skall tillämpas på nu aktuellt område, jordbruks- och bostadsarrenden. Så t. ex. kan flera arrendatorer komma att hävda företrädesrätt i enskilda fall, varvid intressekonflikter direkt uppstår. Också ur fastighetsregleringssynpunkt kan svårigheter förväntas. Därtill är lagstiftningen svåröverskådlig, och den kommer troligtvis att ge upphov till åtskillig byråkrati.

Herr talman! Invändningarna från moderata samlingspartiet är dock, utöver det som gäller de praktiska otympligheterna, främst av principiell natur, som inledningsvis har anförts. Uppmärksammas bör också att det av lagen inte klart framgår att jordägaren kan bli skyldig att avstå mer mark än den han avsett att sälja. Det betyder i sin tur, herr talman, en faktisk partiell tillämpning av det friköpsinstitut som ännu bara är på utredningsstadiet. Förestående beslut innebär ett föregripande av denna utrednings slutsatser. De praktiska konsekvenserna härvidlag är i dag inte möjliga att överblicka,

vilket flera remissinstanser framhåller.

Herr talman! Jag vill avslutningsvis konstatera, att i detta betänkande används två medborgarkategorier i samhället som slagträn i en ideologisk kraftmätning som gäller makt åt politiker eller frihet åt medborgare. Bakom en skenfasad av sociala motiv urholkas genom detta beslut den svenska äganderätten ytterligare, dvs. rätten att besluta och förfoga över sin enskilda egendom. Den kategori människor som i dag kallas arrendatorer är ju morgondagens ägare. I övermorgon kommer de att upptäcka att de givits en rätt, rätten att äga, som egentligen redan har tagits ifrån dem. Vad är det då för mening med hela manövern? Jo, jordägare och arrendatorer har gjorts till marionetter, snärjda i politikernas trådar. Dessa politiker har makten och behärskar konsten att hindra medborgarna från att lägga sig i sina egna angelägenheter.

Herr talman! Då vi moderater över huvud taget inte accepterar propositionen i fråga har vi givetvis inte heller haft anledning att ta ställning till hur eller när lagstiftningen skall genomföras. Jag yrkar sålunda avslag på proposition 1983/84:136 i detta ärende och bifall till reservation nr 1 i lagutskottets betänkande 1984/85:35. Reservationen tillgodoser delvis även motion 840.

Under detta anförande övertog tredje vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Anf. 59 SIGVARD PERSSON (c):

Herr talman! Den 5 juni förra året behandlade vi här i kammaren lagutskottets betänkande 1983/84:35 angående vissa ändringar i arrendelagstiftningen med anledning av propositionerna 1983/84:136 och 137. De delar av proposition 136 som berör frågor om arrendators rätt att förvärva arrendestället hade under utskottsbehandlingen brutits ut för särskild remissbehandling.

Det betänkande från lagutskottet vi nu behandlar har av en tillfällighet samma ordningsnummer, 35, som förra årets arrendebetänkande, vilket kan vara värt att observera för undvikande av förväxling.

I den debatt vi hade för snart ett år sedan yttrade jag inledningsvis följande: "Arrendelagstiftningen har, liksom all lagstiftning som ingriper i avtalsförhållanden, att ta hänsyn till två, ibland motstridiga, intressen. Det är jordägarens krav på ett betydande inflytande över sin egendom och arrendatorns krav på långsiktighet och trygghet i sin näringsverksamhet, jordbruksdriften. Det är därför viktigt att lagstiftningen utformas med detta i åtanke." Jag vill även nu understryka hur viktigt detta är.

Det betänkande vi nu har att ta ställning till är sannerligen inget hastverk. Tvärtom har frågan om arrendators företrädesrätt att förvärva arrendestället varit föremål för långvariga och noggranna överväganden. Arrendelagskommittén föreslog en sådan rätt i sitt betänkande SOU 1981:80 Arrenderätt 2. Frågan har sedan varit föremål för omfattande remissbehandling och hearings samt inte minst ett omfattande arbete inom utskottskansliet i anslutning till utskottsbehandlingen.

*Arrendatorers rätt
att förvärva
arrendestället*

Kring principfrågan, att arrendator skall ha laglig företrädesrätt till förvärv av arrendestället, har det rått en bred uppslutning. Eftersom remissyttrandena är fogade till betänkandet skall jag inte ta upp tiden med att närmare kommentera dem. Den kritik som redovisats har främst gällt den lagtekniska lösningen, som blivit en följd av att även bostadsarrendena enligt propositionen omfattas av den föreslagna lagstiftningen. Systemet med intresseanmälan, som enligt propositionen skulle förnyas vart femte år, har genomgående medfört erinringar.

I centermotionen 1983/84:2787, som väcktes med anledning av proposition 136 i denna del, hemställdes om en skyndsam prövning av en förenklad lagteknisk lösning utan att därför den föreslagna lagen försenades. Vi ansåg i motionen starka skäl föreligga för att genom lagstiftning stärka arrendatorns ställning i här aktuellt hänseende.

I motionen hemställde vi också om ett riksdagsuttalande om syskons och deras avkomlingars rätt att förvärva arrenderad fastighet. Utskottet har helt tillgodosett detta yrkande, vilket innebär en generösare bedömning när det gäller sådant släktförvärv än vad propositionen föreslår och en samstämmighet med vad som gäller enligt jordförvärvslagen.

Vad beträffar övergångsbestämmelserna gick vi i motionen emot retroaktivitet och yrkade att lagen skulle tillämpas först fr. o. m. den tidpunkt då jordägaren tidigast kan säga upp avtalet genom uppsägning efter ikraftträdandet. Detta yrkande har fått ett starkt gensvar bland remissinstanserna men har avstyrkts av utskottet. Vi har därför i reservation 2 yrkat bifall till vårt motionsförslag i denna del. Jag återkommer senare i mitt anförande till reservationen.

Kritiken mot den i propositionen föreslagna lagtekniska lösningen och systemet med intresseanmälan har utskottet tagit fasta på. Utskottet föreslår således beträffande intresseanmälan att denna skall behöva förnyas endast vart tionde år i stället för, såsom föreslås i propositionen, vart femte år. Därmed undviks mycket av den irritation mellan parterna som befarats med kortare intervall. Vidare blir kostnaderna lägre och administrationen enklare.

När det gäller bostadsarrendena innebär utskottets ändringsförslag en mycket väsentlig förenkling och ger klarare linjer. Intresseanmälan får endast göras om det på arrendestället finns ett bostadshus som har åsatt taxeringsvärde. Överlåtelse får vidare ske utan hembud om högst hälften av den överlåtna fasta egendomen utgör mark som omfattas av arrendet.

De av utskottet föreslagna ändringarna, som framgår av bil. 2 till detta betänkande, berör inte mindre än 8 av propositionsförslagets 14 lagparagrafer. Så t. ex. skall en avliden arrendators intresseanmälan gälla för dödsboet sex månader från den dag arrendatorn avlider. Vidare får överlåtelse utan hembud ske om andel i fastighet förvärvas av någon som redan äger andel i fastigheten. För övrigt hänvisar jag till nämnda bil. 2.

Det är således på flera väsentliga punkter som utskottet tagit hänsyn till motionsyrkanden eller synpunkter som kommit fram i remissyttranden, vid hearings eller på annat sätt. Ändringsförslaget vad gäller bostadsarrende har

underställt lagrådet, och de ändringar lagrådet föreslagit har helt beaktats av utskottet.

Så till reservationerna.

Reservation 1 från moderaterna är i huvudsak en uppföljning av moderaternas kommittémotion 2788, som yrkar avslag på propositionen i denna del. Detta är en konsekvent men, som vi ser det, omotiverat negativ linje. Denna negativa linje har ytterligare dokumenterats genom de – som jag ser det – överdrifter som Mona Saint Cyr hade i sitt anförande. Det är beklagligt att moderaterna fullföljer den här linjen när det gäller att tillgodose berättigade krav på en förstärkning av arrendators ställning i hans näringsutövning. Denna grundinställning på moderat håll har tyvärr inte gjort det möjligt att under utskottsbehandlingen föra en fruktbar dialog med moderaterna om de överväganden som lett fram till den i betänkandet föreslagna lagstiftningen. Jag beklagar detta mycket.

Moderatreservationen är till sitt innehåll motsägelsefull. Inledningsvis hävdas att arrendatorn ofta är den enda person som kommer i fråga som köpare av en jordbruksfastighet. Därmed skulle underförstått lagstiftning vara onödig. Därefter anges en rad skäl av karaktären att det skulle kunna förekomma intrång för jordägaren eller att förhållandet mellan jordägaren och arrendatorer skulle försämrats. Man har tydligen inte alls tagit hänsyn till de ändringar i propositionsförslaget som utskottet gjort.

Reservation 1 omfattar även en moderatmotion, 840, som väcktes under allmänna motionstiden. I den yrkas att frågan om arrendators förköpsrätt skall hänskjutas till friköpskommittén för fortsatt utredning. Jag måste fråga: Varför vill moderaterna i denna motion ha fortsatt utredning i en fråga där ni så kategoriskt yrkar avslag på lagstiftning i er kommittémotion? Personligen skulle jag tro att de moderater som väckt motion 840 efter hand har fått en något mera nyanserad syn på frågan. Men en fortsatt utredning är enligt centerns uppfattning inte meningsfull. Hur mycket en fråga än utreds kvarstår alltid frågeställningar som endast den praktiska tillämpningen av ett beslut kan ge svar på. Det skulle vara fel mot både jordägare och arrendatorer att inte fatta beslut nu.

I centerreservationen, nr 2, går vi emot att denna lagstiftning ges retroaktiv verkan. Vi anser att det inte finns tillräckligt starka skäl som talar för att lagstiftningen om arrendators företrädesrätt ges retroaktiv verkan och därmed blir omedelbart tillämplig på gällande avtal. Flertalet remissinstanser har också uttalat sitt stöd för yrkandet i centermotionen 2787. Vi anser vidare att det av hänsyn till arrendatorernas och jordägarnas intressen finns anledning att låta de nya reglerna bli tillämpliga på äldre avtal först efter en övergångstid. Bl. a. kan det finnas ett behov för parterna att justera arrendeavtalet med hänsyn till de nya bestämmelserna, exempelvis när det gäller att närmare bestämma det arrenderade områdets gränser och areal.

Herr talman! Med hänvisning till vad jag här har anfört yrkar jag bifall till reservation 2 och i övrigt till utskottets hemställan.

Nr 145

Onsdagen den
15 maj 1985

*Arrendatorers rätt
att förvärva
arrendestället*

Onsdagen den
15 maj 1985

*Arrendatorers rätt
att förvärva
arrendestället*

Anf. 60 MONA SAINT CYR (m) replik:

Herr talman! Sigvard Persson påstår att moderaternas motion och reservation är omotiverade och visar en negativ linje. Jag skulle vilja be Sigvard Persson att tänka efter vad som ligger bakom denna typ av lagstiftning. Det finns nämligen inte redovisat något behov av lagstiftning i sig. Det sades också när utskottet hade en hearing med departementsföreträdare att det inte förekommer så många fall men att denna lagstiftning ändå behövs.

Hittills har myndigheterna bestämt priset på de fastigheter som skall säljas, och nu skall de alltså även bestämma vilka som skall vara köpare till dem. Därmed kommer äganderätten att uttunnas, och det ser vi från moderat sida allvarligt på. Någon måste i denna kammare företräda äganderätten, därför att det kan få mycket allvarliga konsekvenser, om den uttunnas undan för undan.

Motion 840, där det yrkas att frågan om arrendators förköpsrätt skall hänvisas till friköpsutredningen, har väckts på grund av att det, som jag hänvisade till i mitt inledningsanförande, måste ställas mer mark till förfogande av den som skall sälja sin gård för att det skall kunna bildas en fastighet. Följden av detta kan bli att den som skall sälja över huvud taget inte har möjlighet att sälja. Mera mark är inte längre fråga om ett förköp utan om ett friköp, och enligt LRF:s definition innebär friköp en konfiskation.

Det viktiga är, Sigvard Persson, att undersöka vart vi är på väg. Jag kan erinra om den förestående sociala marklagstiftningen, PBL, och det fiskebeslut som vi fattade här i riksdagen för inte så länge sedan. Det kommer ännu mera – vad innebär t. ex. strukturutredningen för jordägarna och för ägandet i Sverige?

Anf. 61 SIGVARD PERSSON (c) replik:

Herr talman! Som jag påpekade i mitt inledningsanförande är den moderata motionen motsägelsefull. Man kan inte gärna å ena sidan hävda att lagen inte behövs eller att den inte har någon verkan och å andra sidan rada upp omständigheter som man tycker på något radikalt sätt förändrar hela bilden. Man börjar tala om maktförtryck genom politiker och som socialisering. Jag tycker verkligen, Mona Saint Cyr, att det är till att ta till överord. Jag kan försäkra att under alla de tillfällen vi genom årens lopp har behandlat arrendefrågor har vi från centerns sida varit mycket angelägna om att försöka väga fram beslut, så att de på ett riktigt sätt tillgodoser jordägarna och arrendatorerna.

Längre tillbaka i tiden var faktiskt arrendatorerna i ett mycket starkt underläge. Det var fullt berättigat att det gjordes en insats för arrendatorerna. Det är dock de som i sin praktiska yrkesutövning är beroende av arrendestödet. Vi har haft samma ambition när vi nu under ett års tid har diskuterat detta. Jag vet inte var arrendatorerna skulle ha stått i dag om de synpunkter som har framförts från moderat håll vid skilda tillfällen under årens lopp skulle ha fått bestämma utvecklingen. Jag tror att det hade varit mycket svårt för många.

Mona Saint Cyr pekar särskilt på *en* passus i reservationen där det påtalas som en särskild brist i propositionen att det inte klart framgår att jordägaren kan bli skyldig att avstå mer mark än själva arrendestället till arrendatorn. Men av 7 § andra stycket framgår det ändå ganska klart. Det är ett förtydligande och en förbättring som har gjorts efter påpekande från lagrådet. Till yttermera visso kan jag säga att det är ännu tydligare uttryckt på s. 205 i proposition 136.

När det gäller uppslutningen kring principen om lagstiftning kan jag konstatera att av alla de instanser som yttrat sig under remissomgången har 11 sagt ja och 6 nej. Räknar vi bort partsintressena är det i alla fall en mycket klar övervikt för bifall till principen om lagstiftning.

Anf. 62 MONA SAINT CYR (m) replik:

Herr talman! Jo, Sigvard Persson, det är onekligen så, att arrendatorerna har tillgodosetts genom den trygghetslagstiftning som successivt har genomförts här i landet. De har alltså fått sin sociala status tryggad. Vad vi menar när vi reserverar oss mot detta förslag, som kan få oanade konsekvenser, är det som vi försöker tala om för centerns företrädare, nämligen att vi inte ställer grupp emot grupp men slår vakt om just den enskilda äganderätten, rätten att förfoga över sin egen egendom. Därför vill vi gärna få även centern att se vad som sker i det som synes ske.

Anf. 63 SIGVARD PERSSON (c) replik:

Herr talman! Ja, Mona Saint Cyr, vi är säkert lika angelägna båda två om att slå vakt om äganderätten. Men den enes rätt får inte förskjuta den andres rätt. I dessa dagar, när den som utövar praktisk jordbruksdrift verkligen har svårigheter, tycker vi ändå att det ligger närmast till hands att skapa möjligheter att utöva näringsverksamheten. Jag tycker att det bör vara ett ledmotiv när man ser på sådana här förslag.

Tredje vice talmannen anmälde att Mona Saint Cyr anhållit att till protokollet få antecknat att hon inte ägde rätt till ytterligare replik.

Anf. 64 OWE ANDRÉASSON (s):

Herr talman! Det förslag vi nu behandlar, nämligen arrendatorns rätt att förvärva arrendestället, har sitt ursprung i en proposition som framlades för riksdagen redan under våren 1984.

Anledningen till att förköpsfrågan i propositionen blev skjuten framåt i tiden var den att regeringen i sin proposition kom med ett förslag till lagstiftning som – i motsats till utredningens lagförslag – inte varit ute på remiss.

Propositionens förslag till lagstiftning om förköpsrätt för arrendatorer avser till skillnad från arrendelagskommitténs förslag också bostadsarrenden. Lagförslaget i propositionen var dock inte okänt för riksdagen. Det är nämligen utformat efter mönster av lagen om rätt till fastighetsförvärv för ombildning till bostadsrätt.

Onsdagen den
15 maj 1985

*Arrendatorers rätt
att förvärva
arrendestället*

Det är inte bara remissinstanserna som fått möjlighet att säga sin mening om propositionens lagförslag. Även lagrådet har, efter det att utskottets kansli mycket förtjänstfullt arbetat fram formuleringar och förslag till lagtext, haft möjlighet att ta del av förslaget.

Efter många turer och en lång väntan från framför allt arrendatorernas sida ligger nu äntligen förslaget klart på riksdagens bord.

I propositionen liksom i utskottets betänkande föreslås en särskild lag om arrendators rätt att förvärva arrendestället. Detta innebär att arrendatorn har rätten att före andra intresserade köpare kunna förvärva arrendestället, om det gäller ett s. k. gårdsarrende eller med andra ord ett jordbruksarrende, som omfattar bostad åt arrendatorn eller ett bostadsarrende.

Varje arrendators stora önskan är att äga den mark som vederbörande brukar. Om en arrendator är intresserad av att förvärva sitt arrendeställe är han skyldig att till inskrivningsmyndigheten göra en s. k. intresseanmälan. Detta är en åtgärd som, med den lagstiftning som regeringen föreslår, är nödvändig för att jordägaren, liksom inskrivningsmyndigheten, skall ha besked från arrendatorn om arrendestället händelsevis skulle utbjudas till försäljning.

Frågan hur lång period en intresseanmälan skulle gälla har varit föremål för delade meningar. Utskottsmajoriteten har enats om att en intresseanmälan skall gälla under tio år. Detta medför att en jordägare inte får sälja arrendestället eller del av detsamma utan att först ha erbjudit det till arrendatorn.

Arrendatorn har, efter det att han fått erbjudandet om köp, att inom viss tid antaga det s. k. hembudet. När det gäller hembudsskyldigheten vid släktskapsförvärv, menar utskottet liksom regeringen att det är rimligt att undantag görs i lagen för dem som är närmast anhöriga, t. ex. make och barn.

Som jag tidigare framhållit har utskottet funnit att en förköpsrätt bör införas såväl vid gårdsarrende som vid bostadsarrende. Man har naturligtvis försökt att göra denna lagstiftning så enkel som det över huvud taget varit möjligt. Att finna en lagstiftningsmetod som medger att reglerna för förköpsarrenden kan göras så enhetliga som möjligt har också varit en målsättning. Det är knappast troligt att en ytterligare utredning av frågan om lagstiftningsmetod kommit att resultera i en enklare lagstiftning. Utskottet liksom regeringen bör med uppmärksamhet följa utvecklingen på förköpsrättens område.

Det har inte varit möjligt, som utskottet förutsatte under våren 1984, att ikraftträdandetiden när det gäller förköpsfrågan skulle vara densamma som beträffande den övriga arrendelagstiftningen. Lagstiftningen om rätten att förvärva arrendestället berör många arrendatorer. Det är därför angeläget att information om lagens innehåll når ut till alla. Organisationerna på arrendemarknaden har här en mycket viktig informationsuppgift att fylla. Med beaktande av att förköpsrättsreformen kräver visst förberedelsearbete föreslår majoriteten att tidpunkten för ikraftträdandet fastställs till den 1 januari 1986.

Sedan socialdemokraterna för snart tre år sedan kom i regeringsställning

har många och viktiga beslut på arrendelagstiftningens område blivit verklighet. Det beslut vi snart kommer att fatta är kanske det allra viktigaste. Att som arrendator nu veta med sig att han eller hon får möjlighet att förköpa det arrendeställe som vederbörande under många år brukat och fått sin utkomst från känns säkert som en lättnad för många arrendatorer och deras familjer.

Herr talman! Med det anförda ber jag att få yrka avslag på reservationerna samt bifall till lagutskottets hemställan på samtliga punkter.

Anf. 65 PER ISRAELSSON (vpk):

Herr talman! Lagutskottets betänkande 35 utgör slutprodukten av en ovanligt lång process. Redan för ett år sedan fattades beslut i riksdagen med anledning av regeringens proposition 1983/84:136 i övriga delar. Den del som rörde arrendators rätt att förvärva arrendestället bröts då ut och remissbehandlades. Efter de ändringar som följt av remissbehandlingen, och slutligen överläggningar mellan partigrupperna i utskottet – socialdemokraterna, vpk och centern – har utskottet beslutat att frågan också skulle passera lagrådet. Därefter har den majoritet som står bakom detta betänkande formerats.

Vpk vann i utskottet gehör för väsentliga delar av partimotionen 1983/84:2786 när riksdagen 1984 fattade beslut i fråga om detta. Den del av motionen som hade anknytning till den fråga som vi nu behandlar rörde dels att intresseanmälningsförfarandet skulle slopas, dels att ordet "avsevärt" skulle utgå ur 12 §. Det sistnämnda kravet överensstämmer för övrigt med kravet i den socialdemokratiska motionen 1983/84:2782 av Gunnar Olsson m. fl.

Som framgår av både de motioner och de reservationer som finns redovisade i utskottsbetänkandet kom frågan att gälla om arrendatorerna skulle få rätt att förvärva arrendestället eller ej. För att vi skulle få fram en majoritet för det nu föreliggande förslaget och inte behöva skjuta frågan på en oviss framtid, har jag vid utskottsbehandlingen gett efter för de krav jag nyss redogjort för. Det angelägna i att redan nu få fram ett beslut har fått väga över. Som jag redan nämnt har vår partimotion i övriga delar tidigare blivit väsentligen tillgodosedd, vilket också bör tas med i bilden när man bedömer i hur hög grad vi fått gehör för våra krav.

Jag vill i detta sammanhang framhålla att den rätt som arrendator nu får att förvärva sitt arrendeställe är en villkorad och kringskuren rätt som helt beror på jordägarens handlande. Arrendatorn ges egentligen inte någon rätt att förvärva sitt arrendeställe utan bara en rätt att träda in, när jordägaren blir intresserad av att sälja. Det är en visserligen betydelsefull men ändå begränsad rättighet. Lagförslaget är utformat med tanke på att lagen skall bli svår att kringgå, men man kan ändå inte utesluta att så kan komma att ske. Därför borde arrendatorerna i framtiden ges en betydligt mera långtgående rättighet, en rätt till friköp av arrendestället. Då skulle friköpet kunna aktualiseras av arrendatorn själv, och eventuella undantag från en sådan lagstiftning skulle i stället hamna på den andra sidan, hos jordägaren.

Jag vill slutligen hänvisa till ett framtidsperspektiv, som jag har tagit upp i

Onsdagen den
15 maj 1985

*Arrendatorers rätt
att förvärva
arrendestället*

mitt särskilda yttrande, nämligen att jorden skulle kunna anses vara en sådan nationell tillgång som borde tillhöra hela folket och undandras från all handel och all spekulation. Bönderna skulle tillförsäkras bruksrätt och villaägarna tomträtt. En sådan ordning hör i första hand hemma i ett socialistiskt samhället men skulle kunna genomföras också inom ramen för nuvarande ekonomiska system i fråga om jordbruksjorden.

Jag vill till sist kommentera vad Mona Saint Cyr sade i sitt huvudanförande och i sin första replik. Jag är inte alls förvånad över hennes sätt att vinka denna fråga, om man utgår från att hon företräder ett bestämt intresse, nämligen att man skall ha närmast obegränsad rätt att förfoga över sin egendom. Inflytande och makt i samhället skall vara ett normalt utflöde av att man äger egendom. Då blir hennes yttranden inte alls så märkvärdiga utan helt konsekventa. Jag vill ändå kommentera dem något.

Mona Saint Cyr påstod att politikerna går in och reglerar ett krympande fritt näringsliv. Till detta har jag den kommentaren att det när det gäller jordbruksarrendatorer inte alls rör sig om något fritt näringsliv utan kanske om det mest reglerade område som finns här i landet. Tog vi bort dessa regleringar, skulle jordbruket på ett drastiskt sätt förändras och småbönderna försvinna.

Sedan sade Mona Saint Cyr att motivet till lagförslaget är ett annat än omsorgen om arrendatorerna och att det skulle vara fråga om att ge makt till politiker och andra. Detta vill jag direkt bestrida. I så fall hade jag inte anslutit mig till den majoritet som står bakom utskottets betänkande.

Vidare framhöll Mona Saint Cyr att man hindrar medborgarna att lägga sig i sina egna angelägenheter. Det kan också vara rätt, men vilka medborgare avser hon? Jo, naturligtvis de som äger makt och har ett utflöde från ägandet som också ger makt. Reglerar man till de svagares fördel, är det klart att man lägger sig i deras egna angelägenheter. Det kan inte undvikas i så fall.

Mona Saint Cyr sade att myndigheterna bestämmer priset vid försäljning av jordbruksarrenden och att de nu också skall bestämma vem som skall bli köpare. Men det är faktiskt ingen nyhet. Det bestäms i jordförvärvslagen. Jag vet inte om Mona Saint Cyr såg raljerandet i TV om en man, som ropade in ett jordbruk på offentlig auktion för en viss summa. Sedan bestämde jordbruksnämnden ett mycket lägre pris. Han förlorade mellanskillnaden. Det är inte ett utflöde av den lag som vi nu behandlar utan ett utflöde av jordförvärvslagen. Den lagen har vi ställt oss bakom. Just möjligheten att reglera priset gör att man kan sätta ett sådant pris på en jordbruksfastighet att det står i rimlig proportion till den avkastning som fastigheten kan ge köparen.

Herr talman! Med det anförda har jag förklarat hur jag har hamnat inom majoriteten bakom detta utskottsbetänkande. Jag har därmed inte något annat yrkande än om bifall till utskottets hemställan.

Anf. 66 MONA SAINT CYR (m) replik:

Herr talman! Helt kort till Per Israelsson, eftersom han har åberopat vad jag har sagt här i dag: Att äga *något*, Per Israelsson, behöver inte betyda att

man äger *mycket*. Äganderätten är en väsentlig del i vårt demokratiska svenska samhälle, som vi moderater slår vakt om.

Vi vet att dagens samhälle, med socialistisk regering, hela tiden genom högre och högre skatter utarmar människors möjligheter att själva agera fritt när det gäller sin egendom och sitt eget vardagsliv. Staten ger sedan tillbaka vissa bidrag, med vilka man styr medborgarna.

Det vi nu talar om är en form av jordfördelning, och jag är inte alls förvånad över att kommunisterna ställer sig bakom regeringsförslaget. Jag har ju hört debatter här i kammaren, där kommunisterna har lovat socialdemokraterna sina röster även i det här ärendet och liknande ärenden. Att man sedan från kommunistiskt håll vill ta steget fullt ut till friköp, dvs. till konfiskation, stämmer ju med historiens ordning.

Anf. 67 PER ISRAELSSON (vpk) replik:

Herr talman! Det är inte alls fråga om konfiskation, som Mona Saint Cyr försöker göra gällande. Vad det handlar om är att samhället i olika lägen tar ställning för den svagare parten och försöker vända situationen till den svagare partens fördel.

Följden blir då att samhället trampar in på de rättigheter som är ett utflöde av att man äger – oftast mycket. Det är en följd av att staten inte längre i samma grad som vid sekelskiftet och tidigare har karaktären av verktyg för en överklass och för dem som äger mycket.

Statens karaktär har förändrats så att den tillvaratar också de arbetandes och de icke egendomsägandes intressen, och staten kommer då i motsättning till dem som äger. När staten tar ställning för de svagare, kommer det naturligtvis gny från dem som förlorar makt. Det är helt naturligt att det blir på det sättet.

Anf. 68 MONA SAINT CYR (m) replik:

Herr talman! Staten är den starkare i sammanhanget. Det är medborgarna som är den svaga parten.

Jag sade också att arrendatorn som i dag inte äger sin mark men som medges att få köpa den ju är ägare i morgon. Jag talar för alla som äger, enskilda medborgare, inte för det stora kollektivet som kommunisterna talar om.

Anf. 69 HANS PETERSSON i Röstånga (fp):

Herr talman! Folkpartiet är, som ju också framgår av betänkandet, inte representerat i lagutskottet. När propositionen lades fram för mer än ett år sedan, uppmärksammade vi inte tillräckligt ett antal principiellt tveksamma inslag och förde därför inte fram vår mening motionsvägen. Vi har sedan inte heller kunnat delta i lagutskottets omfattande arbete med att förbättra propositionens lagförslag.

I sakfrågan har vi i och för sig sympati för tanken på förköpsrätt till bostadsarrenden, men vi känner stor tveksamhet för ytterligare inskränkningar i markägares äganderätt i fråga om förköpsrätt till jordarrenden. Vi

kan därför inte stödja lagförslaget som det nu föreligger.

Med detta, herr talman, yrkar jag bifall till reservation nr 1.

Anf. 70 SIGVARD PERSSON (c):

Herr talman! Jag är förvånad över Hans Peterssons anförande. Han nämnde att det skulle ha varit ett förbiseende att man från folkpartiets sida inte hade observerat den här delen i proposition 136. Men ni hade faktiskt en motion när det gällde de delar av propositionen som vi behandlade i fjol vår, och det är litet märkligt att ni då förbiser det kanske viktigaste avsnittet av den här propositionen. Och visst har ni möjlighet att ta kontakt med utskottet, men jag kan inte minnas att vi har haft någon kontakt under hela det år vi har arbetat med frågan.

Jag måste betrakta Hans Peterssons deklaration här som tecken på ett mycket nymornat och yrvaket intresse från folkpartiet för den viktiga fråga som vi behandlar i dag.

Överläggningen var härmed avslutad.

Mom. 1 (avslag på proposition 1983/84:136 delvis)

Utskottets hemställan bifölls med 207 röster mot 89 för reservation 1 av Per-Olof Strindberg m. fl. i motsvarande del. 4 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 11 (övergångsbestämmelser till lagen om arrendatorers rätt att förvärva arrendestället)

Utskottets hemställan bifölls med 171 röster mot 49 för reservation 2 av Martin Olsson m. fl. 75 ledamöter avstod från att rösta.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

8 § Föredrogs

Kulturutskottets betänkande

1984/85:18 Vissa anslag ur kyrkofonden m. m. (prop. 1984/85:152)

Utskottets hemställan bifölls.

9 § Gåva till Svenska turistföreningen

Föredrogs kulturutskottets betänkande 1984/85:20 om anslag på tilläggsbudget III inom jordbruksdepartementets verksamhetsområde (prop. 1984/85:125 delvis).

Onsdagen den
15 maj 1985

*Gåva till Svenska
turistföreningen*

Herr talman! Riksdagen beviljar anslag, fördelar medel och har det avgörande inflytandet över dispositionen av statens medel. Mera sällsynt är att riksdagen skänker gåvor. Regeringen har i proposition 1984/85:125 emellertid föreslagit att riksdagen skall anvisa 1 milj. kr. på tilläggsbudget III som ett reservationsanslag. Medlen skall enligt propositionen användas så, att regering och riksdag i samband med Svenska turistföreningens 100-årsjubileum överlämnar pengarna som gåva för att därmed visa sin uppskattning av Svenska turistföreningens verksamhet.

Inför denna situation vill jag erinra om kulturutskottets betänkande 22 vid förra årets riksmöte. Till det riksmötet väcktes några motioner, bl. a. av nu tjänstgörande talman, ledamöter från moderaterna, centern och socialdemokraterna, som tog upp Svenska turistföreningens 100-årsjubileum. I motionerna föreslogs att med anledning av detta jubileum en särskild turistkampanj skulle startas för att Sverige internationellt skulle uppmärksammas som årets turistland 1985. Huvudansvaret för kampanjens genomförande skulle enligt motionerna åvila turistrådet. Kulturutskottet föreslog riksdagen att avslå motionerna, med motiveringen att riksdagen bör avstå från preciserade anvisningar i fråga om rådets arbete, och den uppfattningen torde inte ha förändrats. Men utskottet skrev också:

”Utskottet utgår från att Svenska turistföreningens 100-årsjubileum och dess verksamhet för att uppmuntra svenskar att lära känna sitt land kommer att uppmärksammas på olika sätt.”

Herr talman! Jag vill som talesman för kulturutskottet uttrycka min glädje över att utskottets förhoppningar har realiserats och att riksdagen nu ges möjlighet att tillsammans med regeringen överlämna en gåva till Svenska turistföreningen som ett tecken på den uppskattning som statsmakterna känner för föreningens verksamhet.

Med sina nära 300 000 medlemmar har Svenska turistföreningen gjort turismen till en folkrörelse i vårt land. Vi är många som under åren har kunnat glädja oss åt den både kvantitativa och kvalitativa uppryckning som vandrarsverksamheten har genomgått. Fjällturismen har också utvecklats på ett enastående sätt, tack vare STF, och säkert bidragit såväl till en förbättrad folkhälsa som till att svenska fjällen väl klarar konkurrensen med mera sydligt belägna trakter.

Svenska turistföreningen är med andra ord en värdig mottagare av den gåva som riksdagen nu skall besluta om. Jag hoppas att gåvan skall bidra till en fortsatt positiv utveckling av Svenska turistföreningens verksamhet, till glädje för hela svenska folket. Men jag vill också uttrycka utskottets glädje över att regeringen gett riksdagen möjlighet att på detta sätt visa sin uppskattning för Turistföreningen genom att i anslutning till dess 100-årsjubileum tillsammans med regeringen skänka denna gåva.

Överläggningen var härmed avslutad.

Utskottets hemställen bifölles.

Utskottets hemställan bifölls.

11 § Lokala och individuella linjer samt enstaka kurser

Föredrogs utbildningsutskottets betänkande 1984/85:30 om anslag till lokala och individuella linjer och enstaka kurser (prop. 1984/85:100 delvis).

Anf. 72 BIRGER HAGÅRD (m):

Herr talman! Det är framför allt tre punkter som jag skulle vilja kommentera i det betänkande som nu ligger på riksdagens bord. Den första gäller avveckling av anslaget till lokala och individuella linjer och enstaka kurser, det som kallas för LIE-anslaget.

Vi moderater har länge yrkat på att det här anslaget skall försvinna, och vi följer upp detta i en reservation. I stället bör de aktuella medlen gå direkt till institutionerna via sektorsanslagen. Detta skulle minska byråkratien. Det skulle också göra att den enda utgift av betydelse som åvilar regionstyrelserna skulle falla bort, och därmed skulle vi också kunna uppnå att regionstyrelserna avskaffas. Detta skulle även stärka ämnena. Och ämnena vid våra universitet och högskolor behöver förvisso en renässans. De skulle då inte längre vara beroende av regionstyrelserna.

Den andra punkten, herr talman, gäller avslag på regeringens önskan att få till stånd 375 nya platser på de lokala linjerna. Som vi framhållit i en reservation finns det inte tillräckligt många förslag till lokala linjer som uppfyller de nödvändiga kvalitativa kraven.

Däremot har vi yrkat, utöver vad regeringen föreslår, att ytterligare 1 150 årsstudieplatser skall tillföras de enstaka kurserna. Detta åstadkoms framför allt genom att vi drar ner när det gäller platser på de linjer som vetter mot den offentliga sektorn. Därmed skulle också kunna uppnås att man minskar på dessa linjer, som i mångt och mycket har varit en olycka för de filosofiska fakulteterna.

Den tredje och sista punkten som jag önskar kommentera gäller fördelningen mellan högskoleregionerna. Därvidlag har vi under senare år kunnat bevittna en kanske delvis olustig strid mellan Stockholmsintressen och Linköpingsintressen. Utskottet har väl alldeles korrekt uttryckt det tidigare – och även nu – på det sättet att man inte bara kan ta hänsyn till invånarantalet i de olika regionerna. Det gäller också att säkra kompetensuppbyggnaden vid de äldre universiteten – alltså i Stockholm, Uppsala, Lund och Göteborg. Men det är ändå glädjande att se att utskottet nu har fogat ett särskilt yttrande till betänkandet, vilket onödiggör det särskilda yttrande från moderat håll som tidigare har knutits till betänkandet när dessa frågor behandlats. Utskottet konstaterar nu vilken utomordentligt stor betydelse de

enstaka kurserna har för särskilt den filosofiska fakulteten vid universitetet i Linköping. Man kan säga att de i många hänseenden är avgörande för att den nödvändiga kompetensen skall kunna vidmakthållas.

Med dessa ord, herr talman, ber jag att få yrka bifall till reservationerna 1, 2 och 3. För tids vinnande kommer jag inte att begära votering på någon punkt.

Anf. 73 PÅR GRANSTEDT (c):

Herr talman! Lokala linjer och enstaka kurser fyller en lång rad skilda behov inom vår grundläggande högskoleutbildning. Många ämnen är beroende av de enstaka kurserna för grundutbildningsverksamheten och därmed också som en bas för forskarutbildning och forskning. De enstaka kurserna spelar över huvud taget en mycket stor roll just för den grundläggande utbildning som skall utgöra basen för forskarutbildningen.

De lokala linjerna skapar möjligheter inte minst för de små högskolorna runt om i landet att bedriva en utbildningsverksamhet som är särskilt anpassad till de lokala förhållandena i den landsända där resp. högskola befinner sig. De utgör alltså ett viktigt medel för en profilering av våra högskolor. Dessutom används, som vi vet, de enstaka kurserna som ett instrument för fortbildningsverksamhet av olika slag.

Därför är det viktigt, herr talman, att vi är beredda att satsa tillräckliga resurser på detta område. De utökningar som anges i budgetpropositionen har vi därför hälsat med tillfredsställelse.

I moderatreservationer tar man upp den komplicerade anslagsbild som råder på våra högskolor. Centern har tagit upp denna fråga i ett annat sammanhang och förordat en översyn av anslagssystemet för att man skall få en enklare hantering. Vi har alltså ingen anledning att närmare kommentera den frågan här. Jag vill bara säga att vi kanske inte ser fram mot en utveckling som innebär att man skulle minska regionstyrelsernas ansvar för anslagsfördelningen.

Jag nämnde de enstaka kursernas betydelse för forskarutbildningen. Vi har i många sammanhang från centerns sida framhållit att det inte räcker att prioritera forskning – vi måste också tänka på betydelsen av den grundläggande utbildningen som bas för forskning. Som ett konkret bidrag till detta har vi därför i år föreslagit en förstärkning av anslaget till enstaka kurser med två och en halv miljon. Vi föreslår att förstärkningen av resurserna framför allt skall inriktas på förbättring av kvaliteten på sådana kurser som har betydelse för forskarutbildningen.

Tyvärr, herr talman, fick vi inte utskottets stöd för detta vällovliga förslag, utan vi har tvingats reservera oss, vilket skett i form av reservation 4. Jag vill avslutningsvis yrka bifall till reservation 4 och i övrigt till utskottets hemställan i dess helhet. Jag vill också tillägga att inte heller jag kommer att begära rösträkning i samband med voteringen om min reservation, om det inte ändå blir fråga om en rösträkning på den punkten.

Onsdagen den
15 maj 1985

Lokala och individuella linjer samt enstaka kurser

Anf. 74 JÖRGEN ULLENHAG (fp):

Herr talman! Folkpartiet har den bestämda uppfattningen att regionstyrelserna bör avvecklas. Vi tycker att dessa är ett onödigt byråkratiskt mellanled, och det har jag tidigare vid flera tillfällen utvecklat från denna talarstol. Det näst bästa är att göra som föreslås i reservation 1, nämligen avveckla anslaget till lokala och individuella linjer samt enstaka kurser. Det innebär inte att man lägger ned någon utbildning, utan helt enkelt att man på lokal nivå får mer att säga till om ute på universiteten och högskolorna.

Med detta, herr talman, ber jag att få yrka bifall till reservation 1. Inte heller jag kommer att begära votering.

Anf. 75 MAJ KEMPE (vpk):

Herr talman! En arbetsgrupp inom UHÄ har på uppdrag av regeringen utrett frågan om högre utbildning för hotell-, restaurang- och turistbranschen. I februari 1984 lade man fram sitt förslag i ärendet, bl. a. innefattande ett förslag till allmän utbildningslinje på detta område.

Från vpk:s sida delar vi arbetsgruppens uppfattning att ifrågavarande utbildning skall ges på allmän utbildningslinje, och vi anser – också i enlighet med arbetsgruppens förslag – att en sådan bör förläggas till två orter i landet. Vi anser att dessa orter bör vara Karlstad och Östersund. I Östersund finns sedan läsåret 1978/79 en tvåårig lokal linje för turism och rekreation. Inom linjen utbildas ekonomisk och administrativ personal för turistföretag och för myndigheter och organisationer som arbetar med turism.

De båda högskolorna har redan ett samarbete när det gäller enstaka kurser, och det vore naturligt att detta finge vidareutvecklas. De båda högskolorna ligger dessutom i regioner som mycket väl lämpar sig för turism. Vi föreslår alltså att en högskoleutbildning i turism skall anordnas i Karlstad och att den lokala turism- och rekreativlinjen vid högskolan i Östersund omvandlas till en allmän linje.

Sedan bara en reflexion med anledning av det intressanta förhållandet att moderata samlingspartiet, som framhålls i reservationen, inte vill bygga ut de lokala linjerna. Samtidigt är ju moderaterna kanske ivrigast när det gäller att lägga fram förslag om utbildningar i form av lokala och individuella linjer. Vi anser att moderaternas förslag är ett hot mot de små högskolorna och mot dessas regionalpolitiska roll, där bl. a. de lokala linjerna har stor betydelse.

Med detta, herr talman, yrkar jag bifall till vpk:s reservation. Inte heller jag kommer att begära någon votering.

Anf. 76 GEORG ANDERSSON (s):

Herr talman! De lokala linjerna svarar för en väsentlig del av förnyelsen i högskolan. Enstaka kurser skall möta en rad behov av utbildning, som inte kan tillgodoses i linjeutbildningen. De enstaka kurserna är inte enbart ämneskurser vid de stora universiteten, även om man av debatten ibland kan få det intrycket. Det ändamål som högskoleförordningen främst lyfter fram är fortbildning och vidareutbildning. Ett annat viktigt syfte med de enstaka kurserna är att ge kompletterande utbildning för behörighet till forskarutbildning.

Det fanns en viktig tanke bakom 1977 års anslagskonstruktion och de former för medelsfördelning som då infördes, nämligen att man ville skapa en balans mellan inomakademiska perspektiv och samhällliga perspektiv i utbildningsplaneringen. Dessa skilda perspektiv skall komplettera varandra. Genom att låta regionstyrelserna handha fördelningen av LIE-anslaget åstadkommer man en avvägning på regional nivå mellan de olika ändamål som skall tillgodoses genom anslaget. Behoven av fortbildning och vidareutbildning i olika delar av resp. högskoleregion vägs mot varandra och mot behoven av mer allmän ämnesutbildning vid universiteten.

Om fördelningen skulle göras av något annat organ skulle måhända prioriteringen bli annorlunda, men antalet kronor att fördela skulle därmed inte öka. Den allmänna debatten ger ibland intrycket att man tror att en annan organisation skulle medföra att alla fick mer pengar, vilket naturligtvis är en illusion. Att ta bort regionstyrelserna och fördela LIE-anlagen direkt till universitet och högskolor skulle innebära en stark centralisering av beslutsfattandet, inte en överföring av mer makt till lokal nivå. Det skulle innebära att vi här i riksdagen fördelade pengarna på olika högskoleenheter, kanske t. o. m. mellan olika ämnesområden. Jag menar att det är fel väg att gå. I regionstyrelserna är alla berörda högskolor representerade. Där har de möjlighet att direkt föra fram sin talan. En sådan möjlighet har de som bekant inte i riksdag och departement.

Den nuvarande beslutsordningen har bidragit till att högskolan blivit ett alltmer verksamt och viktigt instrument för den regionala utvecklingen. Jag vill i det hänseendet instämma i vad Pär Granstedt sade om högskolornas betydelse för den regionala utvecklingen. Jag tycker det är viktigt att slå vakt om denna.

För att göra mitt inlägg kort vill jag slutligen bara tillägga att jag hyser stor respekt för kraven på en ökning av anslaget till lokala linjer och enstaka kurser. Men det bör ändå påpekas att regeringens förslag innebär att anslaget räknas upp med drygt 27 milj. kr. Det motsvarar nära 8 %. Den ökning som föreslås i reservation 4 motsvarar ytterligare 0,7 %. Centerpartiet vill med den reservationen öronmärka de föreslagna 2,5 miljonerna för att förstärka kvaliteten på enstaka kurser som är av betydelse för forskarrekruteringen. Om detta är att säga att en sådan specialdestination av pengar inte är möjlig i det decentraliserade anslagssystem som vi har och som vi vill ha. Uppgiften att fördela medlen måste vi med förtroende lämna till högskolorna och regionstyrelserna att klara, och jag tror att de är beredda att göra den föreslagna prioriteringen.

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen var härmed avslutad.

Mom. 2 (avveckling av anslaget Lokala och individuella linjer och enstaka kurser, m. m.)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 1 av Per Unckel m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 3 (antalet platser på lokala och individuella linjer och enstaka kurser)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 2 av Per Unckel m. fl.
– bifölls med acklamation.

Mom. 4 (anslagsbeloppet)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 4 av Kerstin
Göthberg och Pär Granstedt – bifölls med acklamation.

Mom. 6 (högskoleutbildning i turism)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 5 av Maj Kempe –
bifölls med acklamation.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

12 § Kontroll av husdjur m. m.

Föredrogs jordbruksutskottets betänkande 1984/85:34 om lag om kontroll
av husdjur m. m. (prop. 1984/85:159).

Anf. 77 LENNART BRUNANDER (c):

Herr talman! I den proposition som regeringen lagt fram på det här området föreslår man att ett antal lagar skall försvinna och ersättas av en lag som gäller hingstbesiktningstvånget och galtbesiktningstvånget. Vi motsätter oss inte en modernisering av dessa lagar, utan vad vi egentligen vill med vår motion och vår reservation är att framhålla att starka skäl talar för att det behöver finnas statliga bestämmelser på detta område även efter det datum som i propositionen angivits som den dag då övergångsbestämmelserna skall upphöra.

Svenskt hästavelsarbete har ett mycket högt anseende ute i världen, vilket är av stort värde för den svenska hästaveln. Man kan därigenom sälja till utlandet, och denna export är i dag inte obetydlig. Man får också fram bättre hästar på det här sättet, och även det är betydelsefullt. I detta avsnitt har utskottet följt våra motionsyrkanden, och jag vill uttrycka min tacksamhet för att utskottet ändrat på regeringens förslag i detta avseende. Jag tror att det är ett mycket förnuftigt och klokt beslut. När det gäller hästaveln får vi alltså även fortsättningsvis en nationell kontroll över avelsvärderingen.

Däremot har utskottet inte följt vår motion när det gäller svinaveln. Men också på det området är det viktigt att man har en ordentlig avelsvärdering framför allt av handjuren, galtarna. I dag får man inte använda vilka djur som helst till avel. De måste fylla vissa kriterier. Det är mycket viktigt att så är fallet också i fortsättningen. Enligt regeringens och utskottets förslag upphör denna kontroll i och med utgången av juni 1987. I vår reservation begär vi emellertid att det även efter den tiden skall finnas någon typ av värdering av avelsarbetet eller vissa bestämda normer, så att man vet att avelsdjuren är av

ordentlig kvalitet. Detta har mycket stor betydelse, eftersom det också när det gäller svin förekommer en icke obetydlig export. En officiell kontroll är nödvändig för att man utanför vårt lands gränser skall kunna upprätthålla förtroendet för detta arbete. Men också för våra behov inom landet är det viktigt att vi har ett bra avelsarbete, bra svin, så att vi får ett bra resultat. Det är naturligtvis viktigt för producenterna men också för konsumenterna, som därigenom tillförsäkras en god köttkvalitet och bra livsmedel. Vi har här i kammaren fattat beslut om att förbjuda antibiotika och kemoterapeutiska medel i djurfoder. Det är viktigt att vi följer upp detta beslut också på andra plan när det gäller kvalitetsfrågorna.

Med detta vill jag yrka bifall till centerreservationen i betänkandet. I propositionen tas också upp frågan om en hälsokontroll av svin. Jag tror att en sådan kontroll är mycket angelägen, och på den punkten finns inga delade meningar. I det avseendet yrkar jag bifall till utskottets hemställan.

Anf. 78 BENGT WIKLUND (s):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till jordbruksutskottets hemställan och avslag på reservationen.

Överläggningen var härmed avslutad.

Mom. 1 (statliga föreskrifter rörande avelsvärdering m. m.)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservationen av Kerstin Andersson och Lennart Brunander – bifölls med acklamation.

Mom. 2–4

Utskottets hemställan bifölls.

13 § Prissättningen på olja och bensin

Föredrogs näringsutskottets betänkande 1984/85:26 om prissättningen på olja och bensin.

Anf. 79 BERTIL JONASSON (c):

Herr talman! Näringsutskottet behandlar i detta betänkande motioner angående prissättningen på olja och bensin. I detta sammanhang har också jag en motion, 390, där jag yrkar att riksdagen hos regeringen begär att SPK ges i uppdrag att pröva frågan om prisbildningen på bensin, bl. a. i avseende på rättvisan mellan olika grupper och regioner.

I motionen har jag pekat på de stora skillnaderna i bensinpriset för olika regioner och människor. I glesbygderna och på landsorten får man betala mycket mer för bensinen än i storstadsområdena. Någon ettöring mera kostar det att leverera bensin till avlägsna orter, men den kostnaden är en bagatell mot de merpriser oljehandeln tar ut på dessa orter. Det är taktik från oljebolagen att ta in pengar där det ej finns konkurrens. Märk väl att jag ej

Onsdagen den
15 maj 1985

*Särskilda insatser i
Uddevallaregi-
onen, m. m.*

ger stationsinnehavaren någon skuld i detta avseende. Men vi har inga priskrig i glesbygderna. Priskrigen gynnar vissa områden men sällan eller aldrig glesbygden och dess folk. Samma taktik använder oljebolagen genom rabattsystem till vissa sammanslutningar av människor. Vid vissa tillfällen ges extra rabatter. Den byråkrati och pappersexercis som detta kräver fördyrar bensinen. Någon måste betala. Och vem är det? Det är vi alla, men mest vi som utan krångel betalar bensinen kontant när vi tankar. Varför skall vi straffas för att vi betalar kontant och undviker byråkrati och extra arbete?

I ett demokratiskt samhälle borde sådant ej få förekomma. Enligt min uppfattning är det diskriminering av glesbygd och människorna där. Att sköta handeln på ett sådant sätt vittnar inte om ansvar och god köpsed. Oljehandeln kompetens kan faktiskt ifrågasättas. Därför vill jag att priskontrollnämnden skall pröva frågan om prisbildningen på bensin i avseende på rättvisan mellan regioner och människor.

Nu har näringsutskottet tillmötesgått oss genom ett tillkännagivande till regeringen. Det är bra, och jag har inget yrkande därutöver utan bara en förhoppning att regeringen verkligen tar itu med frågan och gör det snart.

Om man beaktar de rättvisesynpunkter jag framhållit och undviker byråkrati, pappersexercis och diskriminering av regioner och människor, då bör bensinpriset kunna sänkas totalt för alla. Det behövs också.

Överläggningen var härmed avslutad.

Utskottets hemställan bifölles.

14 § Särskilda insatser i Uddevallaregionen, m. m.

Föredrogs arbetsmarknadsutskottets betänkande 1984/85:19 om anslag på tilläggsbudget III (prop. 1984/85:125 delvis).

Anf. 80 BENGT WITTBOM (m):

Herr talman! Vi behandlar i dag de särskilda åtgärder som regeringen ansåg sig ha skäl att föreslå riksdagen med anledning av den rätt stora omställning på arbetsmarknaden i Uddevalla som en avveckling av Uddevalavarvet innebär.

Till betänkandet har fogats ett antal moderata reservationer, där vi redovisar en i vissa stycken annan mening än socialdemokraterna i vad gäller typen och omfattningen av de extra åtgärder som är nödvändiga.

Vi anser att detta borde vara en alldeles normal situation för arbetsmarknadspolitiken att hantera. Enligt vår uppfattning är det just den här typen av situationer, där det uppkommer krav på stora omställningar på arbetsmarknaden, som vi skall hantera med arbetsmarknadspolitiken. Det är just den beredskapen som arbetsmarknadsverket och arbetsmarknadsstyrelsen dagligen skall se till att man har. Av det skälet har vi också sett oss föranlåtna att avvisa en del av de särskilda medlen samt de särskilda regler och

bestämmelser som regeringen vill skall gälla under en begränsad period i Uddevalla. Vi tycker att regeringen har haft alltför litet is i magen när det gäller att sätta in extra resurser. Ett bevis för att detta är en riktig uppfattning är utan tvivel förslaget om särskilt statligt stöd för att bygga en ny turistanläggning i Ertseröd. Det är något märkligt enligt vår uppfattning att regeringen nu är beredd att pressa fram ytterligare byggnation i Uddevallaregionen, när det av allt att döma, beroende på den stora investering som t. ex. Volvo kommer att göra, kommer att bli en utomordentligt stor efterfrågan på byggnadsarbetare i denna region. Detta bekräftas redan nu av personalen på den särskilda arbetsförmedling som etablerats vid Uddevallavarvet.

I Göteborgs-Posten kan man nu läsa t. ex.: "Arbetsförmedlingen", alltså i Uddevalla, "går ut med ett nödrop efter byggnadsarbetare i hela landet — — —." I den situationen, herr talman, hade det nog varit lämpligt att se till att arbetsmarknaden i Uddevalla inte ytterligare överhettas.

Herr talman! När det sedan gäller de särskilda resebidrag som regeringen har föreslagit tror jag att det är, förutom det förhållandet att målet med omställningen i Uddevalla måste vara att se till att den friställda personalen snarast möjligt får arbete på andra orter, också är fråga om i vilken grad olika regler skall gälla för olika krisområden. Nu frågar sig de många arbetslösa i Bergslagsregionen ivrigt av vilket skäl de skall ha ett mera begränsat stöd när det gäller möjligheterna att vara rörliga och skaffa sig nya jobb på andra orter än vad den friställda personalen i Uddevalla får.

Slutligen, herr talman, kan man naturligtvis också fråga sig på vilket sätt de extra insatserna påverkar andra företags möjligheter att rekrytera personal. Vi vet t. ex. att Saab i Trollhättan har befunnit sig i stark expansion de senaste åren. Vi vet också att man där har behov av flera hundra nyanställningar. Vidare vet vi att andra företag i regionen, enbart beroende på normal expansion, har behov av personal. Då finns det anledning att fråga sig om inte de insatser som riksdagen nu är färd med att besluta om kommer att ha en negativ i stället för en positiv effekt både när det gäller enskilda tidigare varvsanställdas möjligheter att snabbt få arbete och när det gäller andra företags möjligheter att fylla sina vakanser.

Herr talman! Jag yrkar bifall till de moderata reservationer som är fogade till utskottets betänkande. Jag vill också säga att jag icke avser att begära votering.

Anf. 81 ELVER JONSSON (fp):

Herr talman! Av betänkande 19 framgår att riksdagen i slutet av februari beslutade om ändrade bestämmelser för vissa arbetsmarknadspolitiska åtgärder som var aktuella att vidta i Uddevalla. Den knäckfråga vi då hade var att regeringen hade tagit sig orådet före att be riksdagen om en fullmakt att själv få forma reglerna. På den punkten var ändå riksdagens ställning mycket klar. Jag kan säga att jag uppskattar riksdagens socialdemokrater som den gången bestämt sade nej till regeringens extra innovation på det konstitutionella området. Riksdagen bestämde alltså vilka olika typer av insatser som skulle sättas in. Regeringen har nu återkommit och anvisat

*Särskilda insatser i
Uddevallaregi-
onen, m. m.*

medel i storleksordningen drygt 125 milj. kr. Detta har partierna ställt upp på i utskottet, med undantag för moderaterna som drastiskt vill dra ned beloppet.

Jag skulle vilja göra en liten kommentar till vad moderaternas företrädare Bengt Wittbom sade. Han sade att moderaterna har en annan mening. Det är en alldeles korrekt beskrivning. Men när Bengt Wittbom väljer terminologi så att han säger att det är en "normal" situation, då tycker jag ändå att han tänjer ut det hela så långt att jag måste resa invändningar beträffande ordvalet på den punkten.

Herr talman! I övrigt kommer också frågan om regionalpolitiskt stöd att behandlas. Dit återkommer vi i slutet av denna månad, så jag skall självfallet inte orda om detta. Men låt mig redan nu säga att jag på denna punkt upplever att regeringen har gjort en alltför snäv bedömning av de behov som gäller för Uddevallas kranskommuner.

Jag tror för övrigt också att det finns mycken lärdom att hämta från andra krisorter som har varit utsatta för en liknande situation. Jag tänker kanske närmast på Landskrona och hanteringen bl. a. när det gäller Landskrona Finans. Jag tror att det finns erfarenheter att hämta där som kan bidra till att medlen kan bli förståndigt använda.

Folkpartiet yrkar på ytterligare 1 milj. kr. i anslag utöver regeringens förslag, men det har att göra med att vi vill dra bort ett motsvarande anslag. Man hade en mycket märklig konstruktion när det gällde att ge studieförbunden anslag. Vi tycker inte att man skall hitta på sådana specialregler. Men också den här frågan kommer att behandlas i särskild ordning.

Jag yrkar alltså bifall till huvudpunkterna i hemställan i betänkandet, med undantag för punkt 3 mom. 6, där jag yrkar bifall till folkpartireservationen 6.

Under detta anförande övertog talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Anf. 82 STEN ÖSTLUND (s):

Herr talman! I arbetsmarknadsutskottets betänkande 19 behandlas anslag på tilläggsbudget III. Det gäller anslag till kommittéer inom arbetsmarknadsdepartementets område. Det är en redovisning för hur de 450 milj. kr. som riksdagen anslag i höstas till arbetsmarknadspolitiska åtgärder har använts. Vidare föreslås godkännande av förslag om inköp av utrustning till Nordkalottens AMU-center. Till dessa delar i betänkandet finns inga reservationer.

Därefter behandlas regeringens förslag till särskilda insatser i Uddevalla-regionen. Det gäller dels ett lagförslag om flyttningersättningar, dels förslag om medel för nästa budgetår till åtgärder av samma art som riksdagen beslutade om tidigare i år, när proposition 101 och arbetsmarknadsutskottets betänkande 12 behandlades. Till denna del av betänkandet finns sex reservationer, varav fem är från moderaterna.

Över de moderata motionerna svävar en i grunden allmän misstro beträffande de insatser som föreslås samt en anda av "härtill är jag nödd och

tvungen" när det gäller de åtgärder som moderaterna själva sträcker sig till.

Övriga partier i utskottet har ställt sig bakom de åtgärder som föreslås, och vi tror också att de till betydande del är orsaken till de framgångar som vi nu ändå kan notera för Uddevalla och Uddevallaregionen. Det förmligen sjuder av initiativ och åtgärder för framtiden i Uddevalla för närvarande. Så hade det naturligtvis inte blivit om inte samhället hade ställt upp med åtgärder.

Vad jag nu har sagt kan räcka som kommentarer till reservationerna 1-4.

I reservation 5, som avser medelsanvisningen, föreslår moderaterna ett utnyttjande av finansfullmakten som skulle innebära en vidgning av dess användningsområde, så att den blir gällande även i andra fall.

Utskottet har inte funnit det lämpligt att i detta sammanhang ta ställning till en sådan förändring och tillstyrker regeringens förslag om ett reservationsanslag på 127,6 milj. kr. för särskilda arbetsmarknadspolitiska insatser i Uddevallaregionen.

I reservation 6 av folkpartiet, vilken kommenterats av den före talaren, äskas ytterligare 1 milj. kr. till anslaget från utbildningsutskottets område. Vi har inte ansett att arbetsmarknadsutskottet har att behandla den frågan.

Slutligen, herr talman, tillstyrker utskottet – för en gångs skull enhälligt – en utökning av antalet platser för introduktionsstöd och särskilt lönebidrag under innevarande och nästa budgetår.

Med detta yrkar jag bifall till utskottets hemställan och avslag på reservationerna.

Anf. 83 BENGT WITTBOM (m) replik:

Herr talman! Sten Östlunds intryck av att våra reservationer andas "härtill är jag nödd och tvungen" stämmer. Den intressanta frågan är naturligtvis varför det är så. Anledningen är att arbetsmarknadspolitiken och AMS verksamhet är så stel och omöjlig att lägga om för att möta sådana här situationer att vi har tvingats spä på några miljoner kronor. Det är också skälet till att vi i vår motion har lagt fram ett förslag om en förändrad användning av finansfullmakten. Vi vill att arbetsmarknadsstyrelsen genom egna beslut och på ett sätt som gör att arbetsmarknadspolitiken kan bli effektiv skall kunna möta denna typ av situationer.

Det sjuder av liv i Uddevallaregionen, säger Sten Östlund. Ja, det gör det – särskilt på byggområdet. Där kommer det nu säkert att bli en överhettad marknad. Regeringen hjälper också till att överhetta byggmarknaden genom satsningen på Ertseröd.

Den plats där det sjuder mest av liv är dock antagligen Volvos styrelserum. Volvo har ju fått 4-6 miljarder kronor av regeringen till följd av att Volvos investeringsfonder generellt har frisläppts. Det är ingen dålig handtryckning till Sveriges mest lönsamma företag för att det så att säga gör regeringen en tjänst. Alldeles säkert hade den "tjänsten" kommit till – möjligen också i Uddevalla – utan denna ganska rejäla handtryckning. Skälet till att Volvo bygger en ny bilfabrik är inte att arbetsmarknadssituationen i Uddevalla är bekymmersam, utan att Volvo säljer många bilar och därför behöver en större produktionskapacitet.

Vi får väl se hur aktiviteten i Uddevalla – Sten Östlund säger ju att det sjuder av liv i staden – påverkas av vad som hände i måndags. Det är alldeles självklart att den försämring av framför allt mindre och medelstora företags möjligheter att växa och expandera som blir följden av räntehöjningar och andra negativa åtgärder som regering och riksbank fattade beslut om i måndags kommer att påverka läget också i Uddevalla.

Anf. 84 STEN ÖSTLUND (s) replik:

Herr talman! Det är bara att konstatera att vi är överens om att moderaterna har utformat sina förslag under mottot: "Härtill är jag nödd och tvungen." Vi har en annan uppfattning än moderaterna om arbetsmarknadspolitiska åtgärder och deras betydelse. Vi är tydligen inte längre ense om den politik och de medel som vi i detta sammanhang har till förfogande – trots att moderaterna ofta har varit med om att utforma nuvarande arbetsmarknadspolitik.

Bengt Wittbom varnade för en överhettning på byggområdet. Men byggandet av turistanläggningen i Ertseröd skall utföras som beredskapsarbete. Blir det en överhettning har man naturligtvis möjligheter att styra när insatserna skall göras.

Volvo har fått använda sina investeringsfonder, men det är i och för sig inte någon nyhet. Om andra företag – i samarbete med regeringen – etablerar sig på orter exempelvis i Bergslagen, så har de samma möjligheter att få utnyttja sina investeringsfonder. Det har, historiskt sett, varit en del av det fina med dessa fonder och deras användning.

Anf. 85 BENGT WITTBOM (m) replik:

Herr talman! Bara kort: Det är klart att våra uppfattningar skiljer sig åt, Sten Östlund. Med er verklighetsuppfattning är växande arbetsmarknadspolitiska insatser en nödvändighet, oavsett konjunktur och annat. Det enkla skälet till detta är att den ekonomiska politik som Sten Östlunds parti bedriver inte förmår skapa tillräcklig expansion för att vi skall kunna ha en hygglig situation på arbetsmarknaden.

Det är litet skillnad mellan partierna i fråga om offensiv attityd. Varje parti som inte ser behovet av ökade arbetsmarknadspolitiska insatser för att hålla nere arbetslösheten som ett misslyckande och en kapitulation har naturligtvis ingen offensiv attityd i sin politik över huvud taget. Då hamnar man i den situation som Sten Östlunds parti har kommit i – man blir van vid ständigt ökande arbetsmarknadspolitiska insatser och högre arbetslöshet i högkonjunktur än i lågkonjunktur.

Anf. 86 STEN ÖSTLUND (s) replik:

Herr talman! Det är väl bara de oförbätterliga som inte har kunnat notera att svensk industri har gått allt bättre under de senaste åren, till skillnad mot vad som var fallet under de sex borgerliga åren. Vi har också totalt sett kunnat minska de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna. Men oavsett vilken konjunktur det är och hur bra det än går för svensk industri, Bengt Wittbom.

måste samhället ställa upp när det händer sådana saker i ett så pass begränsat område som Uddevalla, där 3 000 jobb försvinner på en gång, – såväl med regionalpolitiska som med arbetsmarknadspolitiska åtgärder. Jag noterar att moderaterna tydligen inte, om de skulle få bestämma i framtiden, skulle kunna tänka sig detta förfärande. Vi ser förfärande exempel från andra länder, där man överger orter och regioner när företag i denna storleksordning och med denna betydelse för regionen läggs ner. Den politiken tänker i varje fall inte vi socialdemokrater föra.

Anf. 87 LENNART NILSSON (s):

Herr talman! När man lyssnar på moderaternas företrädare i denna diskussion här i kammaren kan man få intrycket att det över huvud taget inte finns några problem i Uddevalla. Eftersom jag dagligen när jag är på hemmaplan möter dessa människor, kan jag konstatera att det i stort sett i varje familj i Uddevalla kommun finns någon som kommer att förlora sitt arbete på Uddevallavarvet. Det är mot den bakgrunden som hela Uddevallapaketet skall ses. Det är naturligtvis glädjande att det finns en så bred samling kring dessa förslag och att regeringen ställer upp för människorna i en svår situation.

Jag tror att det i Uddevalla finns goda förutsättningar att ganska snabbt kunna klara en omställning från varvsarbete till annan sysselsättning. Detta är ingenting som man får till skänks, utan det krävs naturligtvis hårt arbete och sådana insatser som regeringen har förespråkade i olika sammanhang, samt förutsättningar för att bygga någonting nytt.

När vi nu har en socialdemokratisk regering kan vi jämföra situationen i Uddevalla med den tidigare situationen i Landskrona. Där fanns det ingen investeringsvilja, där pekade kurvorna neråt och där var det också andra svårigheter. I ett socialdemokratiskt styrt Sverige kan varvsjobben nu snabbt ersättas med andra jobb, om allt bara sköts på ett riktigt sätt. Det handlar inte enbart om Volvo, därför att antalet sysselsättningstillfällen där bara motsvarar en liten del av de sysselsättningstillfällen som går förlorade på varvet och i andra företag i kommunen.

Det finns, som sagt, goda förutsättningar att bygga någonting nytt. Turistanläggningen i Ertseröd är ett exempel på god socialdemokratisk politik. Det handlar inte enbart om att skapa arbetstillfällen under en uppbyggnadsperiod, utan det gäller att utnyttja den vackra naturen bl. a. för lågprissatsningar, för vandrarhem och för att ge stora befolkningsgrupper som kanske har svårigheter med ekonomin möjligheter att tillbringa en vecka vid denna vackra kust. Det blir alltså möjligt att skapa en anläggning för familjer med relativt måttliga inkomster.

Det är inte fråga om att detta är en överhettad region. Om man då pratar om Trollhättan är det bara att konstatera att det i Trollhättan finns hundratals arbetslösa människor i dag som inte får jobb på SAAB, eftersom de kanske inte passar företaget av olika anledningar, t. ex. handikapp. Om man hade tagit sitt ansvar i Trollhättan hade man naturligtvis inte haft någon arbetslöshet där – man hade kunnat slussa in dessa människor i bilindustrin.

*Särskilda insatser i
Uddevallaregi-
onen, m. m.*

Men nu – och det gällde redan innan beslutet om Uddevallavarvets nedläggning togs, är det bara att konstatera att de tidigare nedläggningarna har inneburit att det finns åtskilliga hundratal ungdomar som i dag pendlar från Uddevalla till Trollhättan. Det är naturligtvis bra.

Jag tror emellertid att vi skall akta oss för att tala om Uddevalla, och om Bohuslän över huvud taget som något slags överhettad region. Det handlar om åtskilliga tusental jobb som kommer att försvinna, och det kommer att bli bekymmer för en del människor. Därför är det bra att samhället ställer upp. Jag är glad att en bred majoritet är för denna uppslutning.

Anf. 88 BENGT WITTBOM (m):

Herr talman! Jag tycker att Lennart Nilsson skall läsa betänkandet innan han yttrar sig. Det blir bra mycket enklare om han gör det. Lennart Nilsson bör läsa reservation nr 5; där talas om på vilket sätt moderata samlingspartiet anser att de särskilda insatserna i Uddevallaregionen skall finansieras.

Då kommer Lennart Nilsson att finna att vi på två väsentliga punkter har en annan uppfattning. Den ena gäller turistanläggningen Ertseröd. Inom parentes vill jag påpeka att det inte är jag som sagt att situationen kommer att bli överhettad i Uddevallaregionen. Det är den nyutnämnde chefen för den nya specialarbetsförmedlingen vid Uddevallavarvet som har sagt detta. Har Lennart Nilsson några synpunkter på saken föreslår jag att Lennart Nilsson talar med chefen i fråga.

Anf. 89 LENNART NILSSON (s):

Herr talman! Låt mig konstatera att arbetsmarknadsutskottets betänkande nr 19 är en del av Uddevallapaketen, en del där moderaterna i det här sammanhanget säger nej. Men man har också skrivit motioner som kommer att diskuteras i andra sammanhang, t. ex. i samband med regionalpolitiken. Om förslagen i de motioner man skrivit när det gäller lokaliseringstöd och bidrag skulle förverkligas, slår de egentligen omkull grunden för de här satsningarna.

Ifall någon arbetsförmedlare har pratat om överhettning har det möjligtvis handlat om byggarbetskraften. Det handlar inte om de tusentals varvsjobb som försvinner, och det var detta som jag pratade om.

Anf. 90 BENGT WITTBOM (m):

Herr talman! Nu var det, Lennart Nilsson, byggarbetsmarknaden jag talade om. Därför kunde det vara lämpligt att Lennart Nilsson, när han har synpunkter på vad jag sade, också talade om byggarbetsmarknaden. Det blir mycket enklare att debattera då.

Den jag nämnde är inte vilken arbetsförmedlare som helst, utan det är den särskilt utvalde chefen för den speciella arbetsförmedlingen vid Uddevallavarvet – där man just håller på att bära in möblerna – som hyser dessa farhågor för framtiden. Jag tycker att vi skall ta allvarligt på hans farhågor. Det är skälet till att vi är kritiska och har sagt nej till satsningen i Ertseröd.

Överläggningen var härmed avslutad.

Punkt 3

Mom. 1 (inriktningen av sysselsättningsåtgärderna i Uddevallaregionen)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 1 av Anders Högmark m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 2 (statsbidrag till turistanläggning i Ertseröd)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 2 av Anders Högmark m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 3

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. 4 (vissa flyttningersättningar)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 3 av Anders Högmark m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 5 (särskilda medel till regeringens disposition)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 4 av Anders Högmark m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 6 (medelsanvisning)

Utskottets hemställan, som ställdes mot
dels reservation 5 av Anders Högmark m. fl.,
dels reservation 6 av Elver Jonsson,
bifölls med acklamation.

Övriga punkter

Utskottets hemställan bifölls.

15 § Föredrogs

Arbetsmarknadsutskottets betänkande

1984/85:20 Det statliga arbetsgivaransvaret i vissa rättstvister (prop. 1984/85:134)

Bostadsutskottets betänkande

1984/85:18 Dispositionsplanen för Djurgården

Vad utskotten hemställt bifölls.

16 § Föredrogs

bostadsutskottets betänkanden

1984/85:19 om vissa byggnadshygieniska frågor m. m.,

1984/85:20 om medel till utvidgat datorstöd vid bostadsstyrelsen och länsbostadsnämnderna m. m. (prop. 1984/85:125 delvis och 1984/85:136),

1984/85:21 om anslag till länsstyrelserna m. m. (prop. 1984/85:100 delvis)
samt

Nr 145

Onsdagen den
15 maj 1985

*Särskilda insatser i
Uddevallaregi-
onen, m. m.*

1984/85:22 om anslag till lokala skattemyndigheterna och kronofogdemyndigheterna m. m. (prop. 1984/85:100 delvis).

Anf. 91 TALMANNEN:

Bostadsutskottets betänkanden 19, 20, 21 och 22 kommer att debatteras i tur och ordning. Voteringarna äger rum i ett sammanhang efter avslutad debatt.

Först upptas alltså bostadsutskottets betänkande 19 om vissa byggnadshygieniska frågor.

Vissa byggnadshygieniska frågor

Anf. 92 TORE CLAESON (vpk):

Herr talman! Jag skall uppehålla mig vid två förslag, som vpk har tagit upp och som behandlas i det här betänkandet. Det första gäller ändringar i byggnadsstadgan eller förtydliganden av byggnadsstadgan och det handlar om lämpliga förvaringsutrymmen i anslutning till våra bostäder.

Som bekant är det mycket dåligt beställt med lämpliga förvaringsutrymmen i anslutning till väldigt många av våra flerbostadshus. I en tid när allt fler människor har blivit medvetna om att tillgången på bra och giftfri mat betyder mycket för hälsa och välbefinnande, i en tid då allt fler har kommit underfund med att just den egna odlingen ger glädje och tillfredsställelse och betyder en hel del för det enskilda hushållets ekonomi är det litet tragiskt att behöva konstatera att hundratusentals hushåll inte har tillgång till lämpliga förvaringsutrymmen för det de odlar.

Alla som har vistats i eller bott i flerbostadshus vet att det är mycket dåligt beställt, generellt sett, med lämpliga utrymmen. Antingen är det för kallt, i de fall man är anvisad utrymmen på vindarna, som många gånger är dåligt isolerade, då fryser det man vill förvara där, eller också är det för varmt, som det ofta är i källarutrymmena, och det är olämpligt att förvara exempelvis sylt, saft, frukt och hemkonserver i sådana utrymmen.

Förslaget från vpk syftar till att man, då det gäller nybyggnation, om- och tillbyggnader, reparation och renovering av äldre bostäder, skall tillgodose kravet på lämpliga förvaringsutrymmen.

Vi har inte heller i år fått gehör från utskottet för vårt förslag att riksdagen skulle hos regeringen hemställa om tillägg till alternativt förtydligande av byggnadsstadgan i enlighet med vad jag här anför. Några nya argument har inte framförts av oss då det gäller motionen. Vi anser att det inte behövs några nya argument. Det är tillräckligt eländigt som det är, och det är väl känt av alla som kommit i kontakt med de här problemen.

Utskottsmajoriteten har inte heller anför några nya argument som motiv för att avstyrka motionsyrkandena. Utskottsmajoriteten hänvisar bl. a. till vanskligheten att bedöma kostnadskonsekvenserna av de förordade utvidgade kraven. Därför avstyrker utskottet motionen, vilket utskottet för övrigt gjorde även i fjol.

Det är rätt underligt, och jag tycker att det kommer litet plötsligt, att man vill skjuta eventuella kostnadsökningar i detta sammanhang framför sig när man tidigare utan vidare har fattat beslut efter beslut i den här riksdagen, som har lett till betydande ökning av bostadskostnaderna för de flesta bostadskonsumenter i det här landet. Men nu vet man mycket litet om huruvida det kommer att bli någon väsentlig ökning av kostnaderna. Jag hänvisade i fjol till Finland i detta avseende, då jag har haft tillfälle att diskutera hur det förhåller sig där. Jag har fått uppgift om att det där inte lett till några större kostnadsökningar – dessa kostnadsökningar var marginella vid planering av nya bostäder och vid om- och tillbyggnader.

Summan av kardemumman, herr talman, är att jag yrkar bifall till den reservation som är fogad till betänkandet.

Jag skall säga några ord om de problem som hälsorisker i samband med byggande innebär. Vi har tagit upp detta i en särskild motion mot bakgrund av de risker som föreligger på arbetsplatserna och det enligt vår mening otillräckliga arbete som läggs ned på att motverka och eliminera sådana risker. Vi menar att målsättningen måste vara en riskfri arbetsmiljö, där man inte skall ta hänsyn till företagets vinster utan till människorna.

Under 1980-talet har man ofta debatterat nya sjukdomsbegrepp som dagissjuka, kontorssjuka och hussjuka. Gemensamt för dessa är att många som vistas i främst nybyggda hus besväras av hudutslag, irritationer på slemhinnor, huvudvärk, yrsel, m. m. Orsakerna till dessa symtom är många. Vid utredningar som har gjorts när det gäller daghem, pensionärshem, kontorshyggnader och villor har omfattande byggfusk avslöjats. Detta byggfusk har resulterat i mögel och bakterieangrepp. Man har installerat olämpliga ventilationsanläggningar. Man har använt byggnadsmaterial som har varit nyimpregnerat eller fuktigt. Man har använt olämpligt golvspackel, hälsofarliga lacker, osv.

Vi anser att man bör förstärka de resurser som finns på detta område och att man bör påskynda det arbete som pågår i syfte att komma till rätta med bristerna.

Mot bakgrund av den redovisning som finns i utskottsbetänkandet har jag inte fogat någon reservation till betänkandet i detta avseende, men jag har i ett särskilt yttrande velat betona att då det gäller översynen av den nya byggnormen med anledning av den kommande plan- och bygglagen måste det vara viktigt att utforma ett normsystem, som ger så litet utrymme som möjligt för fusk med konstruktioner m. m. vid byggandet.

Anf. 93 KJELL MATTSSON (c):

Herr talman! Till bostadsutskottets betänkande nr 19 har fogats endast en reservation, den som Tore Claeson nyss talade för och yrkade bifall till. Han sade att utskottet inte har anfört några nya argument för sitt avslagsyrkande beträffande motion nr 909, vilket i och för sig är ett riktigt konstaterande. Utskottet hänvisar till vad vi sade i fjol, nämligen att inga läneregler hindrar att man i nyproduktionen kan få ett större utrymme av den karaktär som Tore Claeson talade om. Också vid ombyggnad finns den möjligheten, även

om det då kan vara större problem att få plats med de olika utrymmena.

De normer som i dag tillämpas grundar sig på rekommendationer från konsumentverket. Ett ytterligare motiv som utskottet anför är att i planeringen för en revision av byggnadslagstiftningen även ingår att man kommer att se över SBN i dess helhet. De önskemål som motionsledes och på annat sätt framställs i detta sammanhang får beaktas av de myndigheter som har detta uppdrag plus regeringen. Meningen är ju inte att riksdagen skall fatta beslut om dessa detaljer, utan de skall framgå av t. ex. SBN-bestämmelserna.

Utskottet har inte funnit anledning att vid detta tillfälle biträda motionsyrkandena. Jag yrkar därför bifall till utskottets hemställan.

Anf. 94 BERTIL DANIELSSON (m):

Herr talman! Man skulle kunna beteckna den fråga som behandlas i bostadsutskottets betänkande nr 19 såsom lång natts färd mot dag. En svår fråga ser ut att nu få sin lösning. Det är med tillfredsställelse som man kan konstatera detta. Många människor och hela familjer har i Sverige alltför länge lidit på grund av mögelangrepp i sina bostäder. Ekonomiska och sociala problem samt hälsoproblem har följt i möglets spår.

Redan för fem år sedan väckte jag en motion i syfte att hjälpa dem som drabbats av mögel i sina hus. Det var då inte möjligt att nå en lösning, men nu är vi alltså där. Efter motionsförslag från Knut Billing och mig har riksdagen tidigare beslutat att det skall skapas en bostadsgaranti, som skall gälla för nybyggda gruppbyggda småhus. Aktiebolaget Bostadsgaranti är det organ som sköter denna verksamhet. Samtidigt beslöt riksdagen att denna garanti skall omfatta även styckebyggda småhus. Detta beslut har ännu inte effektuerats; men det är ganska angeläget att denna fråga snarast kommer till sin lösning.

Dagens ärende och det beslut som kammaren med stor sannolikhet kommer att fatta innebär att vi egentligen inte fastlägger någon detaljerad och färdig metod för hur man skall komma till rätta med de mögelangripna husen. Enligt uppgift pågår emellertid överläggningar med de berörda parterna – regeringen, byggbranschen och kommunerna – för att lösa denna fråga. Det är angeläget att man med största skyndsamhet och utan fördröjning kommer till ett slut när det gäller dessa överläggningar. Ju snarare desto bättre. På det sättet skulle ytterligare lidande kunna undanröjas. Det visar sig nu att det finns ett påtagligt intresse hos alla inblandade parter för att komma till en överenskommelse ganska snabbt. Tidningsuppgifter ger vid handen att man är ganska nära målet.

Behandlingen av denna fråga visar att det finns frågor som kan lösas i politisk enighet. Det är ju en fempartimotion som ligger till grund för utskottets ställningstagande i det här sammanhanget. Även om hemställan i betänkandet inte i detalj är identisk med motionsförslaget, är det ändå *motionens huvudinriktning som har styrt skrivningen.*

Herr talman! Jag vill med dessa få ord med tillfredsställelse yrka bifall till utskottets hemställan i alla dess delar.

Onsdagen den
15 maj 1985

*Vissa byggnads-
hygieniska frågor*

Herr talman! Ibland kan det vara nyttigt för oss riksdagsledamöter att brutalt få möta den bistra verkligheten eller ge oss tid till att lyssna på människor som företräder grupper i samhället som har problem.

Under hösten deltog jag tillsammans med representanter för de övriga partierna i en bostadspolitisk debatt på Riksföreningen Vi i småhus riksstämma i Norrköping. Där fick vi möjligheter att konfronteras med människor som upplevt problemen med fukt och mögel i sina hus. Även om ingen av oss var omedveten om dessa problem, gjorde det onekligen ett starkt intryck.

Resultatet blev den fempartimotion som ligger till grund för det betänkande vi nu behandlar. Den fempartimotionen – för övrigt den enda vid detta riksmöte, om jag har sett rätt – markerar att det finns en samlad politisk uppfattning att problemen med fukt- och mögelskador i hus måste få en snar lösning. Det är med tillfredsställelse som även jag konstaterar det.

Den här frågan har ju behandlats av och till under många år utan att den har kommit närmare en lösning – inte mycket närmare i varje fall. Det beror naturligtvis på att frågan är komplicerad och sammansatt och att det därför är svårt att hitta lösningar på den. Det gäller uppkomsten av skadorna, det gäller ansvarsfrågorna och det gäller alla problem som dyker upp för dem som blir direkt drabbade när de upptäckt att deras hus har fukt- och mögelskador. Det senare är inte minst allvarligt.

Det är från samhällets sida inte försvarbart att de drabbade skall utsättas för det lidande som det i många fall är fråga om. Deras akuta problem bör samhället medverka till att avhjälpa snabbt. Det är kärnpunkten. Men följderna av dessa människors problem blir ju sociala och ekonomiska belastningar för samhället. Den enskilda människans problem i första hand, samhällets i andra hand – det är utgångspunkten för den fempartimotion som behandlas i det nu aktuella betänkandet.

Vi motionärer har pekat på att det ofta är de familjeekonomiska problemen som måste röjas ur vägen. För att lösa dem har vi anvisat två typer av åtgärder. En är ökade lånemöjligheter, den andra är ett inlösenförfarande efter vissa villkor.

Fempartimotionen markerar att det finns en samlad politisk vilja att medverka till lösningar. I motionen ges en anvisning om färdväg via en parlamentarisk arbetsgrupp som snabbt och obyråkratiskt skulle ta fram förslag till direkta åtgärder och finansieringsvägar.

Den beredning som skett i regeringskansliet efter motionens tillkomst har lett fram till att överläggningar ägt rum också med berörda branschorganisationer inom entreprenadsektorn. Även där tycks det nu finnas en vilja att medverka till en total lösning. Det är en förutsättning.

Enligt utskottet bör nu resultatet av dessa överläggningar avvaktas. Det är en riktig bedömning. Riksdagen kommer enligt utskottets skrivning att få ta del av detta i en redovisning från regeringen. Jag förutsätter och hoppas att det kan ske snart och att det då skall vara möjligt att fatta de ytterligare beslut som kan bli nödvändiga för att nå den lösning för de drabbade som har avsetts

i fempartimotionen. Listan över tragedier, orsakade av fukt- och mögelskador, ökar för varje dag som går.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till bostadsutskottets hemställan i betänkande nr 19 i dess helhet.

Anf. 96 KERSTIN EKMAN (fp):

Herr talman! Det kan klart konstateras att de fukt- och mögelskador som uppstått i en del hus i Sverige vållat enskilda människor oerhörda lidanden och bekymmer.

Det kan också konstateras att man nått en bit på väg för att i fortsättningen undvika liknande bekymmer. Forskningen får dock ej anses vara slutförd. Detta påpekar vi också i den fempartimotion som väckts under den allmänna motionstiden – den motion som nu också ett enigt utskott ställt sig bakom.

Det kan synas onödigt att ta till orda när det i stort finns en önskan från utskottet att avvakta de ansträngningar regeringen gör för att lösa problemen för de drabbade människorna. Jag vill ändå poängtera det uttalande av utskottet där vi begär en redovisning för riksdagen av gjorda åtgärder. Anledningen till denna önskan är att vi kan konstatera att det dröjt alltför lång tid, innan man vidtagit åtgärder från regeringens sida. Vår motion har haft till effekt att arbetet påbörjats. Nu måste man nå resultat. Det är nämligen av yttersta vikt att de som drabbats får möjligheter att avhjälpa de skador och brister som uppstått.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Anf. 97 GUNNAR OLSSON (s):

Herr talman! Den här debatten utvecklas till en serie vittnesbörd om hur vi upplevt situationen på olika håll ute i landet. Jag vill börja med att säga: Äntligen, äntligen ett betänkande från bostadsutskottet som i fråga om mögel- och fuktskador i bostadshus har ett, som jag tycker, konkret innehåll! Jag vill gärna uppfatta det här betänkandet som början till en lösning.

Men det har suttit hårt inne. När jag i dag har tagit del av tidigare betänkanden har jag inte funnit mycket att ta på. Ändå är det väl drygt fyra år sedan jag första gången tog upp frågan här i riksdagen och sökte göra klart, att det redan då fanns betydande dolda skador i nybyggda hus. Sedan dess har problemet, som här har sagts, utvecklats i en sådan takt att man utan att ta till överord kan tala om en landsplåga.

Att jag envisats med att begära mera forskning har sin bakgrund i att det inte ens i dag finns någon enhetlig uppfattning om hur många hus som kan ha fukt- eller mögelskador. Det är nämligen så, att medan jurister som specialiserat sig på mögelmål talar om tiotusentals skadade hus, så anser motparten att det på sin höjd rör sig om ett par tusen.

När det gäller att bedöma omfattningen av skadorna runt om i landet har jag personligen ingen tilltro till byggfirmornas skattning. Bara i mitt eget län finns mellan 300 och 400 bostadshus, som har så pass allvarliga fukt- och mögelskador att familjer, framför allt barnfamiljer, tvingats överge husen och flytta in i hyreslägenheter.

Just i dessa dagar har det på allvar börjat resoneras om en mögelgaranti för småhusen. En skyddsgaranti för småhus byggda de senaste tio åren kommer enligt pressuppgifter att inom kort införas. Det är bra, och det är likaså bostadsutskottets enhälliga skrivning, som bl. a. går ut på att byggbranschen skall ta sitt ansvar.

Det jag har hävdad i alla mina motioner är just detta, att småhusägarna i dag ensamma får föra sin kamp för en dräglig bostadsmiljö. I enskilda mål ältas de här frågorna. Jag känner till åtskilliga fall – bl. a. i Arvika, Kristinehamn och Hammarö kommuner i Värmland – men enligt uppgift finns det bara ett enda avgjort rättsfall, varvid en byggherre fälldes för brister i ett småhusområde.

De här långt utdragna och många gånger påfrestande processerna har påtalats vid ett flertal tillfällen här i riksdagen. Bl. a. har mögelprocesserna mellan enskilda husägare och byggtreprenörer rönt berättigad uppmärksamhet på grund av ständigt återkommande långdragna tidsfrister i samband med rättegångar.

Många husägare orkar helt enkelt inte med att processa, därför att kontakten med advokater, byggtreprenörer, försäkringsombud och experter knäcker dem.

Äktenskap slås sönder och ekonomin rasar. Till detta kommer att de som drabbas av sjukdomar som t. ex. andningsbesvär och hudutslag etc. många gånger har svårt att erhålla läkarutlåtande på att besvären beror på att de bor eller har bott i ett mögelangripet hus. Oftast bollas dessa människor mellan olika vårdinstitutioner.

Herr talman! Jag noterar med tillfredsställelse att utskottet gör samma bedömning som jag har gett uttryck för i mina motioner. Bl. a. finns det ingen entydig förklaring till att mögelskador uppstår i byggnader. Utskottet skriver att det snarare synes röra sig om flera orsaker, varav några är vanligare än andra. Några större forskningsinsatser vill dock inte utskottet uttala sig för. På den punkten får jag alltså inget gehör.

Nu är det egentligen inte så viktigt hur en enskild motion behandlas. Det som är viktigt för dem som drabbats och kommer att drabbas är att bostadsutskottet reagerat och att det förhoppningsvis nu blir en lösning på problemet.

Tusentals människor lider nöd på grund av att de måste flytta ifrån sina egna hem och tvingas betala hyra i andra bostäder.

Jag är tacksam för att vi nu kan skönja början till en lösning, och jag är nöjd med den behandling frågan har fått i betänkandet. Jag kan dock inte undgå att något förvåna mig över att inte utskottet kunnat komma till skott tidigare. Åtminstone borde problemets ökade omfattning ha varit anledning nog, tycker jag, för att den här skrivningen skulle ha förelegat för åtminstone ett par år sedan. Dolda skador i nybyggda hus har vi känt till ganska länge. Men jag skall väl inte bråka mer nu när utskottet har reagerat. Av den anledningen har jag inget annat yrkande än bifall till utskottets hemställan.

Onsdagen den
15 maj 1985

*Vissa byggnads-
hygieniska frågor*

Anf. 98 MAGNUS PERSSON (s):

Herr talman! Samtliga partiets företrädare har varit uppe i talarstolen och mässat om den fempartimotion som föreligger. Både Thure Jadestig och jag finns med bland dem som har undertecknat den.

Bertil Danielsson karakteriserade den här debatten som en lång dags färd mot natt. Beträffande fempartimotionen tycker jag man kan säga att det är en kort dags färd mot natt. Regeringen och departementet bör få en eloge för att fempartimotionen har behandlats mycket snabbt. Enligt vad jag här inhämtat från departementet kommer regeringen, byggtreprenörerna och kommunerna inom kort att träffa ett avtal om ersättning till villaägare med högst tio år gamla hus som drabbats av fukt- eller mögelskador. Överenskommelsen är i princip klar. Vid ett sammanträde kommande månadsskifte skall parterna försöka enas om vissa detaljfrågor.

Det gäller alltså fastigheter som har byggts de senaste tio åren. Skyddet innebär att parterna gemensamt tar ekonomiskt ansvar för sådana skador på huset som upptäcks efter den ordinarie garantitidens utgång. Skadorna skall också bero på fel i material, konstruktion eller utförande.

Herr talman! Det är med stor tillfredsställelse man kan notera att samtliga partier är ense i den här frågan, att departementet och regeringen har handlat snabbt samt att det för dem som har drabbats av dessa mögelproblem också kommer att bli en bättre tingens ordning.

Herr talman! Jag har bara velat få detta noterat till kammarens protokoll. I övrigt är vi ju helt ense om tagen.

Jag yrkar bifall till hemställan i bostadsutskottets betänkande 19.

Anf. 99 TORE CLAESON (vpk):

Herr talman! Sedan Magnus Persson nu har fått regeringens synpunkter antecknade till dagens protokoll vill jag bara uttala min tillfredsställelse över att det tycks ha lossnat efter alla år som dessa problem har funnits och påtalats – inte minst för bostadsdepartementet. Där har man varit väl medveten om dessa problem.

Nu har vi fått det regeringsbesked som vi dess värre inte fick under utskottsbehandlingen. Det är bra att det blir fråga om snabba ryck och att det verkligen kommer att hända något.

Låt mig emellertid utan att försöka grumla glädjen säga att det ännu inte är klart vilket ansvar som de verkligt ansvariga för de här problemens skall ha, nämligen byggherrarna, byggnadsentreprenörerna och byggmaterialtillverkarna. Vi hoppas givetvis att de skall ta det ansvar som det borde ha varit självklart för dem att ta för länge sedan. Det återstår att se.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslutet redovisas efter debatten om bostadsutskottets betänkande 22.)

Anf. 100 TALMANNEN:

Kammaren övergår nu till att debattera bostadsutskottets betänkande 20 om medel till utvidgat datorstöd vid bostadsstyrelsen och länsbostadsnämnderna m. m.

Onsdagen den
15 maj 1985

*Datorstödet vid
bostadsstyrelsen,
m. m.*

Anf. 101 ERIK OLSSON (m):

Herr talman! Beträffande UDS-projektet, som behandlas i betänkandet 1984/85:20 från bostadsutskottet, anser moderata samlingspartiet att ett extraanslag på 8 876 000 kr. inte skall beviljas med tanke på det ansträngda ekonomiska läge vårt land har i dag. Vi anser att något statligt kreditaktiebolag inte borde ha inrättats, utan låntagarna bör hänvisas till ordinarie kreditinstitut. Därför är en investering i ett helt nytt datasystem inte försvarbart. Detta regionala system anges leda till minskad arbetsbelastning. Borde man inte redan nu sanera bort de mindre länen till ordinarie kreditinstitut och därmed minska arbetsbelastningen och driftkostnaderna?

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till moderata samlingspartiets samtliga reservationer, nämligen 1, 2 och 3.

Anf. 102 KJELL MATTSSON (c):

Herr talman! Jag har samma yrkande som Erik Olsson. Jag vill bara utvidga argumenteringen något.

Det är för oss självklart att bostadsstyrelsen skall ha tillgång till ett modernt system för att hålla reda på sina beslut. Även om man då, som vi har förordat, skulle gå över till ett garantisystem, måste beslut om detta fattas inom bostadsorganisationen lokalt eller regionalt, och besluten måste naturligtvis finnas väl dokumenterade.

Det finns två motiv till att vi har yrkat avslag på det kraftiga tillskott och den höga ökningstakt i genomförandet av systemet som bostadsstyrelsen och regeringen har föreslagit. Det ena skälet är att vi har motionerat om och också fått riksdagens bifall till att minska antalet lån som bostadsstyrelsen förvaltar genom att försöka få låntagarna att i ännu större utsträckning än vad som redan nu sker lösa in de små länen. Jag kan nämna att av det antal lån som finns hos bostadsstyrelsen – det rör sig om något mer än 1 000 000 – avser mellan 600 000 och 700 000 en låneskuld under 30 000 kr. Det andra skälet är att när man nu vid omläggningen av finansieringen har flyttat denna utanför statsbudgeten till kapitalmarknaden skulle, hävdar vi, finansieringen helt ha gått över de befintliga bostadsinstituten. Därmed hade man fått en annan form för statens hantering av stödet till bostadsbyggandet.

De här två argumenten sammantagna tycker vi talar för att man först skulle ha vidtagit dessa åtgärder. Den utformning som ett nytt datorsystem för bostadsstyrelsens räkning skall ha kunde ha påverkats avsevärt om man först hade tagit dessa beslut. Nu har dock riksdagen beslutat gå en annan väg, men vi hävdar naturligtvis att den av oss anvisade vägen hade varit den riktiga. Det projekt som man nu får anslag för att genomföra skulle alltså enligt vår uppfattning ha haft en annan utformning.

Med detta, herr talman, ber jag att få yrka bifall till reservationerna.

Onsdagen den
15 maj 1985

*Datorstödet vid
bostadsstyrelsen,
m. m.*

Anf. 103 KERSTIN EKMAN (fp):

Herr talman! Folkpartiet har ställt sig positivt till införandet av ett UDS-system vid bostadsverket. Det finns för närvarande ett datasystem i bostadsstyrelsen. Vid länsbostadsnämnderna finns inget datasystem. En viss försöksverksamhet pågår vid länsbostadsnämnderna i Älvsborgs län och Gävleborgs län.

Ett arbete i syfte att förbättra och utvidga datorstödet vid bostadsverket initierades av den dåvarande regeringen 1978. Riksdagen har vid olika tillfällen därefter beviljat medel för detta arbete. Vi anser att det är motiverat att riksdagen fullföljer sina beslut och nu beviljar medel till ytterligare en etapp i det pågående projektarbetet.

Om riksdagen beviljar begärda medel kommer bostadsstyrelsens mycket bristfälliga system att kunna förbättras. Ett regionalt system kommer att kunna införas etappvis.

I moderatmotionen 2986 föreslås att riksdagen avslår propositionen med hänvisning till att ett kreditgarantisystem bör införas. Jag delar uppfattningen att ett sådant lånesystem bör införas – det framgår också av reservation 2 till betänkandet, där folkpartiets företrädare finns med som reservant. En sådan inställning innebär dock inte att man kan avvara ett datasystem för bostadsverket. Också i ett kreditgarantisystem skall ju länsbostadsnämnderna fatta beslut, även om det då gäller beslut av annan innebörd. Det kan ytterst bli fråga om modifieringar av systemet. Dessa modifieringar är dock inte av den omfattningen att medel nu inte bör anslås.

Att utskottet och riksdagen begärt att åtgärder för s. k. förtida inlösen av vissa bostadsplan skall genomföras är inte heller skäl för att avslå propositionen.

Jag tror, herr talman, att alla som har någon kunskap om verksamheten vid länsbostadsnämnderna inser att det verkligen behövs ett rationellt system. Jag vill stryka under vad utskottet anfört om vikten av att ett rationellt datasystem införs.

Jag yrkar bifall till reservationerna 2 och 4.

Anf. 104 RUNE EVENSSON (s):

Herr talman! I det betänkande som vi nu behandlar och som gäller medel till utvidgat datorstöd vid bostadsstyrelsen och länsbostadsnämnderna föreslår regeringen att bostadsstyrelsen enligt proposition 125, bilaga 8, beviljas 948 000 kr. till projektet rörande utvidgat datorstöd – UDS. Dessutom erhåller bostadsstyrelsen 725 000 kr. till förstärkning av det nya kreditbolagets medel under inledningskedet samt utbetalningar av vissa tidigare beviljade energilån. I proposition 136 föreslås riksdagen anvisa 8 876 000 kr. till bostadsstyrelsen under 1985/86 för utredningsarbete rörande UDS-projektet.

Systemet med utvidgat datorstöd kan sammanfattas så, att det framtida systemet skall bestå av en central och en lokal del.

Den centrala delen motsvarar ungefär det nuvarande centrala länehanteringssystemet, medan den regionala skall vara ett stöd för verksamheterna

vid länsbostadsnämnderna. En dator kommer att placeras hos varje nämnd, inkl. länsstyrelsen i Gotlands län. Ett antal terminaler kommer att kopplas till varje dator. Utbyggnaden kommer att ske etappvis, och utvärdering görs efter de tre inledande länen. Alla nämnder avses få datorstöd senast vid 1987 års utgång.

Utskottet tillstyrker propositionerna, då de innebär en uppföljning av tidigare ställningstaganden och utgör en angelägen åtgärd.

Mot utskottsmajoritetens ställningstagande har avgivits reservationer från de borgerliga partierna. Jag vill bara erinra om att utskottet var enigt och utan erinran antog det som förordades i 1984 års budgetproposition – att 3 milj. kr. för innevarande budgetår beräknades för fortsatt utredningsarbete avseende detta projekt. Dessutom har utskottet nyligen i betänkande nr 14 enhälligt tillstyrkt regeringens förslag om ytterligare 1 milj. kr. för budgetåret 1984/85 för fortsatt utredningsarbete och för genomförande av projektet. Riksdagen har beslutat enligt utskottets förslag.

I reservationerna 1 och 2 delar reservanterna uppfattningen om vikten av att bostadsverket ges ett rationellt datasystem, men föreslår avslag enligt tidigare ställningstaganden, som innebär att de anser att bostadslånegivningen skall skötas av andra kreditinstitut. Om detta har vi tidigare här i kammaren haft en stor debatt, och det finns väl inte anledning att upprepa den. Riksdagen har i annat sammanhang beslutat om ett särskilt kreditinstitut på detta område, varför yrkandet om avslag bygger på ett politiskt ställningstagande som riksdagen ej ställt sig bakom.

Även om man är motståndare till förslagen i propositionerna och vill ha ett annat creditsystem, så måste man säga sig att en sådan utbyggnad skulle ta så lång tid att det ändå får anses vara motiverat med ett nytt datorsystem. Det lönar sig i alla fall, vilket ju också framhålls i de borgerliga motionerna. Detta med datorisering är ett arbete som igångsattes av den borgerliga regeringen men som inte fullföljdes. Vi fullföljer nu detta arbete som den borgerliga inte orkade med. Jag yrkar alltså avslag på reservationerna 1 och 2.

I reservationerna 3 och 4 avstyrker de tre borgerliga partierna bifall till de anslag som föreslås i propositionerna, med hänvisning till sina ställningstaganden i kreditinstitutsfrågan. Med samma motivering som jag anförde som motiv för avstyrkande av reservationerna 1 och 2 yrkar jag avslag på reservationerna 3 och 4 samt i övrigt bifall till bostadsutskottets hemställan i dess helhet i betänkande 20.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslutet redovisas efter debatten om bostadsutskottets betänkande 22.)

Kammaren beslöt att förhandlingarna skulle fortsättas vid ett senare sammanträde.

17 § Anmälades och bordlades

Proposition

1984/85:217 Vissa ekonomisk-politiska åtgärder, m. m.

18 § Anmäldes och bordlades

Motionerna

1984/85:3220 av *Kjell Johansson m. fl.*

Ändring i lagen (1972:266) om skatt på annonser och reklam (prop.
1984/85:206)

1984/85:3221 av *Karin Ahrlund*

1984/85:3222 av *Anders Björck m. fl.*

Ansvarighet för lokala kabelsändningar, m. m. (prop. 1984/85:208)

19 § Meddelande om frågor

Meddelades att följande frågor framställdes

den 14 maj

1984/85:582 av *Mona Saint Cyr* (m) till industriministern om sysselsättningen i Kinda kommun:

Kinda kommun – en glesbygdskommun med vikande befolkningsunderlag i södra Östergötland – är föremål för glesbygdsstöd enligt SFS 1982:678. I dagarna hotas Euroheats Kisafabrik med nittioalet anställda. Fabriken skall flyttas till Ronneby.

Statsmakten har det övergripande ansvaret för sysselsättningen i vårt land.

Vad ämnar statsrådet göra för att en nöjaktig lösning skall nås och för att hindra en katastrof för Kinda kommun?

1984/85:583 av *Elisabeth Fleetwood* (m) till socialministern om sjukgymnasternas anslutning till sjukförsäkringen:

För att såväl läkare som sjukgymnaster skall anslutas till sjukförsäkringen krävs att de har bedrivit en verksamhet motsvarande två månaders heltid under perioden juli 1983–mars 1984.

För båda kategorierna skall antalet patientbesök vara 350. Antalet besök för läkare anses genomsnittligt uppgå till 4–6 per timme. För sjukgymnaster är behandlingstiden per patient 40–50 minuter.

Detta har inneburit att ett avsevärt antal sjukgymnaster "fallit utanför" sjukförsäkringen, till men för såväl patienter som utövande sjukgymnaster.

Är socialministern beredd föreslå sådana ändringar i beräkningsgrunderna för anslutning till sjukförsäkringen att vissa sjukgymnaster icke ställs utanför densamma?

1984/85:584 av *Paul Lestander* (vpk) till jordbruksministern om räntehöjningens och lånerestriktionernas betydelse för skogsbruket:

Behovet av utdikning av försumpad skogsmark, planteringar, röjningar

och kompletteringar av misslyckade skogsvårdsinsatser är mycket stort i vårt land. De nu beslutade räntehöjningarna och lånerestriktionerna kan leda till att vissa åtgärder kommer att antingen framflyttas eller inte alls utföras.

Vad tänker jordbruksministern göra för att möta den kapital- och sysselsättningskris inom skogsbruket som blir följderna av räntehöjningen och lånesparren?

1984/85:585 av Bertil Måbrink (vpk) till finansministern om betydelsen av åtgärderna mot valutaexporten för en rättvis fördelningspolitik:

Det har förekommit en betydande valutautströmning ur landet. Orsakerna är flera. En ökad investering av svenskt kapital i utlandet är en, och en annan är den marginalskattesänkning som gett höginkomstgrupperna väsentligt ökat ekonomiskt utrymme, med importökning som följd. Som medel mot detta föreslår regeringen åtgärder som framför allt måste betalas av låg- och medelinkomsttagare genom höjda räntor, priser och hyror och kreditrestriktioner.

Är dessa åtgärder förenliga med en rättvis fördelningspolitik?

1984/85:586 av Jörn Svensson (vpk) till arbetsmarknadsministern om betydelsen av räntehöjningen m. m. för arbetslösheten:

Höjda räntor leder normalt till minskade investeringar och gynnar finanskapital och finansspekulationer. Det kan antas att den nu beslutade räntehöjningen kommer få effekter på sysselsättningen. Även övriga av regeringen föreslagna ekonomisk-politiska åtgärder kommer genom köpkraftsindragningen att leda till ökad arbetslöshet.

Hur många arbetslösa har regeringen räknat med blir följderna av räntehöjningen och de föreslagna ekonomisk-politiska åtgärderna?

1984/85:587 av Jörn Svensson (vpk) till industriministern om betydelsen för arbetsmarknaden i Sjuhäradsbygden av åtgärderna mot valutaexporten:

Arbetslösheten och de låga lönerna inom tekområdet är ett gissel för Sjuhäradsbygden. Helt ny statistik över internationell lönekostnadsutveckling visar att Sverige har hamnat efter en rad andra länder när det gäller lönerna på textil- och konfektionsområdet. Sverige har med andra ord förbättrat sitt relativa kostnadsläge gentemot omvärlden på bekostnad av tekoarbetarnas levnadsstandard.

Branschen har dessutom i ökande omfattning flyttat produktionen till länder som ligger längst ner i den internationella s. k. löneligan. De statliga tekoföretagen har pressat de anställda oerhört hårt – Eiserföretagen är särskilt ökända för sitt agerande. Socialdemokraterna lovade inför valet 1982 att öka tryggheten för arbetarna i Sjuhäradsbygden.

Hur kommer regeringens åtgärder för att stoppa kapitalägarnas valutaexport att drabba Sjuhäradsbygdens löntagare?

Onsdagen den
15 maj 1985

*Meddelande om
frågor*

1984/85:588 av *Hans Petersson* i Hallstahammar (vpk) till finansministern om åtgärder mot bankernas höjning av utlåningsräntorna:

Vilka åtgärder är regeringen beredd att vidta mot banker som höjer sin utlåningsränta mer än vad som motsvarar diskontohöjningen?

1984/85:589 av *Oswald Söderqvist* (vpk) till försvarsministern om räntehöjningens betydelse för anslagen till försvaret:

Den beslutade diskontohöjningen medför ökande kostnader inom alla områden i det svenska samhället. För försvarets och speciellt det militära försvarets budget bör konsekvenserna bli avsevärda, med tanke på de stora summor som omsätts där. Av särskilt intresse är JAS-projektet, den hittills största svenska industrisatsningen. Det som kan befaras är att förnyade krav på ökade militärutgifter och större anslag till JAS följer i räntehöjningens spår.

Jag vill därför fråga försvarsministern:

Vilka ekonomiska konsekvenser får räntehöjningen för de militära anslagen och speciellt JAS-projektet?

1984/85:590 av *Lars-Ove Hugberg* (vpk) till finansministern om räntehöjningens betydelse för lågavlönade:

Finanskapitalets spekulation genom valutautflöde skall regeringen försöka förhindra med en räntehöjning. Den kommer att slå hårdast mot låglönegrupperna. Med regeringens felaktiga inflationsteori har redan löneökningarna begränsats till under 5 %.

Med en 2-procentig räntehöjning är risken stor att en kraftig och kännbar köpkraftsförsämring för stora arbetargrupper kommer att ske.

Jag vill ställa följande fråga till finansministern:

Avser regeringen att vidta sådana åtgärder att de lågavlönade i industri och andra jämförbara arbeten kan påräkna en realinkomstökning under 1985, finansierad genom pålagor på kapital, rika och välbeställda i samhället?

1984/85:591 av *Maj Kempe* (vpk) till finansministern om räntehöjningens betydelse för vissa lågavlönade kvinnor:

Enligt rapporten LO-medlemmar i välfärden tjänade 75 % av de heltidsarbetande privatanställda kvinnorna högst 80 000 kr. år 1983. De kommer att genom höjda priser och hyror samt skärpta kreditregler få vara med och betala räntehöjningen och de av regeringen föreslagna ekonomisk-politiska åtgärderna.

Har dessa kvinnor, enligt regeringens mening, i någon väsentlig grad bidragit till valutautflödet?

1984/85:592 av *Tore Claeson* (vpk) till bostadsministern om räntehöjningens betydelse för förvärv och underhåll av äldre fastigheter:

Det höga ränteläget har sedan länge försvårat för människor i vanliga inkomstlägen att köpa och renovera äldre fastigheter. Med den räntehöjning som nu skett kommer det att bli en omöjlighet. Människor som behöver en permanent bostad får vika för folk med gott om pengar som vill ha ett fritidshus. Särskilt svåra konsekvenser kommer detta att få för befolkningen i vissa kusttrakter som är attraktiva ur fritidssynpunkt.

Vilka åtgärder kommer regeringen att vidta för att underlätta för människor i vanliga inkomstlägen att köpa och renovera äldre fastigheter?

1984/85:593 av *Tore Claeson* (vpk) till finansministern om åtgärder för att underlätta unga familjers bosättning:

Tidigare har det funnits bosättningslån, varigenom unga familjer kunnat låna pengar till sin bosättning. Dessa har emellertid upphört sedan ett antal år. Den nu beslutade räntehöjningen och kreditrestriktionerna kommer att allvarligt försvåra unga familjers möjligheter att finansiera sin bosättning.

Vad tänker regeringen göra för att underlätta unga familjers bosättning?

1984/85:594 av *Margó Ingvardsson* (vpk) till arbetsmarknadsministern om betydelsen av skärpningen av bilkreditförordningen för handikappades möjligheter att köpa bil:

Handikappade tillhör generellt låglönegrupperna i vårt samhälle. Bilen utgör för många av dem ett ovärderligt hjälpmedel. I årtal har krav ställts om en ordentlig reformering av stödet till handikappade för att kunna skaffa sig bil, utan att någonting skett. Till saken hör att handikappade är beroende av nya och driftsäkra fordon. Nu har regeringen beslutat att kontantinsatsen vid bilköp skall vara minst 50 % av inköpspriset och att amorteringstiden skall vara högst 12 månader.

Vilka följder får regeringens beslut för handikappades möjligheter att skaffa sig bil, och på vad sätt har deras behov beaktats i samband med det nämnda beslutet?

1984/85:595 av *Nils Berndtson* (vpk) till civilministern om räntehöjningens betydelse för kommunernas ekonomi:

Kommunerna har under en följd av år drabbats av indragningar av medel till statskassan, borttagen beskattningsrätt m. m. Senast har regeringen i kompletteringspropositionen bl. a. föreslagit frysning av kommunala medel.

På vad sätt kommer räntehöjningen att påverka kommunernas ekonomi och verksamhet?

Nr 145

Ondsdagen den
15 maj 1985

*Meddelande om
frågor*

Onsdagen den
15 maj 1985

*Meddelande om
frågor*

1984/85:596 av *Ulla Orring* (fp) till industriministern om vidgad rätt till försäljning av apoteksvaror:

Nya och utvidgade servicefunktioner behövs för en positiv utveckling av glesbygdshandeln. I strävanden för att behålla butikerna ute i glesbygden bör som ett naturligt komplement även ingå möjligheterna att vidga lanthandelns sortiment. En sådan åtgärd kan t. ex. vara att låta landsbygdsbutiker i större utsträckning än i dag sälja ej receptbelagda apoteksvaror och vara ombud för andra apoteksvaror. Detta skulle göra det lättare för lanthandeln att bli kvar på orten. Eftersom nuvarande avtal med Apoteksbolaget utgår 1985 vore det lämpligt med en liberalisering av reglerna nu.

Mot denna bakgrund vill jag fråga industriministern:

Ämnar statsrådet vidta några åtgärder för att t. ex. tillåta fler landsbygdsbutiker att sälja ej receptbelagda apoteksvaror och vara ombud för andra apoteksvaror?

1984/85:597 av *Olle Aulin* (m) till arbetsmarknadsministern om den fortsatta planeringen av den administrativa beredskapen på arbetsrättens område:

För att leda den fortsatta planeringen av den administrativa beredskapen på arbetsrättens område har regeringen 1983 tillkallat en särskild delegation. När kan resultatet av delegationens arbete föreligga?

1984/85:598 av *Karin Ahrland* (fp) till statsrådet Gertrud Sigurdsen om följderna av Dagmar-överenskommelsen:

Syftet med det s. k. Dagmarbeslutet påstods bl. a. vara att bota läkarbristen i Norrland.

I Malmöhus län finns ännu inte avtal mellan landstinget och fritidsläkarna, som i stället måste debitera mycket högre pris än enligt sjukförsäkringen.

Jag vill därför fråga sjukvårdsministern:

Hur många vakanta läkartjänster finns i Norrland i dag jämfört med förra året? Är regeringen beredd att vidta några åtgärder, så att patienterna i Malmöhus län garanteras sjukvård på lika villkor?

1984/85:599 av *Rolf Dahlberg* (m) till bostadsministern om följderna av diskontohöjningen:

Med anledning av riksbankens beslut om höjning av diskontot m. m. ber jag att till bostadsministern få ställa följande frågor:

1. Hur mycket påverkar diskontohöjningen statens kostnader för räntebidrag?
2. Hur skall dessa ökade kostnader finansieras?

3. Hur påverkar räntehöjningen boendekostnaderna för
- hyresgäster
 - bostadsrättsinnehavare
 - småhusägare?

1984/85:600 av *Görel Bohlin* (m) till kommunikationsministern om strejken bland flygledarna:

Den nu pågående TCO-S-konflikten, där bl. a. flygledarna tagits ut i strejk, drabbar den svenska luftfarten oerhört hårt. Linjeflygs förlust uppgår enligt uppgift till 50 milj. kr. per månad och SAS förlust till 15 milj. kr. per dag. Linjeflyg förbereder nu uppsägningar av stora grupper personal. Även SAS kan tänkas få säga upp personal, bl. a. vid Arlandaverkstäderna. Luftfartsverket förbereder personalindragningar, och svenska resebyråer, charterbolag och hotell – liksom hela turistbranschen – hotas. Strejken slår hårt på den svenska samhällsekonomin, och på sikt drabbas tredje man på ett sätt som knappast nu kan överblickas.

Flygledarna har i Norge inte strejkrätt. I Danmark infördes en tvångslag, och i Sverige har deras rätt att strejka ifrågasatts, bl. a. i samband med den världsomfattande sympatistrejken/-bojkotten av ryskt flyg efter nedskjutningen av ett sydkoreanskt passagerarplan.

Det svenska luftrummet är för närvarande okontrollerat. En rad incidenter har också inträffat beroende härpå. I takt med att allt fler små luftfartyg flyger omkring i okontrollerat luftrum ökar riskerna.

Arbetsdomstolen har i samband med ovan nämnda sympatistrejck fastslagit att flygtrafikledningen *kan* betraktas som myndighet och skall undantas från strejkrätt. En annan aspekt är den samhällsfarlighet som ter sig hotande om risken för flygkollisioner ökar.

Jag vill därför fråga kommunikationsministern:

När kan strejken bland flygledarna komma att betraktas som samhällsfarlig?

Anser ministern att flygtrafikledningen har myndighetsfunktion?

1984/85:601 av *Marianne Karlsson* (c) till försvarsministern om översvämningar vid sjön Roxen:

På grund av starkt vårflöde har flera invallningar – trots att de är mycket väl underhållna – brustit i sjön Roxen. Detta innebär att stora åkermarker ligger under vatten. Då vattenutflödet ej avstannat måste man räkna med att all tidigare sådd gröda är förstörd och att det ej går att värsa. Många av bönderna hotas nu av stora ekonomiska svårigheter och konkurser som följd. Då detta väl ändå måste betecknas som naturkatastrof ber jag att få ställa följande fråga.

Är försvarsministern beredd att ta initiativ att utreda denna fråga omgående och därvid föreslå ekonomisk hjälp om så anses erforderligt?

Onsdagen den
15 maj 1985

*Meddelande om
frågor*

1984/85:602 av *Linnea Hörlén* (fp) till utbildningsministern om aviserad proposition om hemspråksundervisningen:

Den 13 februari i år justerade utbildningsutskottet ett betänkande om hemspråksundervisningen i grundskola och gymnasieskola, som sedermera var föremål för beslut i kammaren. Riksdagens beslut förutsatte att regeringen skulle återkomma i ärendet under våren i en aviserad proposition. Den 21 februari uppdrog regeringen åt SÖ att komma med förslag till riktlinjer m. m. vad gäller pedagogisk utvecklingsverksamhet för finskspråkiga elever.

SÖ har lämnat begärda förslag till regeringen den 14 mars resp. den 9 april. Någon proposition har emellertid ännu inte hörts av.

Mot denna bakgrund ber jag att få ställa följande frågor till utbildningsministern:

1. Avser regeringen fortfarande att i vår avge en proposition om hemspråksundervisningen?
2. Om inte så är fallet, av vilken anledning uteblir den?

1984/85:603 av *Lars-Ove Hagberg* (vpk) till kommunikationsministern om SJ:s service på morgontågen:

SJ:s serviceinriktning innebär att det bl. a. på Dalapendeln morgontåg serveras gratis frukost och delas ut gratis morgontidningar till passagerarna i första klass. Motivet sägs vara att man vill konkurrera med flyget.

Andraklassresenärerna däremot får själva bekosta eventuell förtäring och eventuellt tidningsköp på dessa tåg. Dessutom betalar andraklassresenären i de flesta fall resan själv, till skillnad från de flesta förstaklasspassagerarna, som har sin resa betald av företag, myndigheter, organisationer etc.

Jag vill ställa följande fråga till kommunikationsministern:

Kommer regeringen att vidta åtgärder så att andraklassresenärer på SJ får åtnjuta samma grad av service som resenärer i första klass?

1984/85:604 av *John Andersson* (vpk) till jordbruksministern om koncessionsnämndens beslut beträffande Volvo Umeverken:

Koncessionsnämnden har beslutat tillåta Volvo Umeverken att öka utsläppen av lösningsmedel från fabriken i Teg, Umeå. Miljö- och hälsoskyddsnämnden hade velat ha kvar den nuvarande utsläppsgränsen på 230 ton per år, men koncessionsnämnden har gått med på att utsläppsmängden får öka till 325 ton per år. Koncessionsnämnden har också tillåtit en gräns för nattligt buller på 50 decibel, vilket är 5 decibel över naturvårdsverkets riktlinjer.

Regeringen sägs vilja driva en kraftfull miljöpolitik – bl. a. skall olika utsläpp minskas.

Med hänvisning till ovanstående vill jag ställa följande fråga till jordbruksministern:

Vilka åtgärder avser jordbruksministern vidta med anledning av koncessionsnämndens ovan nämnda beslut?

20 § Kammaren åtskildes kl. 15.41.

In fidem

BERTIL BJÖRNSSON

/Solveig Gemert

Nr 145

Onsdagen den
15 maj 1985

*Meddelande om
frågor*